DE SACRARVM LITERARVM COMMVnicatione, earumq; sensus germanitate: ac de catholicorum ecclesiæ rituum veritate, christiana quædam axiomata.

De sepulturis autẽ & exequiis quid sentiendum & obseruandum, à fratre Guillelmo Bernard Frãciscano, doctore theologo ædita.

Vniuscuiusque axiomatis quæ fuerit præscriptio, uersa pagella docebit.

PARISIIS,
Apud Viuantium Gaultherot, in uico diui Iacobi, sub insigni sancti Martini.
1547.

Prima propositio.

Sublimia, reconditaq; mysteria multa, qbus scatet noui testamenti scriptura, nosse seu intelligere, nõ cuiuis fideli datũ est: & ita nec arcana penitioraq; scripturæ sensa rimari.

Secunda propositio.

Nõ *cuiuis christiano quãtũuis fideli, citra discrimẽ quælibet doctrina fuerit aperienda, proferendaq;, vel cõmunicanda.*

Tertia propositio.

Nõ *est cuiusuis, etiã* Latinè, Græcè, vel Hebraicè *sciẽtis, sacras interpretari scripturas, seu de germano earum sensu censorem esse.*

Quarta propositio.

V*erus, germanusq; sacræ scripturæ sensus, quem eius intelligendi vel interpretandi capaces sequi debent, is est quem ecclesia, vel expressa declaratione, vel catholica & vniuersali cõsuetudine seu practicatiõe docuit. Et qui huic est aduersus ac contrarius, peregrinus & alienus est.*

Quinta

Quinta propoſitio.

Tradita ſunt quædam à Chriſto, & quædam ab apoſtolis, quæ in ſacris expreſſa non ſunt: non tamen minus obſeruanda quàm quæ ſcripta.

Sexta propoſitio.

Ceremoniæ eccleſiæ catholicæ, à Crhriſto ex parte manarunt: & quæ à Chriſto non continuò manarunt, eæ non vanæ nec ſuperſtitioſæ ſunt: imò pietatis & fructus nonnihil adferunt.

Septima propoſitio.

Ceremonias plurimas, quas in baptizatione, catholica nunc obſeruat eccleſia, iã apoſtolorum temporibus & cõtinuò pòſt præter eſſẽtialia baptiſmi, obſeruatas eſſe

Octaua propoſitio.

Sacrificium ſub noĩe miſſæ iam apoſtolorũ tẽporibus & cõtinuò pòſt ſemper in eccleſia chriſtiana fuit.

Nona propoſitio.

Diuinæ doctrinæ, vetuſtiſſimorũq; patrum obſeruationi conuenire, vt qui varia

 profiten-

profitentur instituta, variis quoq; vestimentorum modis vtantur.

QVANTVM AD SEPVLTVras, & exequias, & cætera ad hæc spectantia.

Prima propositio.

Mortuorum corpora sepelire charitatis opus est & pium. Sic & instituere corpus suum sepeliri, bonum est.

Secunda propositio.

Mortuorum corpora, vel etiam cum vitæ discrimine sepelire, nonnunquam bonum est, imò heroïcum vel propemodum heroïcum, &c.

Tertia propositio.

Sanctorum vereq; christianorum corpora honorificè sepelire, à superstitione vanitateq; tantum abest, vt etiam (modò citra superfluitatem, ac cum debitis circunstantiis fiat) bonum sit, Deo gratũ, sacris scripturis, antiquissima ecclesiæ consuetudine, ac vetustissimorum patrum sen

tentiis

tentiis commendatum & laudatum: item quæ ad eam honorificam spectent sepulturam.

Quarta propositio.

Mortuorum corpora vel lauare, vel *aromatibus vngere secundum patriæ morem ab aliis etiam christianis ibi receptũ & seruatum (licet defunctis non prosit, nisi quatenus sic lauantes aut vngentes, huic pio officio respondentem, satisfactionem illis applicant) non est superstitiosum nec inutile, imò pium & sanctũ: nec omittendum dum cõmodè fieri potest.* Sic de *campanarum pulsu.*

DEFVNCTORVM CORPO*ribus impensa exequiarum officia, quos, quid'que iuuent, aut omissa noceant.*

Prima propositio.

Animis Dei *gratia redimitis, à cuiuscũque pœnæ debito absolutis, ab assequutione beatitudinis cõtinuò pòst mortẽ, sepulturæ carentia non nocet: nec vilis obest.*

Secunda propositio.

Vt damnatis nihil prosunt exequiæ sumptuosæ: sic nec pœnam essentialem auget exequiarum aut sepulturæ carentia.

Tertia propositio.

Animis cum Dei gratia migrantibus, nondum persoluta pœna temporali venialibus debita: aut in quam per pœnitētiam commutata est æterna, quæ mortalibus ante pœnitentiam debebatur, valere potest tam directè quàm indirectè, quòd sepeliantur, vel quòd honorificè sepeliantur eorum corpora.

Quarta propositio.

Viuis prodest ex charitate defunctis eiusmodi officia impendere, siue defunctos, pro quibus impenduntur iuuet, siue non.

Amplißimo

AMPLISSIMO, ILLVSTRISSIMOQVE IN Christo patri ac domino D. Guillelmo à Pratis Claromontensi episcopo vigilantissimo, frater Guillelmus Bernard Franciscanorum minimus.

P. D. Sal.

Vius ætatis viperinos neochristianorum morsus, ac satanicos afflatus, velut corã positus spectans apostolus (illustrissime, christianeq; pietatis amãtissime domine) simplicissimũ queq; præmonuit dicẽs ad Ephe. 5. Videte fratres, vt cautè ambuletis. nolite fieri imprudẽtes, sed intelligentes quæ sit voluntas Dei. Nimirũ incautas aues, latentes decipulæ perdunt: et delitescens anguis nõ attendentẽ interdũ mordet. Ita quoq; nõnũquã ĩcautos à neochristianis sub scripturarũ corticè, ꝓpina

to felle perdi: & sub mellitorũm verborũ foliis, letifero viru porrecto, intoxicari contingit. Quid (aiunt) à paterni testamẽti lectione arcentur aliqui etiam pueri, siue mulierculæ, quum id ad explendũ, nosse vnumquẽq; oporteat? Cur eius sensus cuilibet esse censorẽ nõ licebit, quum sint omnes docibiles Dei: & ea sapientibus et prudẽtibus abdita, puulis reserata Christus fateatur? Cur euangelio quidpiã ab hoĩbus accessit, quũ plagas interminetur Deus iis qui libro eiusmodi quicquã addiderĩt? Quid tot ceremoniæ, quũ ĩ spũ Deus adorãdus sit? Quid vestimentorũ varietas ad pietatẽ conducit? Quid in sepeliendis hoĩm (aiunt) ingratis cadaueribus funebres vllæ pompæ, quũ barũ nil ipsa sentiant? Innumeros quoq; cõsimiles virulentos sermones passim simpliciũ vultibus obtendi creberrimè experimur. Paruulos itaq;, quibus scripturã scripturæ conferre & vetustissimorum patrum sentẽtias, aut eccle-

ecclesiæ sanctiones, conciliorúmve definitiones perlustrare nõ datur, præmonentes: vtq; iis lucerna nõ deesset, qua catholicæ veritatis lucẽ aduersus eiusmodi diabolicos flatus præmunire valeant instituentes, eruditißimi, in sacrisq; literis exercitatißimi patres quidam, iiq; fidei propugnatores perquã strenui, antichristorum casses eiuscemodi detexerunt, detectosq; cauere docuerunt: vtq; prudentia copiosius irradiati simpliciores intelligant, quæ sit volũtas Dei, fructuosißimè laborarũt. Post vberiorũ scripturæ fructuũ amplissimos messores huiusmodi, quasdã, easque pauculas supesse spicas legendas animaduertens, quas post terga metentium legere datum est, quorũdã persuasus monitis, cum messorum copiosis aceruis, in cõmune granarium recõdi permisi. Prius tamẽ (vt fieri solet) cui ecclesiæ propugnaculorum catholicæq; veritatis assertori præter cæteros magnanimo, modicos hos granorum

flores committerem, mihi mẽte reuoluenti, imprimis obseruãdæ suspiciẽdæque paternitatis tuæ memoria mox meam subiit mẽtem. Licet *enim raros non nisi rara deceant, expẽdens nihilominus diffusum, lætumque pratum nõ tãtum insignes, sed etiã mediocres admittere flores, minutissimos hos theologici nostri studij flosculos venerandæ tuæ paternitati in* Oecume*nico concilio cum cæteris patribus nõ segniter laboranti, tua fretus humanitate, sacrandos censui.* In *his nimirum axiomata duo multò plus cæteris ditare studui, pauca admodum de iis ab aliis tradita notans.* Prius *quidẽ est ꝙ diuinæ doctrinæ, vetustissimorumque patrum obseruationi conueniat, vt qui varia profitentur instituta, variis quoq; vestimentorũ modis vtãtur.* Posterius *aũt aliquot cõplectens ꝓpositiones, est de sepulturis et exequiis, et ad hæc spectãtibus, et quis exĩde fructus.* In *his enĩ nõ modò neochristiani erãt., sed eorũ quoq; sententiã facto probare viden*

tur viri graues, & alioqui doctißimi: qui suis iis exemplis inferiores nõnullos, minusq́ue peritos in eam traxerunt sententiam, vt temperatas illas & solitas funebrium exequiarum pompas non solum nõ probẽt, sed & culpent, aspernẽtur, ac prorsum eliminandas cõclamant, id præstituri, nisi vel hæreticorũ supplicio mulctari, vel hæreseos nota inuri vererentur, nõ satis attendentes ipsas in sacris cõmendari, à vetustißimis patribus celebrari, antiquißima ecclesiæ consuetudine roborari. P*orrò si (vt vult* B*asilius concione prima variorũ argumẽtorũ) quicquid antiquitate excellit, venerabile est: imò nouitas omnis suspecta sit, à vetustißimis illis ecclesiæ catholicæ cõsuetudinibus ne latũ quidẽ vnguẽ recedẽdũ fuerat, nouitatem amplexãdo.* H*os igitur, illustrißime domine à seruulo oblatos flosculos placida beneuolaq́ue mente suscipito.* V*ale semper fœlix.* P*arisiis* A*nno domini* 1547.

Alphabe-

ALPHABETICVS INDEX
RERVM MEMORABILIVM, QVAE
habentur in hoc libro.

FINIS.

DE SACRARVM SCRIPTVRARVM COMMVnicatione, earumque sensu germano.

Postolus sacri flaminis afflatibus actus, perditissimos homines in peius errando profecturos, in erroremque missuros edivulgans, ætatis nostræ miseriam (qua sibi divinum spiritum etiam scelestissimus quisque pollicetur: proindéque tam ecclesiæ quàm vetustissimorum ac recentiorum patrum despiciens sententias & interpretationes, sibi censor sufficit) prænuntiasse, luce clariùs perspicitur. Siquidem ab errore in errorem proficiscentes, dum fidem ore tenus celebrare, ac supra virtutes cæteras sic efferre videntur, vt eam solam necessariam, solámque sufficientem ementientes proferant, eam nimirum è medio prorsus tollūt. Quod enim corruptissimo suo cerebro ca-

pere nequeũt, quasi solum id verũ sit quod insano suo sensu conceperint, mox ab euangelica veritate prorsus alienum, christianæ veritati aduersum, vanum, ac superstitiosum proclamant, licet scripturis sacris innitatur: ab ecclesia catholica iam Apo*stolorum, aut iis succedentium tempore sit obseruatum, & sanctorum illius ætatis patrum sententiis roboratum.* Proinde *peregrinas, interdúmque blasphemas scripturarum interpretationes satanicis afflatibus excogitatas proferunt: aut eas nõ canonicas asseuerant, quas sibi tam apertè sentiunt aduersari, vt eis euasionis locus non sit relictus.* Sacramentorũ *etiam abditissima mysteria quia non capiunt, explodere contendunt: scripturásque, dum horũ meminerunt, in peregrinum, eundemq́ue perniciosissimum sensum contorquent:* Et *quum secundum* Esaiam.*cap.7.non intelligamus nisi credamus, credere nolũt, nisi primum intelligant.* Ecclesiasticis*, auitísq;*

ve-

vetuſtorũ ac ſanctorũ patrũ doctrinis, ac, ſecundũ eoſdẽ, ſcripturarũ interpretationibus credere nolũt: ſibi tamẽ interĩ ſuisq; ĩterpretationibus aut declarationibus credi, fidẽq; adhiberi volũt. Quo fit, vt dũ fidẽ ſibi ſufficere, dicãt, plerũq; nihil in eis minus ſufficiẽs ſit, quã fides: dũq; fides in eorũ ore ſæpius verſatur, nil tã ſemotum ab eorũ cordibus, quàm fides deprehẽdatur. Dũq; catholicæ fidei cõſentire reſpuunt, mox in nouos errores dilabũtur: dũq; ſentẽtiæ ſententiam conferre nequeunt, in erroneã falſámve ſcripturarũ interpretationem prorumpũt. Proinde qui illotis (vt aiunt) manibus ad ſacrarum literarũ tractationem acceſſerunt, non tantum à voluntatis obliquitate in intellectus errores varios profecti ſunt, ſed etiam quàm plurimos in errorem pertraxerunt, dum eaſdem ſcripturas ſanctas mulierculis vaniſſimis, viliſſimis cerdonibus, ac impudiciſſimis quibuſdã ganeonibus tractandas com

 mit-

mittentes germani ſenſus vnumquemque cenſoremconſtituunt, & arcaniſſimorum myſterior um, penitiſſimorumque ſenſorũ capacem cenſent: omnes & ſingulos vniuerſa & ſingula quæ ſunt noui teſtamenti noſſe debere: ſcripturam ſacram ab omnibus & ſingulis tractandam perdiſcendámque prædicant. Quibus nimirum è diametro ipſa quoque ſacra ſcriptura, ipſáque veritas occurrit & obnititur. Quod vt planiùs doceã, propoſitiones iis aduerſantes ſingulatim ſtatuam.

Prima Propoſitio.

Scriptura, multa continet nõ ab omnibus intelligibilia.

Sublimia reconditaque myſteria permulta, quibus ſcatet noui teſtamenti ſcriptura, noſſe ſeu intelligere, non cuiuis fideli datum eſt: & ita nec arcana penitioraque ſcripturæ ſenſa rimari.

Matthæi cap.13. Chriſtus ab Apoſtolis rogatus cur vulgaribus & aliis loqueretur in parabolis, reſpondit, Quia vobis datum eſt noſſe myſteria regni: illis autem non eſt datum. En vt ex Chriſti ſententia populo quem ipſe docebat, & cui legem

euan-

euangelicam edisserebat (vnde ex iis nõnullos fuisse fideles, dubitandum prorsus non videtur) datum non esse mysteria regni, nempe vel scripturæ, vel ecclesiæ, quæ conueniunt, nosse: Apostolis *autem, datum esse. vnde* Chryso. *in opere imperfecto, locum eum tractans, homil.* 31. *dicit.* Alia *est gratia quam deus omnibus hominibus creando donauit: alia est quam non omnibus hominibus, sed dignioribus & excellentioribus, & electioribus donat. sequitur.* Dominus *generalem gratiam, id est, intellectum boni & mali omnibus dat pro necessitate naturæ: quia nec videmur homines ad imaginem dei creati, nisi habuerimus diuinum intellectum.* Dignioribus *autem, dat specialem gratiam, vtpute cognoscendi mysteria. hæc ille.* Vide *igitur vt tã ex Christi sentẽtia, quã Chrysostomi illã interpretantis, non omnibus datum est ardua regni dei seu scripturarum, in quibus ea continentur, mysteria nosse seu capere:* Gratia ĩtelligẽdi mysteria tantũ dignioribꝰ datur.

singularis'que ac particularis est gratia, ea posse intelligere: & ita peculiaris gratia est eas capere sententias, nempe scripturas, in quibus ea mysteria sunt inserta. Hoc *quoque* Paulus *docuit in epistola priore ad* Corinth. *quos vt ca.* 1. *fideles & scientes eorum quæ saluti necessaria sunt, & eorum conditionem decebant, demonstrauit dicens.* Gratias *ago deo in gratia quæ data est vobis in* Christo, *quòd in omnibus diuites facti estis in illo, in omni verbo, & in omni scientia: ita vt nihil vobis desit in vlla gratia. cap.* 3 *. eosdem altioris doctrinæ non capaces ita docet:* Lac *vobis potũ dedi, non escam: nõ enim poteratis: sed nec dum potestis.* En *quos in* Christo *diuites in omni verbo, & in omni scientia, ita vt nihil eis deesset in vlla gratia: & ita fideles erant verè christiani, periti eorum quæ ad salutem necessaria, secus falsum esset quod* Apost. *eis dicit; nihil videlicet deesse in vlla gratia eis expectãtibus reuelationẽ do*

mini

mini nostri Iesu Christi: hos tamē escæ seu altioris ac difficilioris doctrinæ, cuiusmodi passim est in epistolis Pauli, vt testatur Petrus in epistola sua posteriore, cap. 3. nō capaces asserit dicens. nondū enim poteratis, sed neque nunc potestis. Et si non omnes eiusmodi forent, saltem ad multos ex his, Apostoli verba dirigebantur.

Porrò si omnes, etiam fideles, cuiusuis doctrinæ christianæ capaces essent, Apostolus Hebræis, cap. 5. epistolæ eorum non diceret. Indigetis vt doceamini quæ sint elementa exordii sermonum dei, & facti estis quibus lacte opus sit, non solido cibo. Illa elementa exordii sermonum Dei, secundū Seduliū annotationibus in eum locū, sunt rudia fidei documenta. Lac verò secundū Theoph. in eundem locum, humilis est sermo de minimis differens. Hi tamen christiani erant, bonorumque suorum seu facultatum rapinā cum gaudio sustinuerāt, scientes meliorē præstantioremque se ma-

nere ſubſtantiam: id'que ob Chriſti cõfeſſionem,vt patet cap. decimo.

Hieronymus *to.5. procœmio in* Ezechielẽ, *ad* Euſtochium:& Proſper *libro tertio de vita contemplatiua,cap.ſexto.dicunt* Hebræorum *fuiſſe traditionem,vt nullus qui nondum triceſimum annum attigiſſet,permitteretur* Geneſeos *principia legere:nec* Canticum Cãticorum:*nec* Ezechielis *exordium,nec finem.Quanto(obſecro)*Ioannis *propemodum totius euangelij ſententias intelligere difficilius fuerit muliercule,vel externis operationibus prorſum addictis,quũ hic de deitatis maieſtate, altiſſima pœnitiſſimáque ſcribantur myſteria: illic verò de ſenſibilium rerum creatione, maxime de* Chriſti *amore ad ſponſam eccleſiam,aut ad matrẽ:aut quædam de deo, non qualia apud* Ioannem,*agantur?* Proinde *ſæpius fit vt dum hæc incapacibus pãduntur,in eorum cordibus errores pullulent ex ineptiſſimis imaginationibus quas*

Hebræi quædam nõ ſinebant ab omnib⁹ legi.

apud

apud se per audita, lectáve conficiũt. Quũ enim vnicuique nostrûm detur gratia secundum mensuram donationis Christi, ad Ephe. 4. *& spiritussancti gratiæ distribuantur singulis, prout vult, vni quidem sic, alij verò sic: placuit Christo totius euangelicæ legis cognitionem primum cordibus Apostolorum iñfundere & inserere: deinde per eorum prædicationem & doctrinã, aliis quantum vnicuique par erat, cooperando sermonibus eorum, & doctrinã cõfirmando sequentibus signis.* Denique *& nũc prædicatoribus veritatis cooperatur, dum eorum doctrinam capit quiuis catholicus, faciendo quod in se est, & diuinam excipit inspirationem: quæ inspiratio regulariter & de lege communi non adimit doctrinam per humana verba aut per aliquid simile, imò vel præexigit aut coexigit: imò prærequirit cõmuniter dispositionem per quam capacitas in eo sit cui fit.* Deus *tamen, cui nil impoßibile, præter*

Christus quib⁹ euangelij sensũ cõtinuò reuelauit: & quib⁹ non continuò.

legem

legem & supra communem modum apostolis cognitionem euãgelicam inspirauit: & dum ei placet, quosdã non capaces, speciali gratia reddit capaces, eisque inspirat aut reuelat quædam alta, idque sine humana doctrina, aut sciẽtia regulariter requisita. Luterus, eiúsque consimiles, licet primũ sint protestati ab ecclesiæ sanctorúmque patrum sententiis, ne latum quidẽ vnguem se recessuros, animaduertentes se suam hæresim stantibus ecclesiæ patrúmque sententiis, tutari non posse, mox (vt hæreticis vsu venire solet, ita sunt instabiles, digreßi à columna & firmamento veritatis) reiectis omnium patrum interpretationibus, scripturam sanctam certißimam non tantũ esse: sed & facillimam, apertißimã suiipsius interpretem: & ita omnibus peruiam, omnésque eius capiendæ capaces esse, dogmatizare ceperunt. Quod vt aduersetur euangelio, Christique doctrinæ, Petro qui (vbi supra) testatur in epist. Pauli

quædã

quædam intellectu difficilia, quæ indocti & instabiles deprauant, vt cæteras scripturas, Paulo quoque prioris ad cor. ca. 2. dicenti, Loquimur dei sapientiam, quæ in mysterio abscondita est, perspicuum est. Si enim in epistolis Pauli quædam difficilia, ergo non est tota facillima. Si in ea multa in mysterio abscondita, ergo non vndequaque apertissima. Siquidē, difficile esse intellectu, & esse facillimum, aduersantur: nec eidem prorsus conuenire possunt. Sic, esse absconditum, & esse apertissimum seu manifestissimum, aduersantur. Itémque si sui interpres est scriptura, ita vt nequeat in varios trahi sensus, quo modo factum esset vt Arrius, Pelagius, & cæteri, scripturæ verbis innixi, eam in varios sensus pertraxerint alienos à veritate catholica? In multis igitur eam scripturam sacram non esse facillimā, imò difficilem captu, in multis esse non apertissimam, sed abscōditam, non esséque sui omni ex parte interpretē,

Scriptura nō est tota facilis, aperta & sui īterpres.

in variósque ſenſus trahi poſſe fateamur, neceſſe eſt. Nec *ſentiendum cum* Luthero, *eius intelligendæ capaces eſſe fideles vniuerſos, ſaltem (vt ſentit)* ex dono dei *ſecũdum promißionem ab eo factam.* Quod vt *perſuadeat, authoritates profert, quibus arbitratur ſuam demonſtrari ſententiam. in primis,* Eſa. 54. *cap.* Dabo *vniuerſos filios tuos doctos à domino.* Si *à domino ſunt ex promißione, docendi: ergo non ab homi nibus.* ¶ *Secundò,* Hiere. 31. *ca.* Non *docebit vnuſquiſque fratrem ſuũ, & vnuſquiſque proximum ſuum dicens,* Cognoſce *dominum: omnes enim ſcient me à minore vſque ad maximum.* In *textu verò ſic habetur.* Non *docebit vltra vir proximum ſuũ, & vir fratrem ſuum, &c.* ¶ Tertiò, Eſai. *vndecimo capi.* Repleta *eſt terra ſcientia domini, ſicut aquæ maris operientis.*

¶ *Quartò,* Ioan. *cap. 6. ex præcedentibus* Eſaiæ *&* Hieremiæ *ſententiis ita colligit,* Scriptum *eſt in prophetis,* Et *erunt omnes docibi-*

docibiles dei.Quem ſententiam Auguſtin. tractans to.9.tract.26.in Ioannem,*dicit. Quare hoc dixi ô* Iudæi?*Pater vos non do cuit,quo modo poteſtis me agnoſcere ?* O*mnes regni illius homines,docibiles dei erunt, non ab hominibus audient: & ſi ab hominibus audiant,tamen quod intelligũt intus datur,intus coruſcat, intus reuelatur,homines foris verbum ſonare poſſunt, (ait* Beda *in eũdem* Ioannis *locum poſt ea quæ ſunt* Auguſtini*)ſed in vanũ laborãt, niſi deus intus docens,aperiat ſenſum.* Ille *eſt dei docibilis,quem deus intus veritatis inſtruit agnitione & amore: rectè ſequitur,*Secundum Auguſt.*omnes homines regni illius,nempe eccleſiæ chriſtianæ, docibiles dei erunt:*Et *ſecũdum* Bedam, *ille eſt dei docibilis,quem deus veritatis agnitione & amore intus inſtruit:ergo oẽs* Chri*ſtiani à deo veritatis agnitione & amore, intus inſtruentur:& ita non opus erit hominum doctrina:erúntque* Chriſtiani *omnes*

nes & singuli capaces euangelicæ veritatis, alias non essent omnes docibiles dei.

Quintò, primæ Ioan. 2. *cap.* Non *necesse habetis vt aliquis doceat vos: sed sicut vnctio eius docet vos de omnibus.*

Sextò, Matthæi *vndecimo ca.* Christus *ait.* Cōfiteor *tibi pater domine cæli & terræ, quia abscondisti hæc à sapientibus & prudentibus, & reuelasti ea paruulis: quibus* Christus *docet mysteria dei reuelata paruulis seu simplicibus secundum seculum: et ita lanarij, suppactores, mulierculæ, pueruli, & huiusmodi, sibi diuinū ex* Christi *confeßione pollicentur spiritum, quo capiendorum omnium quātumuis difficiliū mox capaces fiant, imò penitißima reconditißimáque sacræ scripturæ sensa: eorúmq; sinceram veritatem à deo sibi solis reuelari palā asserere, permulti non verecūdantur.*

Ad *has igitur obiectiones respondeamus par est.* Ad *primam.* Constat *ex ipso textu, per ea quæ continuò præcedunt,*

hæc

hæc non in hac via, sed in cælesti Hierusa*lem implenda. Siquidem ita habetur. Iura ui vt non irascar tibi: & non increpem te. sequitur tandem.* Ecce *ego sternam per ordinem lapides tuos, & fundabo te in saphyris, & ponam iaspidem propugnacula tua, &c.* Mox *sequitur.* Vniuersos *filios tuos doctos à domino, &c.* Perspicuũ *est autem illa præcedentia non posse intelligi de vita ista, nisi vellet quis consentire somnio* Iu*dæorum aliquot, fingentium suum Christum hic mille totos annos eis sic aurea tẽpora, quibus omnigenis deliciis citra dolorem vel calamitatem vacaturi sint, relicturum. Quod quantum sit alienum à veritate cuiuis catholico persuasum est. Sunt ergo intelligenda sic, vt quod per ea significatur, sit implendum in superna illa* Hieru*salem, quæ est ecclesia triumphans: in qua filij eius, doctore opus non habebunt alio à deo, quum in ipso deo seu in verbo ac essentia diuina, sic vniuersa edocebuntur à deo,*

vt in

vt in immenſum clariùs & perfectiùs ea videant, quæ deus voluerit ab eis videri, quàm à quouis doctore poſſet edoceri, vel res ipſas in genere proprio intueri. Præcedentia autem non poſſe intelligi de vita hac mortali, conſtat per hoc quòd dicit ſe non amplius increpaturum, nec iratum futurum, &c. quum in nos deus quotidie ira ſcatur ob peccata noſtra: nos quoque bellorum, peſtis, famis, & aliorum flagellorũ ſuorum incuſſionibus increpet. Implebitur *autem quũ erit in illa quæ ſurſum eſt mater noſtra* Hieruſalẽ, *id quod & vidit* Ioannes *in* Apocalypſi *ſua, cap.* 21. Ecce *tabernaculum dei cum hominibus, &c.* Et *mors non erit vltra: neque luctus, neque clamor, &c.* Id *quoque quòd in* Saphyris & *aliis precioſis lapidibus ſit eam fundaturus, ex eodem* 21. *cap.* Ioannis *in eccleſia triumphante complendum liquidò cõſtat.*

Ad ſecundam dicitur id quodam modo impletum, dum in die Pentecoſtes *in diſcipulos*

pulos diffusus est spiritus sanctus, & lex euangelica eorum cordibus inserta: nõ tamen completè id fiet hic, sed in beatitudine. Quod compertißimum est ex eo quòd & ij qui etiam in primitiua ecclesia fidem & baptismum & spiritum sanctum receperant, rursus ac fermè quotidie per apostolos Christi & alios ab eis institutos docebãtur. Alias frustrà Paulus ad eos scripsisset docẽs eos adhuc: ac ad Hebræos. 5. dicens, eos opus habere vt rursus edocerentur quæ essent elemẽta exordij sermonum dei. Frustrà quoque moneret Timotheum in priore epistola eius, capitib. 4. & 6. vt fideles seu subditos suos doceret: nec Apostoli, suos discipulos iam fideles docuissent: nec alicui fideli nunc prædicãte, vel libro opus esset: quum quiuis prædicans frater sit, & omnes cognoscerẽt dominum à minimo vsque ad maximũ. Non denique tot tãtisque laboribus, fideles ad sanctarum scripturarum intellectionẽ in-

dulgerent: nec fideles (de quibus A*ctuum* 15. *cap.) vt edocerentur veritatem huius. an cum* Euangelio, *necessaria esset legalium obseruatio, ad* Apostolos & *maiores natu* Hierosolymam *adiissent.* Viri *enim erant* Apostoli: *& tamẽ adhuc proximos suos &* Christianos *fideles fratres suos docuerunt tunc, & sæpißimè quũ partem hanc inter fideles sibi delegißẽt, vt orationi & ministerio verbi instantes essent.*

Ad *tertiam. dicitur scripturam eã impletam esse, dum* Apostolorum, *eorũ quoque discipulorum prædicationis sonus in omnem terram exiens, depulsis tenebris ignorãtiæ, quæ totam fermè terram operuerant, pene totum orbem peruasit, domini cognitionem ingerẽs. nõ tamen quin postmodum fidelis fidelem alium docuerit, vt præmonstratum est.*

Ad *quartam.* Fatemur *quidem omnes fideles* Christianos *iam excretos esse docibiles dei, & à deo doceri per internam inspi-*

inſpirationem: quod inſpirari, hic nominatur per id quod eſt doceri: niſi enim ſic edoceremur, ſonus vocis prædicantis, aut alias docentis exterius, in vanum laboraret, vt ibi ait Beda: *ac ſecundum* Auguſtinum, *vbi ſupra ſi fideles ipſi ab hominibus audiant, tamen quod intelligunt, intus datur, intus reuelatur.* Proinde Paulus *ad* Epheſios *ſecundo, ait fidem (quæ dei eſt agnitio) dei eſſe donum.* Non *tamen ſequitur quòd ſi fideles omnes ſic à deo doceantur & inſpirentur interius, quin per alios externa ſenſibilíque voce doceantur, vt oſtenſum eſt prius de iis, quos* Apoſtoli & *cæteri, eorúmque ſucceſſores docuerunt: multa quoque docentur, ac vni reuelantur, quæ non reuelantur interius vel exterius alij.* Et *ſi omniū quæ ad ſalutem neceſſaria ſunt, ſint omnes fideles docibiles, & dei quantum neceſſe eſt ſibi, cognoſcēdi per inſpirationem internam accedentē*

 ex-

externè, capaces: non tamen omnes & singuli, omnium & singulorum quæ in scripturis sanctis continentur, capaces secundum proximam dispositionē, censendi sunt vt præmonstrauimus, & diffusius in sequentibus videre erit, dum ostendemus nō omnium quæ in scriptura sunt, expressam cognitionem cuiuis necessariam: sed quibusdam communiorū expreßam fidem sufficere. ¶Quod autem prædictam Christi sententiā. Et erunt omnes docibiles dei, sicut scriptum est in Prophetis, aiunt quidam ex præcedentibus Esaiæ & Hieremiæ sententiis desumptā, non placet aliis. Vnde Roffensis censet magis eam delectam ex aliquibus scripturis veteris testamenti, quæ nobis non supersunt, quàm ex illis Esaiæ & Hieremiæ sententiis, quum illas de vita hac intelligi nō posse docuerimus, hanc tamen Christus de vita hac agentem citauerit.

Ad quintam. Ioannis verba catholicis

cis Christianis dicta ad eos firmandos & muniendos aduersum hæreticos, testantur Beda, Lyranus *& cæteri patres: ita vt velit* Ioannes, *quomodo natura nō deficit in necessariis, multo minus autor naturæ, quique supra naturam, vbi non adessent homines, qui simplices docerent, dum hæretici grassantur & fidem subruere cōtēdunt, modo illi simplices verè fideles ad deum conuertantur instanter diuinam postulātes directionem, vel interiori, vel exteriori reuelatione: aut alias per se aut per alium eos docebit de omnibus eis ad salutem necessariis, secundum eorum conditionem & statum. Et ita non vult catholicorum concionatorum prædicationem, & sanctorum doctorũ sanctā fructuosamq; doctrinam contemni, quum ea sit dei doctrina, imò vt suam, quam ipsi recipiebāt, sic cæterorum catholicorũ doctrinam volebat ab iis auidè suscipi audiríque. At vbi postmodum deessent tales, nō arbitrarentur,*

rentur iis se omnino derelictos, & necessariò destitutos auxilio, quibus vnctio, seu spiritus sanctus quod in se est facientibus, non esset in aliquo defuturus, imò tunc de omnibus eis ad salutem necessariis eos instructurus: sicque in necessariis, vbi fecerimus quod in nobis est, non ita necesse habemus, vt quis doceat nos, quin aliunde doceamur: quia vnctio quam in baptismo accepimus, nempe spiritus sanctus, docebit nos de omnibus nobis ad salutem necessariis. Non *autē faceret simplex, quod in se est, si neglectis catholicorum concionibus & ecclesiæ doctrina, sacrarum scripturarū sensus se capacem arbitraretur, eísq; sine cæteris præuiis operā daret.* Sic *nec alius qui contēptis sanctorū patrū sententiis, quas spiritu sancto afflati memoriæ nobis prodiderūt, ex proprio cerebro scripturarū germani sensus se capacē existimat, & secundū propriū sensum interpretari vult.* Ad *sextā. respōdetur secundū*

Hiero.

Hiero.cõment.in eũ locũ. Christus iis verbis gratias agit patri, exultat quòd quum meritò Scribis & Pharisæis (qui sibi sapiẽtes videbãtur) sacramenta ac mysteria sua abscõdisset, seu nõ detexisset: ea tamẽ Apostolis suis, qui secundũ existimationẽ propriã paruuli erant, reuelauit. Paruuli autẽ hac nostra ætate non sunt Luterani, nec turlupini, qui se tanti faciunt, támque sapientes existimant, vt nec Augustinum, nec Hieronymum, nec Gregoriũ Naziãzenũ, nec Cyprianũ, nec Irenæũ, nec aliũ quempiam sanctorum patrum ad eam putent pertigisse sapientiam, qua se ornatos censent: sibíque magis quàm illis fidem adhibendam asserunt. Hi non paruuli, sed apud se maximi sunt: ideo iure optimo, quia supra modum sibi sapientes videntur, iis deus abscondit seu non reuelat sua mysteria, permittítq; in varios errores dilabi excæcariq;, Proinde Theoph. enarrans eam sententiam, dicit. Deus, propter

magnam ſuam miſericordiam, eis non reuelat plura myſteria, ne magis puniantur, quia aſpernantur ea quæ didicerunt. Sic quia Neochriſtiani quæ à ſancta matre eccleſia didicerãt myſteria contẽnunt, ne ſi plura agnoſcerent, & demum aſpernarentur, grauiori ſupplicio digni fierent, deus ad eorum myſteriorum intellectionem, ipſorum interiores oculos nõ aperit: ſicq́ue eis abſcõdere dicitur: qui ſi poſtmodum in veritatem catholicam blaſphement, iis ſolis culpæ aſcribendum eſt, quũ eccleſiæ poſsint iudicio ſtare, cæteráque præſtare, quæ ſi feciſſent, à deo non relinquerentur: nec labi in errores permitterentur. ¶ *Dum in reſpõſione ad quartum argumentum dixi nõ omnes ſecundũ proximam diſpoſitionem eſſe capaces ſcripturarum intelligendarum: omnes tamen ſecundum Ioãnem eſſe docibiles dei, in pauca conferebam doctrinam & declarationem primæ noſtræ propoſitionis: qua quidem*

dem declaratione facilis ad omnes Luthe ranorum obiectiones soluẽdas, via patet. Ideo epilogi loco diffusius id elucidandũ censui. Secundũ remotã dispositionẽ, sunt oẽs adulti mẽtísq; cõpotes capaces: quũ ea remota dispositio cõsistat in eo quod est habere intellectũ ac rationis vsum: qui intellectus potest supernaturaliter à deo p infusionẽ excipere cognitionẽ seu intelligẽtiam scripturarum. Cum eiusmodi dispositione, Apostoli in die Penthecostes à deo scripturarũ & Euangelij cognitionẽ aut in toto, aut in parte susceperũt. Sic alij patres quidã progressu tẽporis exigẽte necessitate ad veritatis declarationẽ: Sed ij q tã animi submissione & cõtinentia florebãt, quàm omnigena alia morũ integritate: non autem ecclesiæ maiorúmque suorũ contemptores, apostatæ, fedefragi, & omni impuritate defluentes: Siquidem hos effugit spiritus sanctus, nec hos inhabitat. Apostolis igitur eorúmque imitatoribus Capacitas remota quæ.

ribus

ribus, quibusdam in ecclesia cũ ea sola dispositione datũ est nosse mysteria regni dei: cæteris nõ est sic datum: sed tãtum his qui etiã dispositione proxima insigniũtur: quæ addit supra remotã, id quod est, quasdam præeuntes sciẽtias assequutũ esse, & assiduo studio, cõtinuáque lectiõe exercitatos habere sensus ad discretionẽ boni & mali: seu veri orthodoxíq;, & falsi erroneiue sensus. Hac *proxima dispositione redimiti per scripturas sacras, sanctorũq; doctorũ expositiones & scripta: per ecclesiæ catholicæ sanctiones & declarationes, possunt citra infusionẽ specialẽ nosse mysteria regni dei: seu sublimia recõditáque mysteria quibus scatet scriptura sancta.* Hac *autẽ proxima dispositione non omnes, sed perpauci gaudent.* Hæc *amplius per alias propositiones patebunt.*

Capacitas proxima.

Secunda propositio.

Nõ cuiuis christiano quantũuis fideli, citra discrimen, quælibet doctrina fuerit aperienda profe rendáque, vel communicanda.

Nõ quælibet doctrina scripturę cuilibet cõmunicanda.

Etiam

Etiam si iam iisdem quibus praecedens, & haec satis probari videtur sentẽtia, quũ non sit incapacibus administranda doctrina, quaedã tamen superioribus accedent. Apostol. *prioris ad* Cor. *cap.* 2. *Quũ venissem ad vos, veni nõ in sublimitate sermonis aut sapiẽtiae annuntiãs vobis testimoniũ* Christi. Nõ *enĩ iudicaui me scire aliqd inter vos, nisi* Iesum Christũ, *& hunc crucifixũ.* Et *vt doceat se cũ quibusdã quaedã sublimiora depromere, mox subdit, Sapientiã loqmur inter pfectos: sapiẽtiã nõ huius mũdi, sed quae ĩ mysterio abscõdita est.* Origenes *homi.* 4. *in* Leuit. *eas* Pauli *sentẽtias obiter tractãs, dicit,* Aliis *indumentis vtitur sacerdos dũ est in sacrificiorũ ministerio: & aliis quũ pcedit ad populum.* Hoc *faciebat* Paul. *pontificũ doctissimus, & peritissimus sacerdotũ.* Qui *dũ esset in coetu perfectorũ, tanquã intra sancta sanctorũ positus, & stola perfectiõis indutus dicebat.* Sapiẽtiã *loqmur inter perfectos:* *sapien-*

Paulus quibusdã alta, quibusdã tã tũ facilia cõmunicabat.

ſapiẽtiã nõ huius mũdi, ſed ſapientiã quæ in myſterio abſcõdita eſt. Sed poſthæc tãquã ad populũ exiẽs, mutat ſtolã, & alia induitur lõgè inferiore quã illa. Et *quid dicit?* Nihil *aliud (inquit) iudicaui me ſcire inter vos, niſi* Ieſum Chriſtum, *& hunc crucifixũ.* Vides *hũc doctiſſimũ ſacerdotẽ, quo modo indutus ſit? Quũ* e*ſt iturus inter perfectos velut in ſancta ſanctorũ, alia vtitur ſtola doctrinæ:* Quum *verò exit ad eos qui incapaces ſunt, mutat ſtolã verbi, & inferiora docet:*Et *alios lacte potat vt paruulos, alios oleribus nutrit vt infirmos:* Aliis *verò fortes præparat cibos, his ſcilicet qui pro poſſibilitate ſumendi exercitatos habent ſenſus ad diſcretionẽ boni & mali. Sic ſciebat* Paulus *mutare ſtolas, & alia vti ad populum, alia in miniſterio ſacerdotum: hæc ille.* En *vt patet tã ex textu quàm ex* Origenis *ſentẽtia eum tractantis,* Paulum *alia doctrina vſum ad eos qui perfecti erant & capaces, ex eo*

quo ſenſus habeant exercitatos ad diſcretionem boni & mali. Alia quidem nõ contraria aut aduerſa quouis modo: ſed alia, quia altior & abditior. Dũ autem ad populum procedebat prædicaturus & ipſum docturus, alia lõge inferiore vtebatur doctrina. Proinde quoſdam tanquam paruulos, lacte ſeu inferiore & vulgariore doctrina ſpiritualiter alebat: Quoſdam iam non paruulos, ſed tamen infirmos, oleribus ſeu mediocri fouebat doctrina: Quoſdam tanquam perfectos & capaces ex aſſidua verſatione, & prærequiſitorum antecedẽte cognitione, ſolidioribus cibis, ſeu altiore reconditioréque doctrina nutriebat. Et ita docebat exemplo, penitiorẽ, altiorémque doctrinam non omnibus communicãdam: nec eius omnes eſſe capaces. Idem quoque Origenes, to. 3. lib. 8. in epiſtolam ad Romanos, tractans id. Et quidẽ in omnem terram exiuit ſonus eorum, dicit de Paulo, qui alibi ſe Apoſtolum & præ-

prædicatorem nominat. Apostolus *& magister gentium:in quo* Apostolus *generalis officij nomen indicat, qui non tantum prædicet:sed & doceat.* Prædicet *quidem simplicem fidem,vt illis quibus ait.* Nibil *aliud iudicaui me scire inter vos, nisi* Iesum *crucifixum.* Doceat *verò eos quibus dicebat.Sapientiam loquimur inter perfectos:hæc ille.* Quibus *apertè docet exemplo* Pauli,*quibusdam tantũ quæ sunt simplicis fidei,& morum:aliis etiam altiora vel in prædicatione,vel alias esse ministrãda seu communicanda.*

Fides simplex est prędicanda: altiore doctrina docẽdi sunt pfectiores

Idem *to.1. ho. 5. in numeros dicit.* Si *quis ex his qui ministrant deo, dignus est diuina capere & videre mysteria,ad quæ contuenda cæteri minus capaces sunt, hic* Aaron *vel filius* Aaron *esse intelligatur, qui potest ingredi ad ea, quæ adire aliis fas non est.*Sequitur. *Sciat is non sibi tutũ esse aperire ea, & pandere quibus non licet pandi: sed operire debet singula, & operta*

operta cæteris minus capacibus tradere portanda in humeris. Quum igitur eruditi doctores opera populis iniungunt, & plebs agit quæ mandantur, non tamẽ eorum quæ agit intelligit rationẽ, tunc sancta sanctorum operta portantur super humeros. Hæc ille. Vbi diffuse docet Origenes, vt ad sancta sanctorum ingredi nõ licebat, nec arcam, manna & cætera quæ illic erant recondita cõtueri, nisi statutis & peculiaribus viris: sic ad scripturarũ abdita sensa vel audienda, vel speculanda, aditum non patere singulis & omnibus indiscriminatim: at selectis, ad idque capacibus, ea retegẽda: Dúmque periti doctores & præpositi, quædam plebi mandant facienda, non necessarium esse, plebẽ eorũ quæ agit rationem nosse: eáque interim ab illa non minus agenda. Siquidem tutum non est capienti illa recõdita mysteria, ea cæteris non capacibus retegere. Huic si forsan quis nõ credit, Pauli sequatur exẽplum:

Mysteria quędam quiquſdã tantum aperienda, cæteris, non.

plum: imò & Christi qui plebi loquebatur in parabolis: Apostolis autem, regni mysteria reserabat. Ambrosius quoque *cõment. in Paulum, in id prioris ad Corinth. cap. 3 Lac vobis potum dedi: sed neq; nũc potestis. dicit de Paulo.* Hic valde *arguit temeritatem illorum qui querebantur dudum se non audiisse spiritualia, quum adhuc digni non essent audire. Pseudoapostoli enim promiscuè omnibus vno atque eodem genere tradebant, nullius personã discernẽtes, vt acceptabiles fierent per hypocrisim commendati, quum cõstet Christum dominum aliter populis, aliter discipulis interfatum: & inter apostolos fuisse distantiam. Tribus enim discipulis gloriã suam in monte ostendit, dicẽs eis vt visum tacerent, quandiu à mortuis resurgeret. hæc ille.* Si Paulus *eorum quos diuites in verbo, & in omniscientia in Christo, ita vt nil eis deesset in vlla gratia, temeritatẽ arguit, dum querelas agebant, quòd spiri*

Christus aliter Apostolis, aliter aliis loquitur, quędã quibusdam apostolorũ pãdit, cæteris verò nõ.

tualia

tualia non audiebant, quanta eorum est censenda temeritas, qui ne primam quidē omnium Euangelij Ioannis sententiam sibi propositā ac interpretatā capere queunt: nec epistolarum Pauli primæ & nouißimæ principia planè satis intelligere: queruntur tamen quòd ab earum vernacula lectione prohibeantur, aut auditu, quum Christiani sint, ibi conscriptam suā regulam ediscere velint. Quibus responsum sit. Idem à verè Christianis prælatis & principibus fieri sibi, quod olim à Paulo iis quos docebat. Siquidem quid vnicuique cōmodum esset expendens, vt pius pater paruulis in Christo facilioris doctrinæ, & ad vitā necessariæ, quasi lactis potum suppeditabat: sapientiam autē loquebatur inter perfectos, nēpe inter eos qui lōga iam in literis exercitatione, & præceptorum præeuntibus institutionibus pro ipsa consuetudine exercitatos habent sensus ad discretionem boni & mali: quibus

solidiorem etiam abditorum mysteriorum cibum administrabat. Nimirum ij quātum ad cognitionem in Christo, sunt regulariter paruuli, qui nondum satis longa exercitatione in literaria palæstra, nec peritorum ac verè Christianorum præceptorum catholicis institutionibus imbuti satis, exercitatos habeant sensus ad discretionem boni & mali. Proinde quum satis inter bonum & malum, verum & falsum discernere nondum valeant, suam regulam audiāt ab iis qui verè Christiani catholiciq; norunt quid vnicuique cōueniat, quidque necessarium. Non enim omnium quæ vel in Euangelio vel Apostolorū scriptis produntur, agnitio cuiuis Christiano necessaria. Cōmuniorum enim articulorum expressa cognitio, & altiorum implicita, paruulis in Christo satis fuerit, nisi ex cōditione sua sint ij, qui pro ipsa quoque consuetudine exercitatos debeant sensus habere ad discretionem boni & mali, cuiusmodi

Regula christia. à quibus audiēda & quę vnicuiq; necessaria.

Paruulis in Christo q̄ cognitio sufficit.

Articulorum fidei expressa cognitio quib⁹ est necessaria.

modi sunt quibus Paulus *Act. 20. dicebat:* Attendite vobis *&* vniuerso gregi,in quo episcopos vos posuit spiritus sanctus regere ecclesiam. Hos *nimirum iam pro ipsa consuetudine exercitatos habere sensus, saltem exerceri ad discretionem boni & mali conuenit. perfectorum enim vt solidus est cibus: ita eosq; ad perfectionis statum sublimati sũt, deceret solidi cibi capaces esse.* Porrò si Ambrosius *pseudoapostolos taxat & arguit, quòd omnibus promiscuè, nullius personam discernẽtes, vno eodémque genere tradebant, seu prædicabant aut docebant, vt grati fierent, quantum nunc insimulãdi taxandíq; pseudochristiani, qui vt populi, mulierúmque fauorem sibi concilient, citra discrimen vllum, quamlibet scripturam sacram, quantumuis difficilem, quantumlibet ardua cõtinentem mysteria, rudissimis etiam lanariis, & canicidis: mulierculis & adhuc ferinè lactẽtibus puerulis tradunt, modò vo-*

cali cõcione, modò idiomate vernaculo cõ ſcriptam. Exinde *nimirum errandi anſam multi ſumunt : propter quod* Petrus *in poſteriore ſua epiſtola, capit. 3. queritur, notátque neochriſtianos eiuſmodi ſic :* Sicut *& chariſſimus frater noſter* Paulus *ſecundum datam ſibi ſapientiam ſcripſit vobis, ſicut & in omnibus epiſtolis loquẽs in eis de his in quibus ſunt quædã difficilia intellectu: quæ indocti & inſtabiles deprauant, ſicut & cæteras ſcripturas ad ſuam ipſorum perditionem.* Gregorius *itẽ* Nazianzenus Hieronymi *quondã in theologia præceptor, cuius apud Græcos tanta fuit autoritas (vt vult* Tritbemius*) vt nec ipſi quidem eius aduerſarij doctrinæ vel ſcriptis illius auderẽt cõtradicere, lib. 1. de* Theologia, *noſtrã ſẽtẽtiã apertiſſimè confirmat, dicens:* Non *cuiuſuis eſt de deo diſputare. ſequitur:* Non *id quouis dicere tempore, neque apud omnes, neque de omnibus: ſed eſt quãdo & apud quos id fieri*

conue-

conueniat. En vt ait disputare de deo, seu diuina tractare, nõ tãtũ nõ esse cuiuslibet, verũ etiã ea diuina mysteria quibus plena est scriptura, nõ esse apud omnes, sed tantum apud quosdam, & statuto tẽpore tractãda ab iis, quorum est ea tractare.

Theophylactus enarratione in priorem ad Corinthios, in id quarti cap. Sic nos existimet homo vt ministros Christi, & dispensatores mysteriorũ dei, ait: Quũ dispensatores mysteriorum appellat, doctores indicat: qui non debent temerè dei sermonem omnibus impartiri: sed tempus per hos opportunum, & modus seruandus est, quum illum impertiunt. Quinetiã nec ipsa mysteria sunt cunctis aperienda: nõ enim prudentis est viri, vel credita rectè dispensantis, paßim illa & sine delectu omnibus patefacere. hæc ille, quibus nostram sententiam luce clarius confirmat. Lutherus ergo & Erasmus in vulgarem sermonem sacras literas, abditißimis

Scripturas sacras in vulgarem linguã vertí nõ debere.

mysteriis respersissimas inuertēdas, & ita citra delectum omnibus impertiendas dogmatizantes, prudentium virorum, & credita rectè dispēsantium officio functi nō sunt. Sic tamen, quod cupiebant, magna ex parte sunt assequuti: nempe vt multos post se abducerent discipulos, & in suas sententias seu in suos errores pellicerent aut pertraherent. Et *si aliquando à* Hieronymo *literas sacras in vulgarē linguā, nempe in* Dalmaticam *inuersas legamus, non tamen rectè colligitur ita nunc faciēdum propter innumeros abusus, quos in* Begardis, V*aldēsibus &* T*urlupinis maiores nostri experti sunt,* & *hoc tempore nostro quotidie experimur.* Nonnihil *vno tēpore faciēdum esse dignoscitur, quod alio ex causa prætermittendum deprehenditur.* Proinde *olim ad martyrum sepulchra viri, vxores, pueri, puellæque, monachi, virginésque sacræ nocturnis vigiliis vacaturi concurrebant, eásq;* Hieronymus *aduersus*

Aliqua vno tempore facienda, alio tempore omittēda.

uersus Vigilantium, epistola quæ incipit. Multa in orbe. velis & remis defendit & tuetur: at vbi iis multos abuti deprehensum est, & sub pietatis vmbra, horrenda nonnunquam admitti flagitia visa sunt, eæ prorsum sublatæ sunt. Vnde Elibertinum *concilium, cap. 35. suorum decretorũ, ait.* Placuit *prohiberi ne fœminæ in cœmiterio peruigilent: eo quòd sæpe sub obtentu orationis, scelera latenter committant.* Propter *abusus igitur in eiusmodi vigiliis deprehensos, iam à plurimis annis omnino sublatæ sũt. Sic, vt videtur dicere* Eusebius Cæsari. *li. 6. ecclesiasticæ historiæ, cap. 33. sacrum Christi corpus sub sacramento, dabatur in manus: quod secũ quisque domum portabat, sumpturus quũ luberet. at vbi à multis indignè tractari cõpertum est, eóque nonnullos plærunque abuti, temperatum est à sic dominico corpore tradendo.* Ita *licet aliquãdo vbi nõ apparebat periculum, ad tempus in* Dal-

 mati-

maticam linguam ſacræ literæ verſæ ſint poſt nō modo periculorum multorum experientiam: verum quoque poſt grauißima exinde ſuſcepta damna, meritò in vulgarem linguam inuerſarum ſcripturarum ſanctarum communis vſus prohibetur.

Nimirum dum eas, earū ſenſus (in quo conſiſtit Euangelium, & nō in cortice verborum) non capaces multi legunt, execrādos errores confingunt, & in ſpurcißimas blaſphemias prorumpūt. Proinde factum eſt à paucis diebus, vt vilißimus quidē ganeo, mente, corporéque totus ſcabidus, ex Ioannis textu non intellecto ſe & vnumquenque Chriſtianum deum eſſe: ſuā quoque naturam, diuinam eſſe, nílque eam aliud eſſe ab vnoquoque Chriſtiano pariter aſſereret. Hi quoque, vt cæteris facilius, propter ignorantiam, labuntur: ita ſemel lapſi, longè difficilius cæteris, reuocantur. Item quòd ab Eraſmo profertur philoſophiam multarum hæreſum parentem

rentẽ fuisse: nec tamen ab ea legẽda quispiam arcetur, non facit pro eo. Siquidem nec paßim ea euulgatur: nec ad eius lectiones citra discrimen pueros mulieresque recipit ecclesiæ consuetudo. Quod si etiam fieret, non ita tamẽ de scriptura sacra. Quicquid enim hæc continet, vt diuinum oraculũ obuijs vlnis excipiẽdũ, catholicus hæsitat nullus. At philosophorũ doctrinã nemo nisi prorsum mẽte captus, vt diuinum oraculum obseruãdã putat. Hominũ enim, qui & errare & decipi queũt, doctrina est. Obijciunt rursus. Hieronymi & Augustini & cæterorũ patrum temporibus dum Euangelium maximè floreret, ad sacrarũ lectionem literarum paßim mulieres admissas fuisse. id compertißimũ est ex ipsorum patrũ epistolis & varijs tractatibus ad eas mißis. Responsum sit eis continentißimas, mũdi contemptrices perfectißimas, & probatißimis moribus fuisse mulieres huiusmodi: quæ præcictes

tes doctrinas nouerant sanctos doctores non aspernabantur, sed venerabantur & in omnibus consulebant eos, proprio sensui non innixæ: nec carnalis erant libertatis cupidæ, sed spiritualis: ideo nihil periculi erat talibus scripturas sanctas omnes communicare. Cæteris autem quibus virtutes illæ non aderant, & quibus ex scripturarum contrectatione periculum immi nebat, non paßim communicabantur. Ita *quoq; si nunc tales agnoscerentur quales illæ ad quas* Hieronymus *&* Augustinus *scribebãt, liceret quidem.* At *ferè nũc vna quæq; cõtemptis doctoribus, propriũ sensum ita sequitur, vt diuinum sibi spiritum polliceatur.* Plurimæ *carnalis libertatis cu pidiores quàm spiritalis: & ita periculosum fuerit illis sacra contrectare quũ per interpretationem peruersam, de euãgelio Christi faciant euangelium hominis vel potius diaboli.*

Tertia Propositio.

Non cuiusuis est, etiam latinè, græcè, vel hebraicè sciētis, sacras interpretari scripturas: seu de germano earum sensu censorem esse.

Scriptu-rassacras interpræ tari, non est cuiusuis, etiā linguas scientis.

Huius sententiæ veritas ex præcedentium demōstratione satis elucescere posset. Siquidē Paulus ad Corinthios græcè scribens, & ita ad aliquos saltem græcè sciētes, dicebat eos nōdum solidi cibi capaces. Sic ad hebræos hebraicè scribens (vt testātur, Clemens Alexandrinus in primo libello, qui apostolorum tēpori vicinus: & Eusebius Cæsariensis lib. 6. ecclesiasticæ historiæ, cap 11.) dicit eis cap. 5. Quum deberetis esse magistri, rursum indigetis vt doceamini quæ sint elementa exordii sermonū dei: & facti estis quibus lacte opus sit, nō solido cibo. En vt eos dicit factos esse quibus lacte sit opus & non solido cibo: egeréq; vt doceātur quæ sint elemēta seu rudimenta exordii sermonum dei, qui iam debuissent esse magistri: & ita ad quosdā ex iis qui propter tēpus (vt ait) quo literis

Paul' ad hæbreos hebraicè scripsit.

operam dediſſent, aut ſedulò nauare debuiſſent, iam tam periti debuerant eſſe, vt aliosdocere poſſent. Quum igitur illi magiſtri nõ eſſent, quales propter tẽpus eſſe debuerant, iam verò ſimillimũ eſt eos hebraicè noſſe ad quos hebraicè ſcribebat. Siquidem hebræi qui hebraicè nõ norant, nonita veniebant arguendi quod rurſum indigerent vt docerẽtur quæ eſſent elemẽta initii ſermonum dei, quum iã debuiſſent eſſe magiſtri, vt qui inter eos hebraïci ſermonis periti eſſent. Hi *enim legẽ hebraicè conſcriptam legentes, apoſtolorúmque cũ cæteris doctrinam audientes, magis quæ* C*hriſti ſeu dei ſunt noſſe debuerãt & eſſe magiſtri, quã hebraicè neſciẽtes.* Q*uod ſi magiſtros oẽs eſſe debere proferat quis, quo modo magiſtri omnes eſſe debeant aut queant, quum magiſter non ſit ſine diſcipulo?* S*i omnes magiſtri, cuius diſcipuli magiſter erit eorum omnium nouiſſimus ac imperitiſſimus?* S*i enim omnium imperi-*

tißimus, quem habebit discipulũ docẽdũ? nimirum præceptorem ac magistrum suo discipulo quem edocendum habet, doctiorem esse par est. Porrò secundum Paulum, qui magistri seu doctores esse debuerant propter tempus, egent vt doceantur quæ sint rudimenta initii sermonũ dei: factiq; sunt quibus lacte sit opus, & nõ solido cibo. huiusmodi verò, quomodo germani scripturæ sensus censores recti esse queant, discernereq; inter verũ & falsum, orthodoxum & erroneum, quum id perfectorũ esse testetur apostolus, qui exercitatos habent sensus ad discretionem boni & mali?

I*temq; si paßim omnes, tam præeuntes scientias edocti quã earum prorsus ignari, continuo ad scripturæ sacræ contrectationem admittẽdos aliqui dixerint, vt tãdẽ omnes, etiã mulierculæ doctores euadant & magistri, germaníque scripturæ sensus, recti censores, Paulũ rursus audiãt in priore epistola ad Timotheum, cap. 2. dicentem*

Mulier in ecclesia docere nõ debet.

dicentẽ. Mulier *in ſilentio diſcat cũ omni ſubiectione:docere enim mulieri non permitto,neq; dominari in virum, ſed eſſe in ſilentio.in quem locũ* Theophylactus*:mulier geſtu & habitu ſit ornata: nec id tantum, ſed & voce.nõ enim velim loquatur: neq; de ſpiritualibus ediſſerat, ſed id modò,ſeu tantum diſcat.* Id *nãq; magis expedit,vt ſilens ediſcat.*

Oecumenius *quoq; in eundem locũ,ait.* Omnem *loquacitatis occaſionẽ à muliere abſtulit.*Quoniam *enim tacere eas præcepit,ne rationabili docendi prætextu loquãtur,non doceant(inquit)non ſolum humana,ſed neq; ſpiritualia.*Vetat *autẽ eas in eccleſia,ſiue publica concione docere,licet permittat eis vt liberos ſuos doceant.*Ipſũ *virum nãq; docere,eſt auctoritatem in eũ virum vſurpare.hæc ille.*Quibus *aperte tam ex ſententia* Pauli *quã eorum doctorum ipſum interpretantiũ,innuitur ad mulierẽ prorſus nõ ſpectare de ſpiritualibus*

ediſſerere

ediſſerere vel docere: quòd faceret ſi de ſcripturarum ſanctarum germano ſenſu cenſuram proferre datum ei foret, vel ex propria mēte interpretari liceret. Proinde *ĩ priore ad* Cor.*cap.*14.*idē apoſtolus iiſdē mulieribus ſilentiū in eccleſia indicit: iubét que vt ſi quid diſcere, per interrogationē velint, viros ſuos domi interrogent.* Horū *rationem reddens,* 1. *ad* Timoth.2. *mox ſubdit:* Adam *in prævaricatione non eſt ſe ductus, ſed mulier. vbi* Oecumenius: Non *dixit,* Eua *ſeducta eſt, ſed mulier, ſignificans naturam quæ facilè decipiatur.* Itém que Theophy. *in eundem locum, mulier ſemel virum docuit, & cuncta peruertit. ideo de cætero non habeat docendi poteſtatē. Eſt namq; mulier natura leuior, & facilè fallitur.* Chryſoſt. *ho.* 9. *in priorē epiſtolā ad* Timoth. *eorum ſententiā ita cōfirmat. Semel mulier docuit, & cuncta peruertit: ideo vltrà non doceat. Eſt enim ſexus ille infirmus ac leuis. Quibus verbis tam apo-*

Mulier cur in cōgregatione nō debeat docere.

ſtolus

ſtolus quòd hi ſacri doctores ſubindicant potiſsimum quòd mulierem à docendo ac interpretando ſeu cõtrectãdo ſacras literas. præter id quod prima mulier ſuaſibus ſuis virum quodam modo pellexit ad peccatum, eſt conditionis ſexus leuitas & infirmitas, ſeu fragilitas. Et *ita quum multi quoq; viri leues ac inſtabiles (vt docet* Pe*trus) & infirmi ſint ac fragiles, quãuis latinè, græcè, vel hebraicè norint, non eorũ fuerit mox ſacras interpretari ſcripturas, ac de earum germano ſenſu cenſere. Siquidem vt vult* Hieronymus *commentarijs in id primi capitis epiſtolæ ad* Galatas, Euã*gelium quòd euãgelizatum eſt à me, non eſt ſecundum hominem.* Non *putemus in verbis ſcripturarum eſſe* Euãgeliũ, *ſed in ſenſu: nõ in ſuperficie, ſed in medulla: non in ſermonum folijs, ſed in radice rationis.* Proinde *mox ſubnectit.* Grãde *periculum eſt in eccleſia loqui, ne fortè interpretatione peruerſa, de euãgelio* Chriſti *fiat hominis*

minis Euangelium: aut (quòd peius est) diaboli. Quibus planè docet Hieronymus Euangelium seu euangelicæ veritatis assequutionem, non esse ex sermonum ipsorum significationis intellectione: sed ex sensus assequutione per verba significati: qui quidem sensus reconditissimus & abditissimus est: nec ab omnibus attingi potest, vt iam docuimus. Huic sentẽtiæ nostræ suffragantur sancti vetustiq; patres ac doctores in primis.

Clemens Papa & martyr, beati Petri apostoli discipulus & comes, epistola. 4. quæ est ad ecclesiam hierosolimorum, quã Ruffinus Hieronymo cõtẽporaneus latinitate donauit, & lib. decimo recognitionum, quem idem Ruffinus latinũ fecit, nõ cuiusuis esse de scripturarum sensu germano censere: nec ex sermonum significationis cognitione, verum orationis seu scripturæ sensum mox haberi: docet ita. Diligenter obseruandum est, vt lex dei

quum legitur, non ſecundum propriam ingenij intelligẽtiam legatur, vel doceatur. Sunt enim in diuinis ſcripturis multa verba que poſſunt trahi ad eum ſenſum quem ſibi vnuſquiſq; ſponte præſumpſit. Sed fieri non oportet, non enim ſenſum quẽ extrinſecus attuleris alienum & extraneum debetis quærere, aut quomodo ipſum ſcripturarum auctoritate confirmare: ſed ex ſcripturis ſenſum capere veritatis. Et ideo oportet ab eo intelligentiam diſcere ſcripturarum, qui eam à maioribus ſecundũ veritatem ſibi traditam ſeruauit. hæc ille, En quam apertè dicit in diuinis ſcripturis eſſe verba multa, quæ ad eum ſenſum quẽ ſibi quiſq; ſponte, ſeu ſecundum propriam affectionem præſumpſerit, trahere poteſt: quòd tamen nullatenus fieri debet. Cauendum quoq; ne dum lex dei legitur, ſecundum propriam ingenij noſtri intelligẽtiã, ipſam interpretemur vel doceamus. Cuius oppoſitũ hiſce diebus ita à neochriſtianis

fit, vt

fit, vt lanarios, mulierculasque de noui testamenti intelligẽtia censere permittãt. Aduersum quos Hieronymus *ad* Paulinũ *presbyterũ scribens, his inuehitur verbis. Agricolæ, cementarij, fabri metallorum, lignorumq; cæsores, lanarii quoq; & fullones, & cæteri qui vilia opuscula fabricantur, absque doctore esse nequeũt quòd cupiunt: quòd medicorum est, promittunt medici: tractant fabrilia fabri: sola scripturarum ars est quã sibi paßim omnes vendicant: hanc garrula anus: hanc delirus senex: hanc sophista verbosus: hãc vniuersi præsumũt, lacerant, docent antequã discant. Alij adducto supercilio grandia verba trutinantes, inter mulierculas de sacris literis philosophantur: Alij discunt (prohpudor) à fœminis quòd viros doceãt: edisserũtque aliis quòd ipsi non intelligũt. hæc ille. Specta quã appositè, quã concine quorundam huius ætatis neochristianorũ abusum in sacris contractandis depingat,*

ſimulq; taxet Hieronymus. *Si enim ad cæteras artes etiam faciles ediſcendas multam operam impendere oportet: imò laboris & ſedulitatis plurimũ, ad ea quæ grãmatices ſunt ſiue latinè, ſiue græcè vel hebraicè, aut cuiuſuis alterius, capiẽda, quã tam operam nauare decet ad eam aſſequẽdam ſapientiam quæ omniũ altiſsima diffi cillimaq; eſt? Quæ nimirũ quo ſublimior, eo in multis captu difficilior eſt.* Nunc ta*men nõ modo garrula anus, delirúsve ſenex: verũ quoque puerulus & propemodum quiuis alius, theologiæ intelligẽtiam ſibi pollicetur.* Ideoq; *ſcripturarũ ſanctarum, quibus continetur ſenſum dilacerãt & docent, priuſquã didicerint: ediſſerunt que aliis, quòd ipſi non capiunt.* Vtq; Ter*tuliani ſermonibus vtar, lib. de præſcriptionibus aduerſus hæreticos: vbi hæreticorũ vitam depingit. Omnes ſcientiam pollicentur: ante ſunt perfecti cathecumeni quam edocti: hæreticæ quoq; mulieres tam pro-*

caces

caces sunt, vt audeãt docere & cõtẽdere, seu disputare. Iisque omnibus nihil est nõ verũ, licet diuersa tractent, dum ad vnius veritatis expugnationem conspirent: simplicitatem volunt esse post rationem disciplinæ, seu postponẽdam rationi doctrinæ. hæc ille: quibus nostri quoq; temporis hæreticorum morẽ exactissimè describit, qui nihili faciẽdas prædicant cæteras disciplinas: maximè verò logicam prorsum depellendam aiunt: quã Hieronymus to. 7. homilia prima in cantica, dicit verborũ dictorumq; rationes, proprietates & improprietates continere, eamq; à cæteris disciplinis nõ tam separari conuenire, quam inseri & intexi. Augusti. quoq; to. primo, lib. 2. de ordine. cap. 13. dicit logicã defendere verũ ab omni surreptione falsitatis: eaque (ait) docet docere: docet discere: in hac se ipsa ratio demonstrat & aperit quæ sit, quid velis, quid valeat: scit scire: scientes sola facere non tãtum vult,

Logicæ necessitas, quæ etiam eius proprietates

D iij sed

ſed etiam poteſt. Idem pariter *to.3.lib.2. de doctrina christiana.cap.31. de logica loquens ait.* Diſputationis *diſciplina, ad omnia genera quæſtionum quæ in libris ſanctis ſunt, penetranda & diſſoluenda, plurimum valet.* Expende *ſecundum* Hieronymi Auguſtiniq; *ſentẽtiã, quãtum neceſſaria ſit & conferat logica: ad theologiæ cæterarumque diſciplinarũ aſſequutionem & ad ſcripturarum ſenſus & veritatis intelligentiam: vtpote quam teſtãtur nõ modo verborum, ſed etiã dictorum ſeu ſententiarũ rationes, proprietates & improprietates continere: cæteriſq; ſcientiis inſerendam: verum ab omni falſitatis ſurreptione tueri: quodque per eam poßit quis diſcere, demum & docere: citra eam poßit ſciẽs euadere nullus, quòd ad omnia genera quæſtionum quæ in ſcripturis ſanctis ſunt penetranda & diſſoluenda, plurimum valeat.* Proinde *ſit vt huius & cæterarum diſciplinarum, quas limen ipſum*

ſum theologiæ, ſeu ſanctarũ ſcripturarum ſenſus aſſequutionis, antecedere decuerat, prorſum ignari, in capiendo ſenſu, atq; in iudicio plerunq; labantur & errent, verum à falſo diſcernere nequeuntes: dumq́; alienam ſemel è cerebro ſuo protulerint ſententiam aut interpretationem, modis omnibus ex aliis ſcripturæ ſententiis in peregrinum ſenſum adductis eam confirmare velis (vt aiunt) & remis contendunt. De *quibus* Lactantius *lib.3. diuinarum inſtitutionum.cap.24.* Quid dicam de iis *neſcio, qui quum ſemel aberrauerint, conſtanter in ſtultitia perſeuerant, & vanis vana defendunt: niſi quod eos interdum puto ioci cauſa philoſophari, aut prudentes & ſcios mendacia defendenda ſuſcipere, quaſi vt ingenia ſua in malis rebus exerceant vel oſtentent. hæc ille.* Porrò *quos ad theologicum ſtudium amplexandum primum decet admittere, par eſt logices & philoſophiæ diſci-*

Theologiæ studiũ quas prǫexigit ſcientias.

plinis vel mediocriter inſudaſſe: demũ poſt theologorum doctorum tam recentiorum quã vetuſtiorum ſufficientẽ lectionem, ad ſcripturas ſacras contrectandas & interpretandas, ita tamen vt Clemẽtis doctrinam iam expreſſam de non aſſumẽdo ſenſum alienum, & de non interpretando ſecundum propriam tantum intelligentiam: imò de veritate ſcripturarum ſumenda à maioribus qui eam ſeruarunt, ſequantur. Quod ſi foret ſemper obſeruatũ, nec olim pullulaſſent hæreſes: nec iã ſopite, noſtris diebus reſurrexiſſent. Nunc autem quia & ij quoq; qui nec eas diſciplinas, antecedere debentes à limine ſalutarunt, nec ſanctorũ doctorũ ſcriptis & lectionibus ſũt inſtituti, latinam, græcam, aut hebraicam grammaticam, aut aliquado nullã, edocti, continuo ſacrarum literarum attrectationem & interpretationem adgrediuntur propemodum omnes, nouas recentesq; cõfingunt hæreſes, quas interdum vetuſtiori

bus

bus roborare contendunt.

Gregorius ille Nan*zianzenus vsq;adeo dilucidè nobis cõcinit, vt in nostræ sẽtẽtiæ testimoniũ alios citare nõ sit necesse.*Siqui *dem lib.primo.de theologia dicit.* Princi-*pio, non cuiusuis est (ô christiani) de deo disputare.non, inquã, cuiusuis: non à deo res hæc vilis est, & eorum qui etiãnũ humi serpentes, terrenis studiis occupantur.* E*orum tantum est qui inter multos habito delectu, ad tantum munus videantur idonei: quique contemplandi acumine cæteris antecellant, qui iam animum ab affectuũ sordibus purgarint.* Nam *vt parum fœliciter cesserit si morbosis oculis in solares radios intueri coneris, ita impurus ipse sũmam puritatem non sine periculo attrectaueris. hec ille.* Exp*ẽdas igitur, vt dicat eos qui terrenis negociis occupantur, capaces non esse qui de diuinis disputent, seu qui diuina tractant, quasi censores: imò tantum eos ad hæc tractanda, de veritatis*

aut

aut falsitatis eorũ sententia dicenda capaces, qui iam longo studio in iis versati, contemplandi acumine cæteris antecellũt: & animum à sordidis affectionibus purgatum habeãt. Sæpius enim fit (quẽadmodum ait) vt infirmis aut morbosis oculis solares radios intueri si conemur, corporalis ipse visus offẽdatur & lædatur, ita dũ peruersa corruptáque mente affectus, diuina recõditissimáque scripturarum sensa cõtrectare voluerit quis, cuiusmodi fuerit ieiuniorum & cæterorum ecclesiæ præceptorum cõtẽptor, aut impudicitiæ deditus, facilè mẽtis seu intellectus eius acies ab ipsa deprauata volũtate, in obliquum erroneumq́ue iudiciũ cõuertetur: in eoq́ue obfirmabitur. Demum vt ad eum redeam: à quo primã cepi probationem, Paulus prioris ad cor. cap. 12. Neochristianis os debuerat obstruxisse, et lanarios, cerdones mulierculas, & in vniuersum eos compescuisse, qui scripturarũ interpretãdarum

munus

munus quibuſlibet chriſtianis, cõceſſũ emẽ tiũtur, quũ dicat deũ corpus myſticum eccleſiæ formaſſe in modũ corporis realis ſeu humani in quo varia ſũt mẽbra, variis operationibus deputata: & vnũ alterius officiũ nõ vſurpat. Enumeratis enĩ dei donis variis, tandem ſubdit. Vos eſtis corpus Chriſti: & quoſdam quidẽ poſuit deus in eccleſia: primum apoſtolos: 2. prophtas: 3. doctores. Ii prophetæ ſecũdũ Ambroſium cõmẽtariis in eum locum, & in. 4. cap. ad Eph. ſunt ſcripturarum interpretes, licet nõ defuerint in primitiua eccleſia qui diuino ſpiritu afflati futura prænuntiarẽt. deniq; ſubdit & aliud donũ: nẽpe genera linguarũ: vbi ſecũdũ Ambroſiũ, docet dei donũ eſſe, linguas multas ſcire. En vt apoſtolus exprimit donũ linguarũ, vtpote latinæ græcæ hebraicæ et cæterarũ, lõgè poſterius eſſe quã donũ interpretãdi ſcripturas, quũ hoc ſecũdũ locũ aſſequatur: illud verò, tãtum ſextum aut ſeptimum. Itemq;
mox

mox vt doceat id non omnibus datũ, subdit. nunquid omnes apostoli? nunquid oẽs prophetæ? nũquid omnes doctores? nunquid omnes linguis loquuntur? nunquid omnes interpretantur? Quibus exprimit vt non omnes sunt apostoli, sic nec omnes scripturarum interpretes sunt, nec doctores: Vtq́ue variis idiomatibus eloqui non omnibus collatũ, sic quæ linguis ipsis exprimuntur interpretari, non omnibus concessum. At qui si nosse cupis quis est is verus ac germanus scripturæ sensus, quem eius capiendi scripturarumq́ue interpretandarum capaces sequi debeant, quartã propositionem nostram perlustrato.

Quarta propositio.

VErus germanusque sacræ scripturæ sensus, quem eius intelligendi vel interpretandi capaces sequi debent, is est quē ecclesia vel expressa declaratione, vel catholica & vniuersali consuetudine seu practicatione docuit. Et qui huic est aduersus ac contrarius, peregrinus & alienus est. Scripturę qs vc-r⁹ & germanus sensus.

Probo. Paulus prioris ad Timotheū. cap. 3. Ecclesia dei viui, columna & firmamētū veritatis. Sedulius in eū locum. i. in qua nūc sola veritas stat firmata, quæ ante in lege erat posita. hæc ille. Si veritas quæ ante erat posita in lege scripta videlicet, seu in scripturis veteris testamēti, vel adūbraticè, vel implicitè aut explicitè, aut aliquo alio modo, nūc stet firmata in sola ecclesia, ergo præter aut extra ipsā ecclesiā, nusquā stat veritas firmata: veritas inquā sensus scripturarū & corū q̄ sūt legis euāgelicæ, quū per id quo dicitur veritas nūc stare firmata in ipsa sola, fiat ab aliis exclusio veritatis firmatæ: & ita sensus quē qs cōtrariū ei qui est ecclesiæ, adduxerit, peregrinus et à veritate alienus venit cēsedus.

Irenæus

Irenæus Paulicarpi, Ioannis apoStoli ac Euangelistæ discipuli, quondam auditor, lib. 4. aduersus hæreses Valentini, cap. 45. iis subscribit in hunc modum. Paulus docens ait. Posuit deus: in ecclesia primò apostolos: secundò prophetas: tertiò doctores. Vbi igitur domini charismata posita sunt, ibi discere oportet veritatem apud quos est ea quæ est ab apostolis ecclesiæ successio, & id quòd est sanum & irreprobabile sermonis constat. Hi enim eam quæ est in deum fidem nostram custodiunt: & scripturas sine periculo nobis exponunt, neq; deum blasphemantes, neq; patriarchas exhonorantes, neque prophetas contemnentes. Hæc ille. Qui ibidem docet se id didicisse à quodam presbytero qui audierat ab iis qui apostolos viderant. En vt asserit se edoctum ab eo qui & institutus à discipulis christi, quòd veritas est apud eos, seu in doctrina eorum, & sine periculo nobis scripturas exponunt

exponunt ij, qui in ecclesia continuam successionem ab apostolis habuerunt ita vt veritatis declaratio primum à deo facta sit apostolis: deinde ij suis discipulis, vt pote Dionysio Areopagitæ, Ignatio, Policarpo, Papiæ, Hermæ, Clementi, Lino, Cleto, Anicetæ, Timotheo, Tito, & cæteris quòd edocti fuerant propalauerunt: postmodum & ii suis auditoribus. Et ita continua successione ad hæc vsq; tempora, veritatis insinuatio ad nos pertigit, præter ea quæ spiritussanctus (qui ex Christi promissione ecclesiã erat docturus omnem veritatem saluti necessariam) congregatæ reserauit ecclesiæ, reseratq; dũ ipsa legitime concilio congregato eam repræsentante, conuenit. Quemadmodum aũt veritatis ac scripturarũ veri sẽsus declaratio secundũ aliquẽ modũ à nobis præscriptũ, sit ab ipsa ecclesia quæ est colũna & firmamẽtũ veritatis, quæ & ab apostolis continuã habet successionẽ, si desideras accuratius

Veritatis euangelicę declaratio, quo ordine, et quo modo ad nos descẽdit.

accuratius expendas quæ ante millecentũ quadraginta annos docuit vir in diuinis & humanis eruditiſsimus Vincẽtius Liri*nenſis libello quẽ aduerſus prophanas innouationes edidit*. Siquidem *dum (vt ait) ſummo ſtudio perquireret à quãplurimis ſanctitate doctrinaque preſtantiſsimis viris, quonam modo poſſet certa quadã & generali ac regulari via, catholicam veritatem ab hæretica falſaque prauitate diſcernere, id ſẽper reſponſum accepit quod ſi vellet exurgentium hæreticorum fraudes deprehendere, eorumque laqueos vitare, & in ſana fide ſanus perſeuerare, duplici modo fidem ſuam, domino adiuuante, munire deberet*. Primò, *diuinæ legis auctoritate: tum eccleſiæ catholicæ traditione*. E*ccleſiæ verò traditione muniri opus eſt, potiſsimum q̃a ſcripturam ſacram pro ipſa ſui altitudine non vno eodemque ſenſu vniuerſi accipiunt, ita vt eiuſdem ſcripturæ eloquia aliter atque aliter, alius atque*

Fides duobus modis muniẽda

Scripturæ ſẽſus à diuerſis variè ſumitur.

atque

atq; alius interpretetur: vt pene quot homines sunt, tot illinc sententiæ erui posse videantur. Aliter namq; eã Nouatianus, *aliter* Sabellius, *aliter* Donatus *exponit: aliter* Arrius, *aliter* Eunomius *& ita de cæteris hæreticis, q oẽs aliter cõtrariè quã veritas est, et aliter inuicẽ, mutuò aduersãtes: imò, vt prænotata verba* Clemẽtis *addã, in diuinis scripturis multa sunt que in eum sensum trahi possunt quẽ vnusquisq; spõtè presũpserit, licet fieri nõ debeat.* Idcirco *(ait* Lirinẽsis*) propter tãtos tã varii erroris anfractus, vt pphetice & apostolicæ interpretationis linea secũdũ ecclesiastici & catholici sensus normã dirigatur necesse est.* In *ecclesia verò, propriè verèq; catholicũ est, quod vbique, quod semper, quodq; ab omnibus creditũ est. Sic igitur* Euangelicam *veritatem, verùmque scripturæ sẽsum assequemur, si sequamur vniuersitatem, antiquitatem, consensionem. Sequemur autem vniuersitatẽ hoc modo, si hanc*

Scripturę sensus quis catholicus.

Vniuersitatẽ sequi ĩ scripturæ sensu.

si hanc vnam fidem verã esse fateamur & ita veram eam scripturæ interpretationẽ, quam tota per orbem terrarum confitetur aut tenet ecclesia. Proinde quæ ei contraria fuerit sententia vel interpretatio, peregrina est & aliena. Quid igitur christianus catholicus faciet, si aliquã ecclesiæ partem se præcidere vel ab aliquibus subuersam, à reliqua tota in prorsus contrariam sententiam descendisse videat? Vero sanitatis iudici persimilis sit qui vniuersi corporis sanitatem, pestifero corruptóque membro anteponit. Ita is vniuersalis ecclesiæ reliquæ sentẽtiam, vnius hominis eiusque sectatorum, aut aliquot aliorũ ab vniuersalis & cõmunis ecclesiæ sentẽtia dissidentium sic vt oppositum sensum efferãt, firmißimè præferat. Quid si nouella quæpiã contagio, non iam portiunculã ecclesiæ, sed totam ferme pariter ecclesiam commaculare conetur? Tunc antiquitatem sequi, eiq; firmiter inhærere studeat.

Quid sequẽdum si pars ecclesię se à reliqua pręciderit.

Quid si noua hæresis penè totã ecclesiã inuaserit.

Antiquitatem

Antiquitatem autem ſequetur, qui ab iis ſenſibus, vel ſcripturarum interpretationibus nõ recedet, quos ſanctos patres ac maiores noſtros celebraſſe manifeſtũ eſt. Ob id ad veri germaniq; ſanctarũ ſcripturarum ſenſus aſſequutionem, etiã vetuſtiorũ doctorum, antiquorumq; patrum ſcripta perluſtrare, aut ſaltem eorum qui talium vetuſtiorum perlectis ſcriptis ex iis conflatam, ſaltem non diſſidentem aut aduerſantem ediderint interpretationem, ſequi decet. Ea verò interpretatio quæ iis prorſũ aduerſatur atq; diſſidet, aliena ſit & peregrina. Quid verò faciendum, dum in ipſa vetuſtate duorum aut trium hominum: vel certè ciuitatis vnius, aut etiam prouinciæ vnius ſententiam deprehẽdemus fuiſſe reliquis eccleſiis aut doctoribus cõtrariam? Exempli gratia, quia nõ modo. S. Cyprianus, ſed & cæteri epiſcopi Aphricani qui cum eo conuenerant, leguntur ſenſiſſe qui baptizati, lapſi fuiſſent in hæreſim, rurſus

Antiquitatem ſe qui qd ſit.

Quid agendum vbi in antiquitate eſt cõtrarietas.

esse baptizandos priusquã ad ecclesiã admitterentur. Sic quædam apud S. Hilarium: plurima apud Origenem: nõnulla apud Tertulianum, & quosdam alios ex vetustioribus patribus à cõmuni ecclesiæ sentẽtia latissimè dissidere deprehẽdũtur. Tũc *vnius aut paucorũ temeritate vel in hac pte inscitia declinata, vniuersalis ecclesiæ cõciliorũ decreta, si qua sint ad hoc, sequamur, quorũ saluberrimã in ecclesia esse autoritatẽ* Augustinus *testatur to.2. epi.* 118.*quæ est ad* Ianuariũ. Proinde *quæ vel erroneè, vel minus rectè sũt ab vno dicta: aut à particulari cõcilio, minúsve legitimè congregato decreta, plærumq; sunt à concilijs generalibus legitimè congregatis emendata: in quibus generalibus legitimè congregatis licet pro temporũ varietate quæ à prioribus quantum ad agenda fuerant statuta, à posterioribus re exigente sũt mutata: tamen quantum ad veritatem catholicam, & scripturarũ sensus*
iudici-

iudiciũ,cõtraria nunquã fuerũt indicata. Si forsan de iis quæ ab antiquo quopiã doctore, aut à duobus, pluribúsve, vel etiam ab vna tota particulari ecclesia, definitá scriptáve fuerint, noua seu inaudita, ac totius reliquæ ecclesiæ cõmuni sententiæ contraria deprehendantur aliqua, de quibus à generalibus conciliis legitimè congregatis nondum definitum est, concessionem sequamur, est operepreciũm. Quid si aliquorũ vetusto-rum sen-tentia cõ muni ec-clesię sen tentię cõ traria, nõ est in cõ ciliis de-cisa.

Consensionem autem sequemur, si in ipsa vetustate omnium vel fermè omnium sacerdotum & magistrorum sententias ac definitiones sectemur. Quãtũ igitur ad rẽ spectat tunc operam dabimus, vt collatas inter se maiorum consulamus, interrogémusque sententias, eorum duntaxat, qui diuersis licet temporibus & locis, in vnius tamẽ ecclesiæ catholicæ cõmunione & fide permanentes, magistri probabiles extiterunt. Et quicquid non vnus aut duo tãtum, sed omnes pariter vno eodemq; consensu, aperte, Consensionẽ sequi, quid

tè, frequenter, perseuerãter tenuisse, scripsisse, docuisse nouerimus, id quoq; intelligamus absq; vlla dubitatione credendum. Inter lustrandum igitur etiã vetustissimi, sanctissimiq; doctoris cuiuspiam scripta, dum quid in communibus ecclesiæ dogmatibus nõ euulgatum, occurrerit, non continuò sic ei fuerit pertinaciter hærendum, quasi oppositum sẽtire prorsum nõ liceat, donec vel ecclesiæ catholicæ per concilium legitimè congregatum repræsentatæ super hac re sententiam, vel cæterorum vetustorum ac recẽtiorum patrum doctorũque super eadẽ re discusserimus iudicium. Quòd si ecclesiæ decretis ac sentẽtiæ sit cõtrarium, relinquendum est, nec sequendum prorsus. Si cæterorũ patrum (qui variis temporibus, variisque locis scripserint, firmissimè asseruerint, apertissimeque docuerint, nec ab ecclesia fuerit vnquam reclamatũ) sentẽtiis aduersetur, sanctorũ illorum consensioni nobis est adhærendum, & ab illius opinione declinandum.

Irenæus

Irenæus lib. 3. aduersus hæreses Valentini. cap. 4. hanc roborat sententiã iis verbis. Si de aliqua modica quæstione disceptatio esset, nõne oporteret in antiquißimas recurrere ecclesias in quibus apostoli conuersati sunt: & ab eis de præsenti quæstione sumere quod certum, & re liquidum est? Quid autem si neq; apostoli quidem scripturas reliquissent nobis: nonne oportebat ordinẽ sequi traditionis, quã tradiderunt iis quibus cõmittebant ecclesias? cui ordinationi assentiunt multæ gentes barbarorũ eorũ qui in Christũ credũt, sine caractere vel atramẽto scriptã habentes p spiritũ in cordibus suis salutẽ, & veterẽ traditionẽ diligẽter custodiẽtes & in deũ credẽtes. hæc ille. Quibus apertè docet, vbi de iis quæ sũt fidei aut quæ scripta nõ sunt: aut si scripta, propter alicuius aut aliquorum contrariã interpretationem, si quæstio disceptatiòve suboriretur, perinde nobis esset agendum, ac si nobis apostoli

 scripturas

scripturas nõ reliquissent: siquidẽ ad antiquissimas ecclesias in quibus Apostoli *sũt versati recurrẽdum: & quæ illæ de iis quæ ad fidem spectant sensisse noscuntur per scripta eorum qui ab* Apostolis *cõtinuò vel non cõtinuò sunt edocti, eadem sentiamus, donec ab apostolica sede & à concilio generali legitimè congregato definitum sit (ibi enim veritas). hîc non errabimus, sed veritatem sequemur.*

Eucherius Lugdunensis episcopus, *quẽ* Gennadius *&* Isidorus *in suis cathalogis virorum illustrium plurimi faciunt: quem* Erasmus *latinis cæteris propemodũ ante ponere videtur, ante.1150. annos id sic docuit in libros regum, lib.3.cap. 24.* V*na eademq; forma veritatis & fidei, quã primo apostoli suis auditoribus ostendebant: ac deinde successores eorũ, & omnes vsq; in finẽ sæculi, pij doctores, ecclesiis Christi per orbem prædicare non desistunt. hæc ille. Ergo in ecclesia veritatis publica prædicatio*

Fidei veritas à doctoribus aliquib' prędicari ĩ ecclesia nunquã desiit.

dicatio nunquã cessauit. Quo fit vt senten tiæ quas dudum sepultas, ab infernis reuo carunt Luterus, Oecolampadius & eorũ similes, quarum publica in ecclesiis prædicatio diutißimè cessauit, veræ non sint: nec eorũ de scripturis interpretationes ab iis quas semper tenuit & docuit ecclesia dissidentes, sequẽdæ sunt, imò maximè cauẽdæ tanquã alienæ & peregrinæ. Explodẽdiq; *sunt qui ipsi in errorũ tenebris iacẽtes, veritatis lucẽ ab ecclesia quingẽtis, aut octingentis, aut etiam mille annis: imò qui vno tantum anno defecisse prorsum emẽtiẽtes vociferantur. Vnde &* Irenæus *lib. 5. aduersus hæreses Valentini, dicit:* Ecclesiæ *quidẽ prædicatio vera est & firma: apud quam vna & eadem salutis via in vniuerso mundo ostenditur.* Huic enim *creditum est lumen dei. Sequitur:* Confugere igitur oportet ad ecclesiã: & in eius sinu educari. hæc ille. *Si ecclesiæ prædicatio, non tãtum quæ pro rostris: sed & quæ*

veritatis lux ab ecclesia nũquam defecit cui credita est.

in

in scripturarum interpretatione, vera est & firma, & huic dei lumen creditum sit, quomodo falsitatis & superstitionis caligine tam diu posset obduci, vt huius tēporis pseudochristiani confingunt & ementiuntur? At *ecclesiæ filij, veriq; christiani ac* Euangelici *viri intelligunt & asserūt veram pietatē id admittere, quod à patribus susceptum est: verā quoq; religionem non qua volet vnusquisq; ducendam, sed potius qua illa duceret, sequi oportere.* Et *(vt vult* Lirinensis *lib. aduersus ꝓphanas nouationes) id christianæ modestiæ grauitatisq; proprium est, nō sua posteris tradere: sed à maioribus accepta seruare.* Ne *igitur falsa interpretatione de* Euāgelio Christi *fiat* Euangelium *hominis aut potius diaboli (vt vult* Hieronymus*) in scripturarum expositione non propriā tantū intelligentiā aut sensū sequamur: sed quæ patrum est & ecclesiæ.* De *qua* Lactantius *diuinarum institutionum lib. 4. cap. 3. seu*

vltimo

vltimo, circiter finem, dicit. Sola Ecclesia *catholica est, quæ verum cultum retinet:* Hic *est fons veritatis: hoc est domicilium fidei: hoc tẽplum dei: quo si quis non intrauerit, vel à quo si quis exierit, à spe vitæ ac salutis æternæ alienus est. hæc ille.* Si i-*gitur sola catholica ecclesia est quæ verum retinet cultum, cur ad* Luteranæ, Occolã-*padianæ aut alicuius eiusmodi particularis sectæ cultum descenditur, missa ecclesia catholica? Si in ecclesia catholica fons est veritatis, & domiciliũ fidei, deiq́; templũ, cur ad fluctuantes ac turbulentos* Luteranarum *ac similiũ scripturæ interpretationum lacus concurritur? In hoc igitur dei templo versemur: in eo fidei domicilio perseueremus, veræ scripturarum intelligentiæ: imo & quarũlibet christianarum veritatũ aquas sitiẽtes, huiusmodi ecclesiæ catholicæ fontem adeamus: vt tendam æternæ vitæ participes fiamus.*

Ecclesia, veritatis fons: domiciliũq́; fidei.

Quinta

Quinta Propositio.

Tradita esse quędam à Christo & ab apostolis quę in sacris expressa non sunt: non tamen minus obseruanda, quàm quę scripta.

E*uangelicam spiritalemq; libertatem in carnalem, imò & in perditissimam seruitutem commutare neochristiani cōtendentes, nihil obseruandum asserunt, nisi quòd in sacris exprimitur scripturis,* Ioã*nis(vt aiunt) in apocalypsi sententiã sequuti, qua dicitur: libro huic, nempe sacræ scripturæ, quidquam qui vel addiderit, vel ademerit, apponet deus super eum plagas in eo libro scriptas: vtpote in quo quæcũque vel saluti necessaria, vel conducibilia fuerint,* Christus *per* Euangelistas *suos: apostoli ipsi scripserint: sub mellitis his verbis, venenum id abdentes læthiferum, nec ecclesiæ ieiunia, nec festorum dierum obseruationem: nec alias institutiones ecclesiasticas nobis obseruandas esse perniciosè dogmatizant: interim nolentes id aduersum se, suiq; similes dici attendere, quod*

Ioannes

Ioannes protulit. Siquidē eas plagas quas interminatur ei qui vel addiderit vel ademerit de verbis prophetiæ & Euangelij. Beda locum eum exponēs dicit in falsatores ista dici: nempe qui à veritate Euangelica quidquam discrepans, eiq́ue contrarium vel dogmatizauerit vel pertinaciter cēsuerit, is addit. Qui verò quid in eo Euangelio non esse verum, asserere aut sentire perseueranter ausus fuerit: is intelligitur adimere. Non ergo addit nec adimit quidquā Euāgelio, qui ea quæ vel à Christo per apostolos, nō scripta, sed ab ecclesia catholica recepta: vel quæ à spiritu sancto per eosdem apostolos eorumq́ue successores, seu per ecclesiam catholicam ac concilium eam repræsentans, tradita sunt, docet, sentit, & obseruat, quāuis in sacris nō exprimātur. Quòd autem omnia singulatim expressa explicitaq́ue sint in sacris, quæ saluti vel necessaria, vel conducibilia sunt, falsum esse etiam ex sacris, luce clarius

Addere scripturę sacrę qd.

Adimere aliquid Euangelio, quid.

Traditiones Christi & apostolorum cur seruãdę.

rius colligi potest. In primis adnotãdũ fuerit, nõ ob id christi vel apostolorũ eius, traditiones recipiẽdas & seruãdas esse tãtũ quia scriptæ sint, ita vt ratio ꝑpter quã recipi debeant, sit quia scriptæ sunt: Aliàs antequã Matthæus, Marcus *et cæteri scripsissẽt: vt dũ* Christus *prædicãs, suas euulgaret traditiones: aut dum eas apostoli nõdum scriptas, verbo docerent, nullus eiusmodi doctrinam quantumuis euulgatam, recipere vel seruare, deuinctus fuisset: ne nunc quidem si nil* Euangelistæ *vel apostoli scripto commẽdassent, quod manifestissimè falsum esse cõstat.* Hæ *sunt igitur recipiẽdæ simul et obseruãdæ, quia vel ipsemet* Christus, *vel ipse seu spiritus sanctus per apostolos eas tradidit. Christus autẽ, & eius apostoli multa tradiderũt & docuerunt, quæ singulatim in sacris expressa non sunt: igitur ea quoq; obuiis (vt aiunt) vlnis & amplexari, & exosculari debemus.* Minorem hanc probemus par est.

Christus & apostoli multa tradiderunt quę scripta nõ sunt.

Ioannes

Ioannes cap. 7. memorat Christum die festo mediāte in templū ascendisse. sequitur. Et docebat: & mirabātur Iudæi dicentes, Quomodo hic literas scit, quū non didicerit? En vt Christus refertur docuisse & quidem ardua & cōducentissima quædam, quum exinde Iudæi in admirationem rapti dicantur: & ita quæ tunc docuit, vel saluti necessaria, vel multum conferentia censeri debent. Eorum tamen quæ sic tūc docuit, nec Ioannes ipse, nec vllus aliorum Euangelistarum, verbum expreßit. Ergo nō omnia quæ Christus tradidit ac docuit, sunt scripto commendata. Lucas quoque cap. 19. ait de Christo. Erat docens quotidie in templo. Quid autem quotidie doceret, nec is, nec alius quiuis expreßit. Si quotidie docebat in templo, quo oēs Iudæi maiores, ac minores cōueniebāt, nō est credēdū quòd singulis diebus easdē prorsus sentētias inculcaret. Aliàs, eius æmuli arguissent eū imperitiæ seq; cōtēptibilē eis

reddidisset,

reddidisset, eo quo eadem verba semper eorum auribus inculcasset. Eorum *tamen quæ sic quotidie docebat, ne verbum quidem expreßit euangelista.*

Sic Ioannis *octauo:* Lucæ. 4. *&* 5. *& aliubi sæpe: vbi quid docuerit, quęve dixerit, nec in genere, nec in particulari exprimitur.* Item Matthæi. 4. *&* 9. Marci. 6. *dicitur docuisse regnum vel de regno dei.* Quid *in particulari docuerit, prorsum subticetur.*

Lucas *act.* 20. *cap. his suffragatur, vbi memorat* Paulum *concionantem dixisse:* Oportet *meminisse verbi domini, qui ait:* Beatius *est magis dare quàm accipere.* Quòd *domini verbum, non modò* Lucas *ipse non expreßit in forma vel sententia: sed etiam, vt in eundẽ locũ testatur* Oecumenius, *ea domini sentẽtia in scriptura nusquam nũc reperitur.* Proinde Lucas *iis apertè innuit, vt quemadmodum* Ioannes *cap.* 20. *&* 21. *memorat multa signa coram discipulis*

discipulis, aliaque plurima quæ scripta nõ sunt, à Christo esse facta, sic & multa dicta esse, prædicataq́; , non tamen scripta, quum referat à Paulo citatã Christi sententiam, quam neq; ipse in Euangelio *suo: neque quis aliorum* Euangelistarum *scripsit.* Porrò *multa* Christum *post resurrectionem & ascensionem suam* Apostolis *suis tradidisse, quæ mortalis nec tradidit, nec docuit,* Ioannis *cap.16. docemur. Siquidẽ cõtinuò passurus, discipulis, quos eadem hora, diuinißima reconditißimaq́; mysteria, plurimaque alia ad salutem spectantia docuerat, ait, habere se alia multa eis dicenda: quorum capiendorum nõdum essent capaces: at eum post ascensionẽ suã, vt factum constat, & in die* Penthecostes, *& post dum in eos aut eorum successores, peculiari illo modo spiritussanctus descẽdit, omnigenæ veritatis tũc ad salutem necessariæ vel conferentis intelligentiã suppeditasse & declarasse nullatenus dubita-*

Christus post ascẽsionẽ ac resurrectionem multa docuit, quæ non sunt scripta.

re possumus, quum eum (quē est impossibile mentiri) ea se præstiturum, Euangelium exprimat spopondisse. Paucißimarum tamen tam Euangelistæ *quam cæteri hagiographi meminerũt institutionum & præceptionũ, quas* Christus *post missum spiritum sanctum tradiderit.* Quum *igitur post missum spiritum sanctum* Christus, *vt spoponderat secundum* Euangelium, *plurima tradiderit, quæ in sacris prorsus non exprimuntur, rectè colligimus ab eo multa tradita: quæ in sacris non exprimuntur.* Imò *post resurrectionem ante missum spiritum sanctũ, eundem multa docuisse quæ scripta nõ sunt satis indicat* Lucas Actu. *cap.* 1. *dicens eum post resurrectionem per dies* 40. *discipulis apparuisse, loquẽdo de regno dei.* Quid *autẽ per totos illos quadraginta dies de regno dei disseruerit, in sacris non exprimitur.* Proinde *illa multa à* Christo *tradita, quæ tamen in sacris nõ exprimuntur, dum nobis proponuntur & euulgantur*

euulgātur ab eius ſpōſa, nēpe eccleſia: quā à paracleto illo ſpiritu ſancto Chriſtus edoctū iri omnē veritatē pollicitus eſt, obuiis vlnis excipiēda, ſuſcipiēdaq́; ſunt & obſeruāda. Cyprianus epiſcopus & martyr iā à 1300. annis, apertè concinit iis, in ſermone de ablutiōe pedū, dicēs. Ipſe ſummus ſacerdos ſui ſacramēti inſtitutor eſt et autor. In cæteris, homines ſpiritū ſāctū habuere doctorē. Et ſicut par eſt ſpiritui ſancto et Chriſto diuinitas, ita in ſuis inſtitutionibus æqua eſt autoritas & poteſtas. Nec minus ratum eſt quod ſpiritu ſancto dictante apoſtoli tradiderūt, quam quod ipſe tradidit, & in ſui memoriam fieri præcepit, hæc ille. Expēde vt teſtatur quædam à Chriſto tradita: quædā à ſpiritu ſancto per cæteros homines: vtque eadē prorſum deitas quæ eſt in Chriſto, eſt & in ſpiritu ſācto: ſic eadē autoritas et poteſtas quæ eſt in his quæ ſunt à Chriſto tradita, eſt et in iis quæ p̄ hoīes tradita ſunt à ſpū ſācto: nec

minus ratum quod apostoli afflati spiritu sancto tradiderũt, quã quae Christus ipse. Igitur vt necessariae vel vtiles ad salutem Christi traditiones scripto traditae: sic quę non scriptę in sacris, sed dictãte spiritu per ecclesiã nobis reuelatę sunt & traditę, ad salutem necessarię sunt vel salutem vtiles.

Epiphanius in Panario, lib. 3. in haeresim. 75. respondens Aerio haeretico, qui dicebat nec pascha celebrandum: nec pro defunctis orandum, quia id non expressisset scriptura: huic nostrae sententiae ita subscribit. Ecclesia necessario hoc perficit, traditione à patribus accepta. Quis poterit matris statũ dissoluere, aut legem patris? Vnde Salomon dicit: audi fili mi sermonem patris tui: & ne repudies statuta matris tuae: ostendens per hoc, quòd & in scriptis et sine scripto docuit pater, hoc est deus & vnigenitus & spiritussanctus. Mater autem nostra ecclesia habet statuta in se posita indissolubilia, que solui non

possunt

possunt. hæc ille. En *vt iam ante mille ducētos annos receptißima esset hæc doctrina, vt obseruatio paschalis solennitatis & eiusmodi quæ catholica peragit ecclesia, necessariò essent perficienda, quanuis in scripturis sanctis non exprimantur:* Pariter *quòd tam scripto quā non scripto deus docuit, seu obseruādā doctrinam tradidit.* Idem *lib. 2. contra hæresim. 61.* Oportet *traditione vti. non enim omnia à diuina scriptura accipi possunt.* Q*uapropter aliqua in scripturis: aliqua in traditione sancti* Apo*stoli tradiderunt.*

Apo*stolos quædam tradidisse quæ non scripserunt, ipsi quoq; testātur in suis epistolis. Siquidem* Ioannes *ferme in fine suæ secundæ* Epi*stolæ dicit.* Plura *habēs vobis scribere, nolui per chartam & atramētum: spero enim me futurum apud vos, & os ad os loqui.* En *vt dicit quia sperabat se eis ad fore nolle se per chartam & atramētum, seu per scripturam id trade-* Apostoli quędā tradiderunt quę non scripserunt.

re. Quo apertè innuit se eis quædam traditurũ viua voce, quæ scripturus nõ erat. Paulus etiam in. 2. cap. posterioris Epistolæ ad Tessaloni. Fratres state (inquit) & tenete traditiones quas didicistis siue per sermonem, siue per Epistolam nostram. In quem locum Chrysostomus, homilia. 4. in. 2. ad Tessalo. tomo. 4. ait. Hinc patet quòd non omnia per epistolã tradiderunt, sed multa etiam sine literis. Eadem fide vero digna sunt tam illa quam ista. Itaq; traditionem ecclesiæ fide dignã putamus. traditio est, nihil quæras amplius. hæc ille. Theophylactus quoq; in eundem locum. Hinc (ait) perspicuum est plæraque Paulũ sine scriptis, sermone duntaxat, hoc est, viua voce, non epistolis, his tradidisse. Non secus hæc atque illa fide sũt digna. Itaque ecclesiæ traditionẽ dignã existimemus cui sit fides præstanda: vt si quid fuerit ab illa traditum, nil vltra perquiras. hæc ille. Oecumenius in eundem locum. Nam sine

Tradita per scripturã & per solũ sermonẽ ab apostolis, æqualis sũt authoritatis.

scriptura

ſcriptura, & per ſcripturam, nõ nulla tradebant apoſtoli: & vtraq; digna erãtquæ ſeruarẽtur. Itaque *eccleſiæ traditio etiam citra ſcripturam obſeruanda eſt. hæc ille.* En *quã planè tã apoſtolus quã eius inſignes interpretes teſtãtur multa ab ipſis apoſtolis tradita etiam ſine literis, ſeu quæ ſcripta nõ ſunt: eadẽq; fide digna eſſe hæc atq; illa: ita vt vtraq; digna ſint quæ ſeruẽtur.* Baſilius *lib. de ſpiritu ſancto cap. 27. ſententiã noſtrã ita confirmat.* Dogmata *quæ in eccleſia ſeruantur ac prædicantur, partim ex ſcripta doctrina habemus, partim ex apoſtolorum traditione, ad nos delata in myſterio recepimus: quæ eandẽ ad pietatem vim habent.* Et *nemo eis contradicit qui vel modicum ſaltem eccleſiaſticorum iurium experientiam habet. Si enim aggrederemur cõſuetudines non ſcriptas velut non magnam vim habentes, reiicere, imprudentes etiã ipſis principalibus* Euãgelij *partibus dãnum inferremus: imo i-*

dogmata eccleſiæ partim ſcripta, partĩ ab apoſtolis tradita eſſe.

 pſam

ipsam Euangelij prædicationem, ad nudũ nomen contraheremus. Verbi gratia, vt eius quod primum et communißimum est, mentionem faciamus, figura crucis signare eos qui in nomen domini Iesu spem habent, quis scripto docuit? ad orientem conuersos esse dũ oramus, quæ scriptura nos docuit? Non enim contenti sumus iis quorum Euangelium vel Apostolus mentionem fecit: sed & ante & postea quædam alia dicimus velut magnum robur ad mysteria habentia ex doctrina assumpta, non prodita scripto. sequitur. Aliqua tradita sunt citra scriptum, vt dogmatum cognitio nõ veniret in contemptũ apud vulgus propter consuetudinem. Aliud enim est dogma: aliud prædicatio. Dogmata silentur: prædicationes, publicãtur. hæc ille. En vt circiter à .1200. annis Basilius, cuius doctrina (si Trithemio credimus) tantæ fuit auctoritatis apud Græcos, vt ei cõtradicere non auderet quisquam, apertè testatus est, institutionum seu dogmatum

Euangelio scripto, vel apostolicis scripti, cõtẽti nõ sum⁹.

quæ

quæ in ecclesia seruantur & prædicantur, quasdam per scripturã, quasdam sine scriptura per Apostolorum traditionẽ ad nos peruenisse: easq́ue & illas eandem vim ac virtutem seu potestatem ad pietatem seu ad Euangelicam obseruationem habere. Itemq́ue contemnere, & tanquam nõ magnam vim habentes existimare ecclesiasticas institutiones nõ scriptas, quæ per apostolos ad nos peruenerunt, sit contrahere Euangeliũ ad nudum nomen. Porrò quòd non sumus contenti tãtum iis quorum meminit Euangelium vel apostolus: sed quædam antequam vel Euangelium, vel quæ ab apostolis sunt literarum monimentis prodita scriberentur, & quædam post, nõ scripto commendata, tradita sint, magni roboris. Damascenus lib. 4. orthodoxæ fidei, cap. 13. loquens de quibusdam ceremoniis, quarum scriptura nusquam meminit. demum subdit. Multa sine scripto nobis tradita sunt. Vtq; doceret vnde illa tradita forent, cõtinuò ante habet illam traditionem

Quinta Propositio.

Tradita esse quędam à Christo & ab apostolis quę in sacris expressa non sunt: non tamen minus obseruanda, quàm quę scripta.

Euangelicam spiritalemq́; libertatem in carnalem, imò & in perditißimam seruitutem commutare neochristiani cõtendentes, nihil obseruandum asserunt, nisi quòd in sacris exprimitur scripturis, Ioã*nis (vt aiunt) in apocalypsi sententiã sequuti, qua dicitur: libro huic, nempe sacræ scripturæ, quidquam qui vel addiderit, vel ademerit, apponet deus super eum plagas in eo libro scriptas: vtpote in quo quæcũque vel saluti necessaria, vel conducibilia fuerint,* Chri*stus per* Euange*listas suos: apostoli ipsi scripserint: sub mellitis his verbis, venenum id abdentes læti ferum, nec ecclesiæ ieiunia, nec festorum dierum obseruationem: nec alias institutiones ecclesiasticas nobis obseruandas esse perniciosè dogmatizant: interim nolentes id aduersum se, suiq́; similes dici attendere, quod*

Ioannes

Ioannes protulit. Siquidē eas plagas quas interminatur ei qui vel addiderit vel ademerit de verbis prophetiæ & Euangelij. Beda locum eum exponēs dicit in *falsatores ista dici: nempe qui à veritate* Euange*lica quidquam discrepans, eique contrarium vel dogmatizauerit vel pertinaciter cēsuerit, is addit. Qui verò quid in eo* Eu*angelio non esse verum, asserere aut sentire perseueranter ausus fuerit: is intelligitur adimere.* Non *ergo addit nec adimit quidquā* Euāgelio, *qui ea quæ vel à Christo per apostolos, nō scripta, sed ab ecclesia catholica recepta: vel quæ à spiritu sancto per eosdem apostolos eorumque successores, seu per ecclesiam catholicam ac concilium eam repræsentans, tradita sunt, docet, sentit,* & *obseruat, quāuis in sacris nō exprimātur. Quòd autem omnia singulatim expressa explicitaque sint in sacris, quæ saluti vel necessaria, vel conducibilia sunt, falsum esse etiam ex sacris, luce clarius*

Addere scripturę sacrę qd.

Adimere aliquid Euangelio, quid.

rius

Traditiones Christi & apostolorum cur seruãdę.

rius colligi potest. In primis adnotãdũ fuerit, nõ ob id christi vel apostolorũ eius, traditiones recipiẽdas & seruãdas esse tãtũ quia scriptæ sint, ita vt ratio ꝓpter quã recipi debeant, sit quia scriptæ sunt: Aliàs antequã Matthæus, Marcus *et cæteri scripsissẽt: vt dũ* Christus *prædicãs, suas euulgaret traditiones: aut dum eas apostoli nõdum scriptas, verbo docerent, nullus eiusmodi doctrinam quantumuis euulgatam, recipere vel seruare, deuinctus fuisset: ne nunc quidem si nil* Euangelistæ *vel apostoli scripto commẽdassent, quod manifestissimè falsum esse cõstat.* Hæ *sunt igitur recipiẽdæ simul et obseruãdæ, quia vel ipsemet* Christus, *vel ipse seu spiritus sanctus per apostolos eas tradidit.* Christus *autẽ, & eius apostoli multa tradiderũt & docuerunt, quæ singulatim in sacris expressa non sunt: igitur ea quoq; obuiis (vt aiunt) vlnis & amplexari, & exosculari debemus.* Minorem *hanc probemus par est.*

Christus & apostoli multa tradiderunt quę scripta nõ sunt.

Ioannes

Ioannes cap. 7. memorat Christum die festo mediãte in templũ ascendisse. sequitur. Et docebat: & mirabãtur Iudæi dicentes, Quomodo hic literas scit, quũ non didicerit? En vt Christus refertur docuisse & quidem ardua & cõducentissima quædam, quum exinde Iudæi in admirationem rapti dicantur: & ita quæ tunc docuit, vel saluti necessaria, vel multum conferentia censeri debent. Eorum tamen quæ sic tũc docuit, nec Ioannes ipse, nec vllus aliorum Euangelistarum, verbum expressit. Ergo nõ omnia quæ Christus tradidit ac docuit, sunt scripto commendata. Lucas quoque cap. 19. ait de Christo. Erat docens quotidie in templo. Quid autem quotidie doceret, nec is, nec alius quiuis expressit. Si quotidie docebat in templo, quo oẽs Iudæi maiores, ac minores cõueniebãt, nõ est credẽdũ quòd singulis diebus easdẽ prorsus sentẽtias inculcaret. Aliàs, eius æmuli arguissent eũ imperitiæ seq; cõtẽptibilẽ eis reddidisset,

reddidisset, eo quo eadem verba semper eorum auribus inculcasset. Eorum *tamen quæ sic quotidie docebat, ne verbum quidem expreßit euangelista.*

Sic Ioannis *octauo :* Lucæ. 4. & 5. & *aliubi sæpe: vbi quid docuerit, q̧dve dixerit, nec in genere, nec in particulari exprimitur.* Item Matthæi. 4. & 9. Marci. 6. *dicitur docuisse regnum vel de regno dei. Quid in particulari docuerit , prorsum subticetur.*

Lucas *act. 20. cap. his suffragatur, vbi memorat* Paulum *concionantem dixisse:* Oportet *meminisse verbi domini, qui ait:* Beatius *est magis dare quàm accipere.* Quòd *domini verbum , non modò* Lucas *ipse non expreßit in forma vel sententia: sed etiam, vt in eundẽ locũ testatur* Oecumenius*, ea domini sentẽtia in scriptura nusquam nũc reperitur.* Proinde Lucas *iis apertè innuit, vt quemadmodum* Ioannes *cap. 20. & 2. memorat multa signa coram*

discipulis

discipulis, aliaque plurima quæ scripta nõ sunt, à Christo esse facta, sic & multa dicta esse, prædicataq́; , non tamen scripta, quum referat à Paulo citatã Christi sententiam, quam neq; ipse in Euangelio suo: neque quis aliorum Euangelistarum scripsit. Porrò multa Christum post resurrectionem & ascensionem suam Apostolis suis tradidisse, quæ mortalis nec tradidit, nec docuit, Ioannis cap. 16. docemur. Siquidẽ cõtinuò passurus, discipulis, quos eadem hora, diuinißima reconditißimaq́; mysteria, plurimaque alia ad salutem spectantia docuerat, ait, habere se alia multa eis dicenda: quorum capiendorum nõdum essent capaces: at eum post ascensionẽ suã, vt factum constat, & in die Penthecostes, & post dum in eos aut eorum successores, peculiari illo modo spiritussanctus descẽdit, omnigenæ veritatis tũc ad salutem necessariæ vel conferentis intelligentiã suppeditasse & declarasse nullatenus dubita-

Christus post ascẽsionẽ ac resurrectionem multa docuit, quę non sunt scripta.

re possumus, quum eum (quē est impossibile mentiri) ea se præstiturum, Euangelium exprimat spopondisse. Paucissimarum tamen tam Euangelistæ quam cæteri hagiographi meminerūt institutionum & præceptionū, quas Christus post missum spiritum sanctum tradiderit. Quum igitur post missum spiritum sanctum Christus, vt spoponderat secundum Euangelium, plurima tradiderit, quæ in sacris prorsus non exprimuntur, rectè colligimus ab eo multa tradita: quæ in sacris non exprimuntur. Imò post resurrectionem ante missum spiritum sanctū, eundem multa docuisse quæ scripta nō sunt satis indicat Lucas Actu. cap. 1. dicens eum post resurrectionem per dies 40. discipulis apparuisse, loquēdo de regno dei. Quid autē per totos illos quadraginta dies de regno dei disseruerit, in sacris non exprimitur. Proinde illa multa à Christo tradita, quæ tamen in sacris nō exprimuntur, dum nobis proponuntur & euulgantur

euulgãtur ab eius ſpõſa, nẽpe eccleſia: quã à paracleto illo ſpiritu ſancto Chriſtus edoctũ iri omnẽ veritatẽ pollicitus eſt, obuiis vlnis excipiẽda, ſuſcipiẽdaq́; ſunt & obſeruãda. Cyprianus epiſcopus & martyr iã à 1300. annis, apertè concinit iis, in ſermone de ablutiõe pedũ, dicẽs. Ipſe ſummus ſacerdos ſui ſacramẽti inſtitutor eſt et autor. In cæteris, homines ſpiritũ ſãctũ habuere doctorẽ. Et ſicut par eſt ſpiritui ſancto et Chriſto diuinitas, ita in ſuis inſtitutionibus æqua eſt autoritas & poteſtas. Nec minus ratum eſt quod ſpiritu ſancto dictante apoſtoli tradiderũt, quam quod ipſe tradidit, & in ſui memoriam fieri præcepit, hæc ille. Expẽde vt teſtatur quædam à Chriſto tradita: quædã à ſpiritu ſancto per cæteros homines: vtq́ue eadẽ prorſum deitas quæ eſt in Chriſto, eſt & in ſpiritu ſãcto: ſic eadẽ autoritas et poteſtas quæ eſt in his quæ ſunt à Chriſto tradita, eſt et in iis quæ p̃ hoĩes tradita ſunt à ſpũ ſãcto: nec

minus ratum quod apostoli afflati spiritu sancto tradiderũt, quã quæ Christus ipse. Igitur vt necessariæ vel vtiles ad salutem Christi traditiones scripto traditæ: sic quę non scriptę in sacris, sed dictãte spiritu per ecclesiã nobis reuelatę sunt & traditę, ad salutem necessarię sunt vel salutem vtiles.

Epiphanius in Panario, *lib. 3. in hæresim. 75. respondens* Aerio *hæretico, qui dicebat nec pascha celebrandum: nec pro defunctis orandum, quia id non expreßisset scriptura: huic nostræ sententiæ ita subscribit.* Ecclesia *necessario hoc perficit, traditione à patribus accepta. Quis poterit matris statũ dissoluere, aut legem patris?* Vnde Salomon *dicit: audi fili mi sermonem patris tui: & ne repudies statuta matris tuæ: ostendens per hoc, quòd & in scriptis et sine scripto docuit pater, hoc est deus & vnigenitus & spiritussanctus.* Mater *autem nostra ecclesia habet statuta in se posita indissolubilia, que solui non*

possunt

possunt. hæc ille. En *vt iam ante mille ducētos annos receptissima esset hæc doctrina, vt obseruatio paschalis solennitatis & eiusmodi quæ catholica peragit ecclesia, necessariò essent perficienda, quanuis in scripturis sanctis non exprimantur:* Pariter *quòd tam scripto quā non scripto deus docuit, seu obseruādā doctrinam tradidit.* Idem *lib. 2. contra hæres. m. 61.* Oportet *traditione vti. non enim omnia à diuina scriptura accipi possunt.* Q*uapropter aliqua in scripturis: aliqua in traditione sancti* A*postoli tradiderunt.*

Apostolos quædam tradidisse quæ non scripserunt, ipsi quoq; testātur in suis epistolis. Siquidem Ioannes ferme in fine suæ secundæ Epistolæ dicit. Plura habēs vobis scribere, nolui per chartam & atramētum: spero enim me futurum apud vos, & os ad os loqui. En vt dicit quia sperabat se eis ad fore nolle se per chartam & atramētum, seu per scripturam id trade- Apostoli quedā tradiderunt quę non scripserunt.

re. Quo apertè innuit se eis quædam traditurũ viua voce, quæ scripturus nõ erat. Paulus etiam in.2.cap. posterioris Episto*læ ad* Tessaloni. *Fratres state (inquit) & tenete traditiones quas didicistis siue per sermonem, siue per* Epistolam *nostram. In quem locum* Chrysostomus, *homilia.* 4. *in.2.ad* Tessalo.*tomo.* 4. *ait*. Hinc patet *quòd non omnia per epistolã tradiderunt, sed multa etiam sine literis.* Eadem *fide vero digna sunt tam illa quam ista.* Itaq; *traditionem ecclesiæ fide dignã putamus. traditio est, nihil quæras amplius. hæc ille.* Theophylactus *quoq; in eundem locum.* Hinc*(ait) perspicuum est plæraque* Paulũ *sine scriptis, sermone duntaxat, hoc est, viua voce, non epistolis, his tradidisse.* Non *secus hæc atque illa fide sũt digna.* Itaque *ecclesiæ traditionẽ dignã existimemus cui sit fides præstanda: vt si quid fuerit ab illa traditum, nil vltra perquiras. hæc ille.* Oecumenius *in eundem locum.* Nam *sine scriptura*

Tradita per scripturã & per solũ sermonẽ ab apostolis, æqualis sũt authoritatis.

ſcriptura, & per ſcripturam, nõ nulla tradebant apoſtoli: & vtraq; digna erãtquæ ſeruarẽtur. Itaque *eccleſiæ traditio etiam citra ſcripturam obſeruanda eſt. hæc ille.* En *quã planè tã apoſtolus quã eius inſignes interpretes teſtãtur multa ab ipſis apoſtolis tradita etiam ſine literis, ſeu quæ ſcripta nõ ſunt: eadẽq; fide digna eſſe hæc atq; illa: ita vt vtraq; digna ſint quæ ſeruẽtur.* Baſilius *lib. de ſpirituſancto cap. 27. ſententiã noſtrã ita confirmat.* Do*gmata quæ in eccleſia ſeruantur ac prædicantur, partim ex ſcripta doctrina habemus, partim ex apoſtolorum traditione, ad nos delata in myſterio recepimus: quæ eandẽ ad pietatem vim habent.* Et *nemo eis contradicit qui vel modicum ſaltem eccleſiaſticorum iurium experientiam habet. Si enim aggrederemur cõſuetudines non ſcriptas velut non magnam vim habentes, reiicere, imprudentes etiã ipſis principalibus* E*uãgelij partibus dãnum inferremus: imo i-*

dogmata eccleſiæ partim ſcripta, partĩ ab apoſtolis tradita eſſe.

pſam Euangelij prædicationem, ad nudũ nomen contraheremus. Verbi gratia, vt eius quod primum et communiſsimum eſt, mentionem faciamus, figura crucis ſignare eos qui in nomen domini Ieſu ſpem habent, quis ſcripto docuit? ad orientem conuerſos eſſe dũ oramus, quæ ſcriptura nos docuit? Non enim contenti ſumus iis quorum Euangelium vel Apoſtolus mentionem fecit: ſed & ante & poſtea quædam alia dicimus velut magnum robur ad myſteria habentia ex doctrina aſſumpta, non prodita ſcripto. ſequitur. Aliqua tradita ſunt citra ſcriptum, vt dogmatum cognitio nõ veniret in contemptũ apud vulgus propter conſuetudinem. Aliud enim eſt dogma: aliud prædicatio. Dogmata ſilentur: prædicationes, publicãtur. hæc ille. En *vt circiter à .1200. annis Baſilius, cuius doctrina (ſi* Trithemio *credimus) tantæ fuit auctoritatis apud Græcos, vt ei cõtradicere non auderet quiſquam, apertè teſtatus eſt, inſtitutionum ſeu dogmatum*

Euangelio ſcripto, vel apoſtolicis ſcripti, cõtẽti nõ ſum⁹. 1.

quæ

quæ in ecclesia seruantur & prædicantur, quasdam per scripturã, quasdam sine scriptura per Apostolorum traditionẽ ad nos peruenisse: easque & illas eandem vim ac virtutem seu potestatem ad pietatem seu ad Euangelicam *obseruationem habere.* Itemque *contemnere, & tanquam nõ magnam vim habentes existimare ecclesiasticas institutiones nõ scriptas, quæ per apostolos ad nos peruenerunt, sit contrahere* Euangeliũ *ad nudum nomen.* Porrò *quòd non sumus contenti tãtum iis quorum meminit* Euangelium *vel apostolus: sed quædam antequam vel* Euangelium, *vel quæ ab apostolis sunt literarum monimentis prodita scriberentur, & quædam post, nõ scripto commendata, tradita sint, magni roboris.* Damascenus *lib. 4. orthodoxæ fidei, cap. 13. loquens de quibusdam ceremoniis, quarum scriptura nusquam meminit. demum subdit.* Multa *sine scripto nobis tradita sunt.* Vtq; *doceret vnde illa tradita forent, cõtinuò ante habet illam traditionem*

*tionē(de qua agit)esse apostolorū seu ab apostolis.*Hieronymus *tomo.2. aduersus* Mōtanū:*in* Epistola *cuius initiū est.* Testimonia *de* Ioānis *euāgelio,ferè in medio* Epistolæ *dicit.* Nos *vnā quadragesimā secundū traditionē apostolorū toto anno tēpore nobis cōgruo ieiunamus.*Cōpertißimū *autē est id quadragesimale ieiuniū,nec in euāgelio,nec ī scriptis apostolorū vsquā ꝑditū esse:et ita* Hieronymum, *qui asserit nos id ex apostolorū traditiōe ieiunare, sētire quædā ab apostolis tradita,quæ scripto nō cōmēdarūt.*Augusti.*to.2. epi.*118. *ad* Ianuariū *de ritibus ecclesiæ, in eādē cū cæteris patribus, manibus pedibusq; (vt aiūt)itsententiā dicēs.*Quæ *nō sunt scripta, sed tradita custodimus, vt quæ toto orbe terrarū obseruātur,dātur intelligi vel ab ipsis apostolis,vel à plenariis cōciliis cōmēdata atq; statuta retineri.hæc ille.*Quibus *verbis id receptißimū fuisse suo tēpore docet* Augusti.*quod quædā nō scripta custodiētur toto orbe terrarū quaqua se diffu*-

disset

disset ecclesia, quæ ab ipsis Apostolis tradita fuerant: quædã autẽ, à plenariis conciliis. Cæterorũ patrũ ad id testimonia prætereo, quũ hæc homini pfidia nõ cõuoluto nec ptinaci, sufficiãt. Ex his colligimus cũ Augustino, plurimas ecclesiasticarũ ac catholicarũ obseruationũ à Christo cõtinuò manasse: quasdã p apostolos: & ita nõ sũt pure humanæ cõstitutiões, sed diuinæ. Collectionẽ hãc esse rectã doceo. Siquidẽ eorũ quæ christus ipse, aut p apostolos suos tradidit, multa sacris literis nõ expressa, docuimus. Ex iis autẽ in scriptis nõ expressis credẽda sunt esse quæ apostoli ipsi catholicam seu vniuersã ecclesiã docuerũt, et suis discipulis tradẽda commiserũt: ij quoq; suis posteris, ita vt continua successione ad nos vsq; pertigerint. Obseruationũ catholicarum seu ecclesiasticarum quasdam in defunctorũ inhumatione piorũ ac sanctorũ: quasdã in missæ sacrificio: quasdã in monachatus susceptione Dionisius Areopagita Pauli discipulus recẽset, aliasq; multas vt

patet

patet toto libro ecclesie Hierachie, earũq; non nullas exprimit ab apostolis traditas. Quadragesimale ieiuniũ à Christo traditum esse. *Sic quadragesimam* Hiero. *vt prius ostẽdi, testatur ab ecclesia seruari ex* Apostolorum traditione. Proinde non improbabile est obseruationem ipsam quadragesimalẽ à Christo traditã: quũ etiã Apostolorũ discipuli eius meminerint, non aliũde acceptæ quã ab ipsis Apostolis si Hieronymo credimus. Nec mihi fit verisimile iã illo tempore apostolorum in ecclesia seruatam, nisi ex apostolorum doctrina. Ignatius Ioannis Apostoli discipulus iam eius meminit in Epistola ad Philippenses ferme in fine. Statim post eum Tertulianus lib. de resurrectione carnis. Continuò post hunc & Origenes homilia decima in Leuiticum prope finẽ homiliæ illius. Post hos Chrysostomus hom. 30. in genesim: & to. 5. homi. 73. ad populũ Anthiochenum. Eodem ferme tempore Hieronymus vt supra: & comment. in. 3. cap. Ionæ prophetæ. Eodem ferè tempore Augusti-

nus

nus Epiſtola illa.118. de ritibus eccleſiæ ad Ianuarium, vbi dicit, Quadrageſima ieiuniorum, auctoritatem habet & in veteribus libris, & ex Euangelio. Sub idem tempus. Petrus Rauennas, qui & Criſologus, ſermone. 11. tractans illam Matthæi ſententiam. 4. cap. Quum ieiunaſſet 40. diebus & . 40. noctibus, dicit. Videtis fratres, quia quòd quadrageſimam ieiunamus, non humana inuentio: auctoritas eſt diuina: & eſt myſticum, non præſumptum: nec eſt de terreno vſu, ſed de cœleſtibus eſt ſecretis. Expende quam inſignes & ſancti doctores, omnes ante mille centũ quadraginta annos quadrageſimalis obſeruationis meminerint: & eorum quidam aſſerunt eam non ex humana inuentione eſſe, ſed auctoritatẽ à deo habere: ad nos quoque ex apoſtolorũ traditione perueniſſe. Veritati quoq; non diſſonum videtur nobis, ſi dierum feſtorum quorũdam obſeruationem, aut ab ipſo Chriſto, aut à ſpiritu ſancto per apoſtolos emanaſſe profiteatur quis

Diei dominici obseruationẽ esse iuris diuini.

*quis.Proinde diei dominici obseruationẽ, non tãtũ humani, verũ etiam diuini iuris esse,nõ desunt qui sentiãt,licet in sacris nõ exprimatur quod sabbati loco seruari iubeatur.*Exinde *fit vt eius diei* Ioannes A-*poca.cap.*1.*meminerit:*Ignatius *quoq; discipulus eius epistola* 6.*quæ est ad* Magne*sianos,eiusdẽ ita meminit, eũq; docet obseruandum.*Pro *sabbatizatione,diẽ festum (ait)celebret omnis* Christianus *dominicã resurrectionẽ, regalẽ omniũ eminentissimam dierũ.*Cõ*stat id ab vniuersa ecclesia christiana fieri:quũ is dies dominicæ resurrectionis sit quẽ & nos dominicũ diẽ nominamus,quẽ pro sabbatizatione celebramus.*Et *licet ĩ quibusdã cõciliis, vt in* Lao*dicẽsi phrigiæ,dictũ sit et decretũ* Iudæo*rũ sabbatũ in dominicũ cõmutari, videtur fuisse tãtum declaratio eius quòd iã prius à deo fuerat institutũ, & ab omnibus ferme obseruatum:at cõtra quosdam repetitum & enuntiatum q̃ adbuc sabbatũ* Iu*dæorum obseruabãt.* Quod *autẽ iã antea: imò*

imò apostolorum tēpore seruaretur is dies festus dominicus, satis videtur apostolus docere prioris ad cor. cap. 16. sic. Per vnam sabbati vnusquisq; vestrum reponat apud se recōdēs quòd ei bene placuerit. Illa vna sabbati secundum Chrysostomū ho. 43. in priorē ad cor. et Theoph. in eundē locum: & glos. quā ordinariā nominamus: et Lyranū: imò & secundū Sedulium Hybernicum qui & scripsit ante mille cētum quadraginta annos, in eundē locū est dies quē dominicum nominamus: q̃ diem in citatis locis Chryso. Theop. et Sedulius testātur ab apostolo expressū ad collectiōes ꝓ pauperibus faciēdas, eo quod quietis et cessationis ab operibus seruilibus esset: & ita eleemosinis erogādis aptior quam cæteri dies, quū mens piis operibus magis intenta. Sic quoq; de multis aliis diebus festis et obseruationibus ecclesiasticis: de quibus à Christo vel ab apostolis traditis citra scripturā, est cēsēdū vt de iis quæ in scriptura sacra exprimūtur. Vt enī horū quædā sub

Traditionum siue scriptarū siue traditarum quędam sub prçcepto, quæ dā tantū sub consilio.

præcepto:

precepto, quædã ſub cõſilio, et eorũ vtiles inſtitutiones tradũtur, ita de illis eſt cẽſendũ. Quũ igitur quaſdã obſeruationes eccleſiaſticas à Chriſto manaſſe dicimus, non tamen arbitrandum eas omnes ſub præcepto cadere. Quæ verò præceptæ ſint, aut quæ tantum conſultæ, vt de ſcriptis, eccleſiæ iudicio ſtandum erit.

Sexta Propoſitio.

Ceremonias eccleſiæ catholicæ, ex parte à Chriſto manaſſe: & quę à Chriſto non continuò manarunt, eę non vanę nec ſuperſtitioſæ ſunt: imò pietatis & fructus non nihil adferunt.

Spiritum oretenus nonnulli ferentes, in quibus aduerſus ſpiritum caro præualuit omnino, vniuerſas etiam eccleſiæ catholicæ ceremonias externas ita blaſphemo ore dilacerant, vt ſimiorũ geſtus appellitent: id videlicet prætexentes Ioãnis 4. Deus tales quærit adoratores, qui adorent in ſpiritu & veritate. Idq́ue prouer-

biorum 23. Præbe fili mi cor tuum mihi: nonnullasq́; alias ſcripturæ à ſe non ſatis intellectæ, ſententias producentes. Non *autem expendunt Chriſtum loquẽtem de ſpiritu nunquã excluſionis particulã adhibuiſſe:* Item*q́; deum externis iis à ſpiritu proficiſcẽtibus coli. Siquidem dum voluntatis (quæ ſpiritus eſt) imperio eas ceremonias quis peragit vel in proteſtationem amoris, fidei, aut ſpei in deum, vt in recognitionẽ diuinæ ſupremæq́; maieſtatis, in proteſtationem fidei* Trinitatis, *diuinitatis Chriſti & huiuſmodi, deum in ſpiritu adorat: deo quoq; cor ſuum præbet: quo nimirum corde deum colit & interiori actu, & exteriori ab interno proficiſcente & imperato.* Fit *autem nõnunquam vt ij à quibus peraguntur ceremoniæ, eas proteſtationes nec intelligant, nec actu intendant: at dum ij ſint in hac parte miniſtri eccleſiæ, aut in eius officij perſolutione eas peragunt, per eas quoq; ceremonias,*

Adorare deum in ſpiritu, quid.

monias, deus in ſpiritu adoratur, dum per eas eccleſiæ ſpiritus deum adorare intendit. Cor deo præbet qui ea quæ ſunt à deo præcepta vel cõſulta, verbo vel opere aut alias expreſſa, voluntariè, ſeu libera voluntate peragit: quòd etiam fit dum prædicto modo ceremonias ab eccleſia receptas & obſeruatas obſeruat. Chriſtus autem eas opere, magna ex parte docuit, qui ſeruandas eas ſuo monſtrauit exemplo: et ita in Chriſtum blaſphemam linguam laxare probãtur, qui earum obſeruationes ſimiorum geſtus nominitant, quum Chriſtus nõ paucas peregerit. Siquidem, vt dicitur Matthæi. 26. paßionis myſterium auſpicaturus, progreſſus puſillum (vltra videlicet tres Apoſtolos) procidit in faciem ſuã orans. Item, Lucæ. 22. Poſitis genibus orabat. Marci quoq;. 7. Suſpiciẽs in cælum, ingemuit, Rurſus Lucæ decimo, dum rogaretur Chriſtus, quis noſter eſſet proximus, ſuſpiciens (ait) Ieſus dixit. Homo quidam &c.

Cor deo prebere.

Chriſtus ceremonias ſeruauit.

&c.que nimirum quatenus homo deum adorans exhibuisse non dubitatur adorans; inquam vt adorandum docuit, nẽpe in spiritu. Deniq; Lucæ *vltimo, de Christo mox in cælum ascensuro, dicitur. Eleuatis manibus, benedixit eis.* Marci *quoq; decimo.* Iesus *complexans paruulos, & imponens manus super illos, benedicebat eos.* En vt Christus *inter orandum, modo in faciem procumbit (quod à monasticis canonicisq; cetibus, dum orationes proferuntur nonnunquam: in postremo hymnorum versu, vel cõmuni illo sanctißimæ* Trinitatis *cantico,* Gloria *patri etc. aut nominis* Iesu *vel* Mariæ *expreßione fit) modo genua ponit: modo suspicit in cælum: quòd & in priuatis aut submissa voce expreßis orationibus interdũ obseruatur, nõnunquam & in publicis, altaq; voce pronunciatis: modo manus eleuãs discipulis benedicit, quod episcopus, aut sacerdos, aut aliàs in spiritalibus prælatus agit populo, manibus in cru-*

cis modum ductis benedicens: Modo *paruulis manus superponit, eisque benedicit: quod et facit episcopus in sacris ordinibus cõferendis, aut alius quãdoque presbyter absolutionis beneficium conferens.* Quod *igitur* Christus *sua iam lege promulgata, aut eam euulgans: tam mortalis quã iam immortalis egit & exemplo suo docuit, quis simiỹ gestum appellitet, nisi blasphemus, prorsum obcæcatus, quiq; frõtẽ perfricuerit?* Porrò *si eiusmodi ceremoniæ, nempe, procidere in faciem: genua ponere: manus iungere leuareque inter orandum et venerandum deum ac sanctos eius, simiæ gesticulationes fuerint, ergo* Christus *eas agens, & exemplo suo peragere docens, non tantum simiæ gestus expressit: sed & mimum egit: quod piis vereque christianis auribus absurdum non modo* Apostoli externas ceremonias seruauerũt. *est, sed etiam intolerabile.* Ab *apostolis & cæteris* Christi *discipulis, externas quoq; ceremonias inter adorandum deũ: id que*

idq́ue quemadmodum ab eo fuerant edocti (vt credendum est) et post acceptum spiritum sanctum, & plenam Euangelicæ veritatis agnitionem, obseruatas, sacræ palam faciunt scripturæ. Proinde Petrus Tabite, quæ dicitur Dorcas, suscitationē à deo postulaturus, & ita adoraturus, genua posuisse legitur Actuum cap. nono. Stephanus etiam prothomartyr (vt habetur Actuum cap. 7) positus genibus clamauit voce magna dicens. Domine ne statuas illis hoc peccatum. Quibus docetur vt ex insigni charitate deum orans, & ita adorans, genua posuit: imò externa sensibiliq́; prece (quia exclamans voce magna) præcatur, & non tantum spiritu, excludendo sensibilia. Sic Act. 20. memoratur vt Paulus post longam exhortationem ad Miletanos & Ephesinos episcopos, et maiores natu, positis genibus orauit cū oībus illis. Item. Act. cap. 8. Petrus et Ioannes in Samariam missi ad eos qui dei verbum recce-

 perunt,

perunt, fusa ꝑ eis oratione, manus impo-nebant super illos: et accipiebant spiritum sanctum. Ceremonias *quas nec in sacris expressas: nec à* Christo *vel eius aposto-lis obseruatas in sacris legimus, vt signa-culo crucis signare: ad orientem conuersos in templis orare: & huiusmodi quas vni-uersalis obseruat ecclesia, partim ab apo-stolis, partim à generalissimis cõciliis re-tinemus.* Exordiar autẽ probationem *ab eo quòd quibusdam minus apparens vide-tur.* Dionysius Areopagita *lib. ecclesiasti-cæ* Hierachiæ *cap.* 7. Loquẽs *de ceremo-niis quæ in mortuorum sepulturis exhiben tur, et de orationibus quæ in mortuos fiũt, dicit.* E*a oratio quam super defuncto agit præsul, ex diuinis nostris ducibus traditio peruenit ad nos.* E*n vt super orare mortuo, ex traditione apostolorum quos duces no stros sæpe nominat, ad nos peruenisse asse rit.* Nec *verò consentaneum videtur eum* P*auli discipulum, iam apostolorum tempo*

Ceremoniæ vniuersalis ecclesiæ, quas Christus nec apostoli leguntur seruasse sũt vel à Christo per apostolos, vel à cõciliis generalib.

ribus

ribus tot ceremonias, quas accuratè tradit, ſcripto cõmendaſſe, niſi eas ab ipſis apoſtolis accepiſſet. Tradit *autem ceremonias in baptiſmate: in monachatu: in mortuorum inhumatione, & alias plurimas in eccleſia ſeruari ſolitas, vt eſt à ſacerdotibus vel diaconibus cruciformi ſigno conſignari, eccleſiaſticæ* Hierar. *cap. 5. & innumeras alias ipſo toto libro, apoſtolorum temporibus iam ſeruatas.* Porrò *in dubium ſi quis cũ* Eraſmo *reuocauerit, an ij lib. qui* Dionyſio Areopagitæ *aſcribũtur, ſint eius, quũ ante mille trecẽtos triginta annos ab autẽticis patribus ac doctoribus in robur ſuarũ ſententiarum citati ſint ſub nomine* Dionyſii Areopagitæ, *cum* Eraſ*mo nullatenus conſentire debet.* Orige*nes enim* ꝗ *ante.* 1340. *annos ſcribere cepit. to.* 3. *homi.* 2. *in diuerſos ſic habet.* Et *vt ait magnus* Dionyſius Areopagita, *eſſe omniũ eſt ſupereſſentia & diuinitas. quã ſententiam habemus in eis quæ* Dionyſio Areopagitæ,

Dionyſii Areopagitæ ſunt lib. qui ei aſcribũtur.

Areopagitæ aſcribuntur, lib. de myſtica theologia. Damaſcenus quoq; ferme à mille ducẽtis annis, lib.1. de orthodoxa fide, cap.12. ita citauit. Quẽadmodum ſanctus ait Dionyſius. Primarium dei nomen, eſt bonum. Et ne quis tergiuerſans dicat eum nõ eſſe Areopagitã, eodem lib. cap.15 dicit. Vt diuinus Dionyſius Areopagita dicit, quod deus eſt omnium cauſa & principium. Quam ſententiam habemus lib. de diuinis nominibus, cap.1. Rurſus idẽ Damaſc. lib.2. cap.3. ait. Quemadmodum ſanctiſſimus, ſacerrimusq; & deiloquentiſſimus Dionyſius Areopagita ait: Omnis diuinus ſermo, cæleſtes eſſentias nouẽ nominauit. quod eſt apud Dionyſium in lib. cæleſtis Hierachiæ, cap.6. Ampliorem huius probationem: & Laurentij vallæ ac Eraſmi obiectionum dilutionem deſiderans in antilutero Clithonei eas requirat. Hæc enim tantum obiter interſeruimus, quæ nobis huius ſemper fidem fecerunt: & men-

tem

tem nostrã aduersus Erasmi et Vallę *quas-libet obiectiones firmarũt. ad cœptum autẽ institutum redeamus, par est.* Origenes *to. primo, ho. 5. in numeros, nostrã ita roborat sententiam.* In *ecclesiasticis obseruationibus sunt nonnulla quæ facere necesse est, nec tamen eorũ ratio patet omnibus.* Nam *quòd genua flectimus orantes: quòd ex omnibus cœli plagis ad solam orientis partem conuersi orationem fundimus, nõ facilè puto cuiquam ratione compertum. hæc ille.* Quibus *docet ceremonias necessariò obseruandas, iam apud totum orbem christianum ante.* 1350. *annos viguisse.* Tertulianus *quoq; iã ferme à mille quadringentis annis superstes: & ita proximus apostolorum tempori, lib. de corona militis ait.* Ad *omnẽ progressum atq; promotum: ad omnem aditum & exitum: ad vestitum & calceatum: ad lauacra & mẽsas: ad lumina: ad cubilia, ad sedilia, quacunque nos conuersatio exercet, frontem*

crucis

crucis signaculo terimus. Harum & eiusmodi disciplinarum si legem expostules scripturarum nullã inuenies: traditio tibi prætendetur autrix: consuetudo, cõfirmatrix: fides obseruatrix. hæc ille. Quibus docet iam suo tempore receptissimas illas fuisse ceremonias: fidemq; obseruatricem earum esse: proinde fidem in iis non esse qui eas aspernantur, Basil. magnus lib. de spiritusãcto. cap. 27. assertionem nostram apertissimè sic confirmat. Dogmataque in ecclesia seruantur ac prædicantur, partim ex cõscripta doctrina habemus, partim ex apostolorum traditione ad nos delata in mysterio recepimus. Quæ eandem ad pietatem vim habent. Sequitur tandem. Eius quod primum & communissimum est, mẽtionem faciamus. Figura crucis signare eos qui in nomen domini Iesu spem habẽt: ad orientẽ conuersos esse dũ oramus, quæ scriptura nos docuit? En vt inter ea quæ sine scripto ex apostolorum traditione in

mysterio recepimus, annumerat ceremonias signandi crucis figura: inter orãdum, in sacris maximè, ad orientem cõuerti: eã quoq; doctrinam ceremonias obseruandi, eandem vim ac virtutem ad pietatem habere, cum ea doctrina quæ scripto tradita est. Damascenus *lib. 4. orthodoxæ fidei, cap. 13. huic in hunc modum subscribit.* Non *fortuito ad orientem adoramus: duplicem adorationem cõditori nostro offerimus: vt & mẽte psallimus, & labiis corporalibus sequitur.* Non *scripta est hæc apostolorum traditio: nã multa sine scripto nobis tradita sunt.* En *vt inter orãdum ad orientem conuerti: & non tantum corde, sed & corporalibus labiis, seu voce sensibili, deum laudare, sit ex apostolorum traditione, licet non scripto tradita.* Epiphanius *lib. 3. contra hæreses, in compẽdiaria veráq; doctrina de fide catholicæ & apostolicæ ecclesiæ, in fine totius libri tertij, iis ita suffragatur, loquens de ipsa catholica*

&

& apostolica ecclesia. Oblationes accipit à non iniustis, sed à iuste viuentibus. Præces autem aßiduè imperat cum omni sedulitate ac prolixitate & geniculatione in ordinatis diebus noctu diuq; ad deũ effundere, sequitur. Hic est caracter & forma huius sanctæ ecclesiæ catholicæ cũ ea quã ante declarauimus fide. Et hæc statuta, ritusque ac traditiones in ipsa habẽtur. hic est enim caracter ecclesiæ à lege et Prophetis apostolisq; ac euãgelistis collectus veluti ex multis odoriferis virgultis ac medicamentis antidotus bona ad salutem vtẽtium præparata ex voluntate patris & filij & spiritus sancti. hæc ille. Quibus etiã ante mille ducentos annos testatur oblationes ab ecclesia, vel eius singularibus ministris à iustis accipi (quas impij quidam secum damnare contendunt) preces longas cum geniculatione statutis tẽporibus noctu diuq; fundi: & ea statuta, eos ritus, easque traditiones haberi tunc iam, colligique

gique tam à Prophetis quam ab apostolis & Euangelistis. Chrysostomus to. 4. homi. 12. in priorem epistol. ad cor. cõtendens eliminare superstitiones non paucas, quæ circa pueros recenter natos aut baptizatos, suo tempore fiebãt, Oporteret (ait) vt fronti crucem inscriberes, quæ tibi certissimam præberet cautionem. Tu autẽ iis (nempe crucis obsignationibus) omissis in satanæ procidis amẽtiã. Quòd si cui hæc (videlicet, eas superstitiones seruare prætermissis obsignationibus crucis) parua videãtur, intelligat velim quam magnorum ea sint causa malorũ: & quod ne ipsi Paulo visũ est vt parua cõtemnerentur. Quid enim (quæso) minus est quam quòd homo caput operiat? Sed vide quod id vehementer prohibeat pri. ad cor. 11. & inter alia ne vir caput suum deturpet: quòd si operuerit, deturpabit. Qui verò id luto illiniuit (vt ab his in quos inuehitur, superstitiose fiebat circa pueros priusquã baptizarentur

zarentur) quomodo nõ abominabilem facit filium? sequitur. Nolite hæc fratres: sed à primis annis filios vestros spiritualibus armis muniatis: & cruce frontem sibi signandam erudiatis: & priusquam ipsi per se facere poßint, vos id facite. hæc ille. Vide quam apertè que superstitiosa erãt taxans, monet, et spiritualibus armis munire vocat, frontem crucis munire signaculo: liberos quoq; docet erudiẽdos se crucis figura signare: ac dum adhuc id præstare ipsi paruuli nequeant, à parentibus aut curatoribus eis est exibendũ. Si quæ nimirũ sint ceremoniæ catholicæ ecclesiæ semper communes, quæ nec in sacris exprimantur nec ab apostolica traditione manasse probentur, à generalibus saltem cõciliis originem duxisse eas credamus par est: & ita nullatenus contẽnendas. Augustinus to. 2. epi. 118. quæ est ad Ianuarium, inscripta de ritibus ecclesiæ, tam lucidum iis testimonium perhibet, vt aliud addere non sit necesse.

necesse.ait enim.Quæ non sunt scripta,sed tradita custodimus,quæ quidem toto orbe terrarum obseruantur,dãtur intelligi,vel ab ipsis apostolis, vel plenariis conciliis (quorum est in ecclesia saluberrima autoritas)commendata atq; statuta retineri. vt quòd domini paßio,resurrectio, in cælum ascensio, & aduẽtus spiritussancti de cælo,anniuersaria solẽnitate celebrentur: & si quid aliud est quod seruetur ab vniuersa quacunq; se diffuderit ecclesia.hæc. ille. Quibus colligimus eas ceremonias quas ante plenaria concilia, vniuersa catholicaq; seruauit ecclesia, vt sunt quas Diony. Areop. Tertul. *& alij nõnulli memorãt fuisse traditas ab apostolis. Siquidẽ primum conciliũ plenarium fuit* Nicenũ: *quod(vt vult* Euse. *Cæsariẽsis in cronico) celebratũ fuit,anno à* Christo *passo circiter 264. & ita quæ tempus id præcesserunt,à plenariis conciliis nõ emanarũt: igitur ab apostolis,si* Augustino *credimus.*

Ceremonias

Ceremoniæ ecclesię nō superstitiosę sed pię sunt & vtiles.

Ceremonias autē à Christo seruatas tam inter euulgādum Euangelium, quam post ipsum euulgatum ac post resurrectionem, vanas aut superstitiosas fuisse vel nūc esse, nemo nisi blasphemus asserit: imò pietatis nonnihil habent dum altero dictorum modorum, à pio voluntatis imperio proficiscantur. Nam omnis actio, omnisque saluatoris nostri Iesu Christi sermo; pietatis & virtutis regula est, vt expresse vult Basilius lib. exercitatoriarum constitutionum, cap. primo. Id idem de iis quæ tam ab apostolis, quam à plenariis conciliis legitimè congregatis, in catholicam ecclesiam descenderunt, sentiendum est, quum teste Cypriano sermone de ablutione pedum, ipse Christus sui sacramenti fuerit institutor & autor: in cæteris verò, homines spiritum sanctum habuere doctorem: Et vt par est spirituisancto & Christo diuinitas, ita in suis institutis æqua est autoritas & potestas. Nec minus ratū est quòd

dictãte spiritusancto apostoli tradiderũt, quam quòd ipse tradidit.hæc ille. Quibus docet quæ apostoli, vel cæteri homines dictante spiritusancto tradunt (quod fit ab vniuersali concilio legitimè congregato) non minus ratum aut tenendum, quã quòd Christus *ipse tradidit.* Propositionẽ, *patrũ sententiis ita firmamus.* Hieronymus *to.*1. Epist.*de morte* Nepotiani *ad* Heliodorũ, *cuius initium est.* Grandes *materias &c.* Vbi *defunctum* Nepotianum *de piis operibus cõmendat, ait.* Erat *solicitus si altare niteret: si parietes absq; fuligine: si pauimẽta tersa: si vela semper in ostiis: si sacrarium mundum: si vasa luculenta: & in omnes ceremonias pia solicitudo disposita. sequitur.* Basilicas *ecclesiæ & martyrum conciliabula, diuersis floribus, & arborũ comis, vitiumq; pampinis adumbrabat, vt quicquid placebat in ecclesia, tam dispositione quam vsu, presbyteri studium & laborem testaretur.* En *quã apposite seduli-*

 tatem,

tatem,& ſolicitudinem obſeruationis ceremoniarum,in ipſius Nepotiani *laudem profert* Hieronymus : *eam ſolicitudinem in ceremonias piam nominat* . Non *eſt ſolicitudo in aliquam operationem pia , niſi ipſa operatio pietatis nõnihil habeat: ſaltẽ niſi ſit ab omni vanitate ſuperſtitioneq́; longe aliena.* Idem *commentariis in* Paulum,*in id tertii cap. ad* Epheſios. *Curuo genua mea ad patrem domini noſtri* Ieſu *&c.*Poſtquam *docuit potiſsimam genuflexionem eſſe in animi ſubmiſsione interna, mox ſubdit.* Hæc *ſpiritualiter exponẽtes, non ſtatim iuxta literam orandi conſuetudinem tollimus, qua genu poſito ſuppliciter adoramus: & fixo in terram poplite, magis quòd ab eo poſcimus impetramus.* Legimus Paulum *ſic oraſſe : & geniculationes in oratiõe præceptas.hæc ibi.* Quibus *teſtatur,vt per orationem quæ ſit genu poſito(cæteris paribus)quòdpoſcimus, magis impetramus.*Quòd *nimirum nõ eſ-*

ſet,

ſet, ſi genuflexiones & huiuſmodi cere-remoniæ ſuperſtitioſæ forent aut vanæ. Si quidem per ea quæ ſuperſtitioſa ſunt aut vana, apud deum non magis impetramus, quam alias impetraturi fueramus. Tertulianus lib. ad Scapulam iis ſuffragatur dicẽs. Marcus Aurelius in germanica expeditione, chriſtianorum militum orationibus ad deum factis, in ſiti illa impetrauit. Quando non geniculationibus & ieiunationibus noſtris, etiam ſiccitates noſtræ depulſæ ſunt? hæc ille. *Vnde colligimus geniculationes ab animo pio natas, deo gratas eſſe, quum eas acceptet, (vt hic cernere eſt) ad ſiccitates depellẽdas, aut ad aliqua bona conferenda. Quas etiam ſi deus non acceptet ad boni quidpiam conferendum, aut malum depellendum, adhuc nec inanes, nec infructuoſæ ſunt.* Auguſtinus *enim tomo. 4. lib. de cura pro mortuis agẽda, cap. 5.* Docet quendam ſpiritualẽ ſequi fructum ex iis, ſic. Orantes, de membris ſui

Ceremoniæ quid iuuent spiritum.

corporis faciunt, quòd supplicantibus congruit quum genua figunt: quum extendũt manus, vel prosternuntur solo, et si quid aliud visibiliter faciunt: quamuis inuisibilis eorum voluntas & cordis intentio, deo nota sit: nec ille indigeat iis indiciis vt humanus ei pandatur animus: sed his magis seipsum excitat homo ad orandum gemendumq́; humilius atq; feruentius. Et *nescio quomodo quum hi motus corporis fieri nisi motu animi præcedente non poßint: eisdemq́; rursus exterius visibiliter factis, ille interior inuisibilis qui eos fecit, augetur: ac per hoc cordis affectus, qui, vt fierent ista, præceßit, quia facta sunt crescit. hæc ille.* Expende *vt ad humilius ac feruentius orandum aut de perpetratis malis gemendum, per has ceremonias homo eas agens excitatur:* Et *quomodo eam mentis piam affectionem à qua manarunt, augẽt & quodammodo ampliant: et ita actus is interior per eas auctus, melior et præstãtior*

tior deoq́; gratior redditur. Lactantius pariter.lib. 4.diuinarum institutionũ, qui inscribitur, de vera sapientia, vbi capite. 26.multa disseruit de crucis obsignatione in hominis fronte, mox capite.27. dicit. Nunc satis est me de huius signi potentia quãtum valeat, exponere. Quanto terrori sit demonibus hoc signum, sciet qui viderit quatenus adiurati per Christum, de corporibus quæ obsederint, fugiant. Nam vt ipse (Christus) quum inter homines ageret, vniuersos demonas verbo fugabat, hominumq́; mentes æmotas & malis incursibus furiatas, in sẽsus pristinos reponebat, ita nunc sectatores eius, eosdem spiritus inquinatos de hominibus, & nomine magistri sui, & signo paßionis excludunt. Cuius rei non difficilis est probatio. Nam quum diis suis immolant idololatræ, si aßistat aliquis signatam frontem gerens, sacra nullo modo litant: nec responsa potest cõsultus reddere vates. hæc ille: Qui-

Ceremoniarum virtus.

bus docet ceremoniam obsignandi se crucis signo, plurimũ valere ad dæmones repellendos, & eorum fraudes arcendas. & ita ea externa non modo non sunt simiarũ gestus: Verum quoq; sunt admodũ vtilia, dum à recta mente proficiscuntur.

Septima Propositio.

Ceremonias plurimas quas in baptizatione, catholica nunc obseruat ecclesia, iam Apostolorum temporibus & continuò post, prȩter essentialia baptismi, obseruatas esse.

Quos suo dæmon ita subiugatos habet imperio, vt vnitatis ecclesiæ rumpẽtes integritatẽ, à fide catholica defecerint, quẽadmodum angelicæ Hierarchiæ soluẽs ille pacem, ab autoris desciuit obsecundatione, sui persimiles plærunq; reddit. Cur (ait hîc ad Euã) præcepit vobis deus, ne comederetis de omni ligno paradisi? Cur (aiunt & illi) tot ceremonias in baptismo conferendo nũc obseruãt sacerdotes, quas

de

de sacramenti necessitate non esse norunt: nec in sacris habentur? Quibus responsum sit. Quemadmodum in consecratione et sacrificio missæ, plurima ab apostolis & sanctis patribus in maiorem tanti sacramẽti, tamq; suspiciendi sacrificii venerationem adiecta sunt supra essentialia et ea quæ cõtinuo sunt à Christo *instituta: sunt interim tamen ab ipso consecrante sacrificanteq; sacerdote, necessario obseruãda: sic ex traditione iam apostolorum tẽporibus obseruata ab vniuersa ecclesia, maximè ex quo pace vel aliquantula donata fuit, ad ampliorem tam fructuosi sacramenti venerationem, & ad insinuandum per externa signa, quæ spiritaliter ac inuisibiliter per eã sacramenti susceptionem aut collationem geruntur, ceremonias eas extra necessitatẽ, hactenus quoq; catholica seruauit ecclesia.* Vero *nimirum mihi persimile fit, vt magna ex parte per apostolos ecclesiæ traditæ sint, quum eorum tẽporibus ex parte*

Ceremoniæ in baptismo cur vltra necessitatẽ sacramenti: & quando ceperũt.

 obseruarentur,

Baptizetur vnusquisq; vestrum aquis perennibus nomine trinitatis super se inuocato, perunctus primum oleo per orationem sanctificato: vt ita cõsecratus, possit percipere locum cum sanctis. En vt beatus Clemens *duobus in locis, testatur se à beato* Petro *apostolo præceptore suo audiisse, vt baptizandi dent nomina sua sacerdoti: tribus mensibus ieiuniis & aliis piis operibus insistant: tandem baptizabantur, & vngebantur oleo per orationẽ sanctificato.* Eiusmodi *vnctionis per oleũ oratione sanctificatum:* exhibitionis *quoq; nominum et cæterorum multorũ quæ ibi, nusquam sacræ meminerunt literæ.* Nõ *autẽ eas peregit obseruationes in die* Pẽthecostes, *dũ ad suã prædicationẽ (act.2) cõuersos circiter ter mille homines baptizauit: tunc enim tantũ essentialia baptismi adhibuit.* At Paulatim *excrescente, roburq; sumente ecclesia, idem* Petrus*(quòd de aliis quoq; apostolis censendũ est) quæ-*

dam

dam ad maiorem ſacramenti veneratione͂, & ad eorum quæ ſpiritaliter ac inuiſibiliter ibi geruntur inſinuationem, adhibuit: niſi dum orbem percurrentes is & cæteri apoſtoli, eas obſeruationes commodè perficere nequirent, vt Act.19. & Act.8.*cap.* Lucas *innuere videtur.* Dionyſius Areopagita *in fide doctus à* Paulo, *vt patet act.17.cap.lib.eccl.*Hierachiæ,*cap.2. vbi præſcribitur.* Myſterium, *iis apertiſſimè ſuffragatur multis verbis has habens ſententias.* Baptizandus, *prius ter abrenunciat dæmonem:* & *omnibus veſtibus exutus, ſacrato oleo, tribus cruciformibus effuſionibus vngitur à ſacerdote: & chriſmate ſignatus, aqua ſanctificata tandem baptizatur.* En *quam planè* Pauli *diſcipulus id iam ſuo tempore obſeruatum, vt baptizandus diabolo renuntiaret: veſtibus exutus, in crucem ductis effuſionibus, oleo vngeretur: aqua etiam qua baptiſmus erat conferendus, prius ſanctificabatur.*

Hoc

Hoc proculdubio quod Clemens à Petro narrat obſeruatum: et Dionyſius ſuo tempore peractum, hi tam inſignes patres & apoſtolorum auditores nõ ſcripſiſſent: niſi hic à Paulo vel aliis apoſtolis didiciſſet: et ille à Petro prædicatum adnotaſſet.

Tertulianus, apoſtolorum tẽpori vicinus, lib. de corona militis. idẽ cõfirmat, dicens. An traditio non ſcripta, nõ debeat recipi? Traditiones ſine vllius ſcripturæ inſtrumẽto, ſolius traditionis titulo: exinde conſuetudinis patrocinio vindicabimus. A baptiſmate ingrediar. Aquam adituri, ibidem, ſed aliquanto prius in eccleſia ſub antiſtitis manu, conteſtamur nos renuntiare diabolo, & Pompe, & Angelis eius. Dehinc ter mergitamur amplius aliquid reſpõdentes quam dominus in Euangelio determinauit. Inde ſuſcepti lactis & mellis cõcordiã guſtamus: exq; ea die, lauachro quotidiano per totam ebdomadã abſtinemus. hæc ille. Quibus clarè docet, tametſi ceremoniarum

moniarum huiusmodi traditio non habeatur in sacris scripturis, tamẽ obseruari debet. In *primisq́; sermonem cõuertit ad eas, quas in baptismate seruari, lõgua iã consuetudo obtinuit.* Vnde & *rectè colligimus eas non tantum ipsius tempore fuisse in vsu: sed & longe ante, quum earũ obseruationẽ consuetudinis patrocinio vindicandam asserat.* Non *autem consuetudinis patrocinio defendi potest, nisi quod iã diu, sæpeq́ue fuit in vsu.* Origenes *tomo.* 1. *homi.* 5. *in numeros ante mille trecentos annos iis subscribit, dicens.* In *ecclesiasticis obseruationibus sunt nonnulla, quæ omnibus quidem facere necesse est: nec tamẽ eorum ratio omnibus patet. sequitur.* Eorũ *quæ in baptismo geruntur verborum, gestorumq́;, & ordinum atq; interrogationum & responsionum, quis explicet rationem?* Et *tamen hæc operta atque velata portamus super humeros nostros, quũ ita implemus ea, vt à magno pontifice atque*

filiis

filiis eius tradita & commendata suscepimus. En vt inter ecclesiasticas obseruationes, quas seruare necesse est, Origenes annumerat verba, gesta, ordines & interrogationes ac responsiones quæ in baptismo geruntur. Et licet earum traditionum rationes nesciamus, non tamen, vt hæretici, repellere vel cõtemnere debemus: sed velatas & tectas portare debemus. Additq́; eas à summo pontifice, nempe à Christo, & filiis eius. i. Apostolis aut eorum veris successoribus, nobis traditas esse. Asserens autem eorum rationem nos nõ assequi tamen in humeros eas velatas nos portare, innuit curiosas quæstiones, vt, cur eæ vel illæ ceremoniæ in iis ecclesiasticis obseruationibus gerantur, à christiani mẽte, simul & ab ore, longe semouendas: & earũ rationes si non capimus (eas enim capere, perpaucis est datum) non minus tamen eas seruare deuincimur vbi seruari possunt. Cyprianus sanctißimus Christi martyr et episcopus,

episcopus, lib.1. Epistolarum, Epistola.12. iisdem cõcinit ita. Vngi necesse est eum qui baptizatus sit vt accepto chrismate, esse vnctus dei, et habere in se gratiam dei possit. Porrò eucharistia, & vnde baptizati vnguntur oleum in altari sanctificatur. hæc ille. En vt is sanctus Christi martyr, iam à mille trecentis annis testatus est, necesse esse eũ qui baptizatur vngi chrismate seu oleo: eoque in altari sanctificato. Quod si vanum aut quomodolibet superstitiosum foret obseruari, à tam sanctis & antiquis patribus ac doctoribus, necessariũ nullatenus assereretur. Basilius lib. de spiritusancto cap.27. in eandẽ manibus (vt aiũt) & pedibus it sententiam ita scribens. Benedicimus aquam baptismatis, & oleum vnctionis, et ipsũ qui baptizatur. Ex quibus scriptis? nõne à tacita et arcana traditione? Ipsam verò olei illitionem, quæ doctrina scripta docuit? Reliqua quæ fiunt circa baptismum, renũtiare satanæ & angelis

gelis

gelis eius, ex qua scriptura? nonne ex hac non publicata & arcana doctrina? En vt *testatur suis quoque temporibus (nempe ferme à mille ducentis annis) aquam vnde baptismus confertur: oleum quo vngitur baptizatus aut baptizandus, ipsum quoque baptizandum benedici: eundem quoq; diabolo & angelis eius renũtiare solere, licet nihil horum in sacris exprimatur.* Celestinus Papa, *huius nominis primus, qui obiit anno domini. 433. & ita scripsit ante mille centum quadraginta quatuor ãnos, in suo decreto ad* Veneriũ, Marinum, Leontium, & *cæteros galliarum episcopos, dicit.* Illud *quòd circa baptizãdos in vniuerso mũdo sancta ecclesia vniformiter agit, non ocioso cõtẽplamur intuitu, quum paruuli, siue iuuenes ad regenerationis veniũt sacramentũ, nõ prius ad vitæ fontem adeunt, quã exorcismis & exufflationibus clericorum spiritus ab eis immundus abigatur: vt tũc verè appareat*

quomodo

quomodo princeps huius mundi, mittatur foras. sequitur. His *documentis ex autoritate diuina sumptis, ita adiuuante domino confortati sumus, vt omnium bonorum affectuum & operum quibus ab initio fidei ad deum tenditur, deum fateamur autorē.* En *vt iam ante mille centum quadraginta quinq; annos in vniuerso mūdo, sancta ecclesia circa baptizandos vniformiter agebat: vtpote, in exorcismis, exufflationibus & cæteris eiusmodi.* Cæterorum *patrum qui citra mille annos scripserunt, testimonia vel à nobis frustra producerentur quum ab hæreticis à mille annis tantum aut citra excogitatæ dicantur obseruationes eæ: vel quia in his qui citra tempus id scripserunt, facilè inueniantur huiusmodi testimonia, quæ cōtēnerentur ab hæreticis.* Sufficiāt *igitur eæ sāctorū patrum apostolis contemporaneorum & discipulorum eorundem, & aliorum mox sequentiū sententiæ, quibus patet ab apo-*

stolis

ſtolis (vbi cõmode fieri potuit) ab eorũ quoque ſucceſſoribus: imò ab vniuerſa eccleſia cõtinuò poſt diffuſionẽ Euangelij per orbem traditiones et ceremonias obſeruatas fuiſſe huiuſmodi: ita vt iam in conſuetudinem veniſſent ante mille trecentos octoginta annos. Neminẽ igitur abſterreat ab iis ſatanicus ſibilus: nemo eas contemnat, ne Chriſtum, in apoſtolis ſaltem, eiuſq; ſponſam eccleſiam contemnat.

Octaua propoſitio.

Sacrificium ſub nomine miſſæ iam apoſtolorum temporibus, & continuò poſt, ſemper in eccleſia chriſtiana fuiſſe.

Sacerrimum illud Chriſti corpus in euchariſtia quotidie offerendi, nõ ex ſacerdotum auaritia: at potius ex Chriſti autoritate & apoſtolorum traditione, conſuetudinem ad nos promanaſſe, et in primitiua eccleſia iã vſui fuiſſe, robuſtiſſimi euã-

gelicæ catholicæq; fidei propugnatores, nempe Ioãnes E*ckius* : A*lbertus* P*ighius*: Frater Alph*onſus à Caſtro*:Frater Ioan*nes à* G*ãdauo, alijq́; nonnulli, diffuſiſſime latiſſimeq́; docuerunt: ita vt peruerſiſſimis vulpeculis dominicam vineam demoliri cõtendentibus, in matrem eccleſiam obganniendi locus non ſit relictus*. A*t, vt ſemper ſunt procaces, miſſæ nomẽ reſpunt tanquã recens ab hominibus veritatis expertibus (vt ementiuntur) effictũ*. E*t vt rem ipſam miſſæ, perditiſſimi, contemnunt, ita nomen quoque auerſantur*. A*ttendamus igitur primum, quid nomen ipſum ſibi velit : & poſtmodum docebimus ipſum iam ab apoſtolorum temporibus, ad hanc vſq; ætatem in vſu fuiſſe, rei celebrationem à memoratis ſat oſtenſam omittentes*. M*iſſa enim vox eſt hebraica, vt videre eſt ex dictionariis hæbraicis: quæ latinè ſonat idem quòd* Miſſa qd *oblatio, ſeu munus: ita vt deutero. cap.* 16. *vbi habemus ſpontaneam oblationem, hebræi*

bræi habent. מִסָּה. Est igitur missa, sacrificium, seu spontanea oblatio, deo facta de sacro Christi corpore et sanguine, in memoriam illius oblationis spontaneæ, qua semel in cruce patiendo, se deo patri pro nobis obtulit. Proinde apostolorum discipuli, ab iis apostolis (vt vero persimile est) edocti: & primi ecclesiæ patres, sacrificiũ eiusmodi, missam appellare cœperũt. Aliàs autem rationes aut ethimologias nominis missæ prætereo, sanctorum patrum doctrinam non quidam parui faciens, sed breuitati studens. Nostræ sententiæ fidem facit multorum veterum testimonium primum. Clemens apostoli Petri discipulus & comes, Epistola. 2. quæ est ad Iacobum fratrem domini, dicit. Oportet nos agnoscere voluntatem domini, vbi sacrificandi locus est: quoniam in aliis locis sacrificare, & missas celebrare non licet, nisi in quibus episcopus proprius iusserit: aut ab episcopo regulariter ordinato, tenente videlicet

Missę nomine sacrificiũ iam apostolorũ tempore dici cœpit.

ciuitatem vbi consecratus fuerit: Aliter non sunt hæc agenda, nec rite celebranda. Hæc apostoli à domino acceperunt: & nobis tradiderũt. En vt nominat sacrificare, missas celebrare deque loco regulã præscribit ob reuerentiam tanti sacramenti et tam suspiciendi sacrificij. Nec horũ quidquam ab hominibus excogitatum commõstrat: dominus enim (vt ait) hæc apostolis tradidit: apostoli verò, suis discipulis. Non ergo rem missæ, quæ est sacrificare, nec nomen hominum auaritia effinxit. Ignatius Ioannis apostoli & Euangelistæ discipulus Epistola sua decima, nempe quæ est ad Smyrnẽses nostrã sentẽtiam ita cõfirmat: Nõ licet sine episcopo, neque offerre, neq; sacrificium immolare, neq; missas celebrare. En vt cum hoc quod est offerre & sacrificium immolare, exprimit id quòd est missas celebrare. Alexander papa et martyr iis ex parte contemporaneus qui anno domini centesimo vndecimo, quo sanctus
Simon

Simon apoſtolus Chriſti, & ſucceſſor Iacobi epiſcopi Hieroſolimitani, crucifixus eſt, ad papatũ promotus eſt, vt patet in cronico Euſebij, & in cronico cronicorum, & ita Ioanni et Simoni apoſtolis ex parte cõtẽporaneus, in epiſtola ſua, quæ inſcribitur de ſacerdotibus nõ vexãdis, ait. In ſacramẽtorũ oblationibus, quæ inter miſſarũ ſolẽnia offerũtur, paſſio domini miſceatur. En quàm apertè exprimit vt inter miſſarum ſolennia fiat ſacramentorum, ſeu corporis & ſanguinis domini ſub ſacramento oblatio: miſſæque nomen & rem exprimit.

Teleſphorus Papa & martyr, apoſtolorũ diſcipulis contemporaneus: vt qui ſecundũ Euſebium Cæſarienſem in cronico: pariter ſecundum cronica cronicorũ, anno domini. 131. ad papatum ſublimatus eſt: Policarpus qui poſt Ignatiũ vixit, Quadratum apoſtolorum diſcipulum, qui ſecundũ Euſeb. obiit anno domini centeſimo viceſimo, & aliquot aliorum audiiſſe vidiſſeque

 potuit:

potuit: imo vixit iam eo tempore quo Simõ apostolus adhuc supererat: forsan & Ioãnis diebus aliquot. Is in epistola sua, seu decreto suo docet iam suo tempore, rem & nomen missæ in frequẽti vsu fuisse, dicens. Nocte sancta natiuitatis domini, tres missas celebrant (sacerdotes videlicet, de quibus agit.) sequitur. Reliquis temporibus, missarum celebrationes ante horam diei tertiam non sunt celebrãdæ. hæc ille. Hæc illo iam apostolorũ tempore, in vsu tam frequenti, vt non modo solennioribus diebus, sed & reliquis temporibus frequentarentur non essent, nisi illa ecclesia foret id ab apostolis edocta. Sixtus, huius nominis secundus, factus papa anno domini 262. & ita ante mille trecẽtos annos, statuit (si Platinæ libro de vitis põtificũ credimus) quòd missa super altare fieret: quòd antea non semper obseruabatur. quòd factum non esset si missa, res fuisset inaudita. Felix martyr & papa huius nominis primus, ad papatum assumptus anno

domini

domini.272. in decreto ſuo dicit. De ec*cleſiarum conſecratione, & miſſarum celebrationibus, non alicubi quàm in ſacratis domino locis, ſine magna neceßitate fieri debere liquet. hæc ille.* Quibus verbis *& hic innuit ſuo quoq; tempore, nempe, circiter à mille trecentis annis, miſſæ rem venerationi maximæ fuiſſe, quam decernit, aut rurſus declarat, citra neceßitatem magnam, non debere niſi in ſacratis domino locis celebrari: exprimitq́; miſſæ nomen.* Ambroſius *epiſcopus* Mediola*nenſis, qui ferè à mille ducentis annis iam ſcribebat, palam indicat rem & nomen miſſæ ſuo tempore fuiſſe in vſu: qui in oratione ante mißam dicenda, ſermonem ad deum habens, ita ſcribit:* Propter ma*gnam tuã miſericordiam cõcede mihi miſſarum ſolennia puro corde celebrare. hæc ille.* In *qua oratione non videtur expreſſiſſe, niſi quòd tritum et ſuo tempore receptißimum eßet: nempe, mißas celebrare.*

Leo papa, nominis huius primus, epiſtola 8. quæ eſt ad Dioſcurum Alexādrinæ eccleſiæ epiſcopum, poſt illorum tempora: nēpe mille centū annis ante diem hunc: idem oſtendit ita ſcribens. Si tātā multitudo cōuenit, vt eam vnā baſilica ſimul recipere nequat, ſacrificij oblatio indubitanter iteretur. ſequitur. Neceſſe eſt vt quædā pars populi ſua deuotione priuetur; ſi vnius tantum miſſæ ſacrificium offerre non poſſint, niſi qui prima diei parte cōuenerint. Specta vt ab hinc mille centum annis, Leo cum cæteris vocat miſſam ſacrificium: & miſſæ nomen exprimens; iubet ſolennioribus ſaltem diebus, miſſæ ſacrificium iterari, donec omnes, ſaltē ſucceſſiue poßint in templo miſſæ adeſſe. Gregorius huius nominis primus: qui & vnus ex quatuor doctoribus eccleſiæ ad papatum ſublimatus, anno domini. 591. & ita ſcripſit ante nongentos ſexaginta annos: epiſtola. 37. tertij libri in regiſtro: quæ eſt ad Cōſtātiū

epiſcopum

episcopum Mediolanensem, *dicit*. Quod *scripsistis quia quidē scandalizantur, quia* Ioannem Rauennatis *ecclesiæ episcopum, inter missarum solēnia nominetis, requirē da vobis est consuetudo antiqua*. Et *si consuetudo fuit, modo à stultis hominibus reprehendenda non est*. Idē *epistola ad* Leādrum *episcopum* Spalensem. Ex *benedictione beati* Petri, Pallium *vobis misimus ad sola missarum solennia vtendum*. En *vt missæ nomen, & in innumeris propemodū aliis locis, rem ipsam per id nomē designatam, in vsu frequentiori fuisse subindicat*. Temporibus *cōtinuò succedētibus, vtpote, vel ante octingentos, aut septingentos annos, & pòst, missæ rem et nomen vulgarissimum, tritissimum, ac receptissimum in ecclesia catholica fuisse, tam hagiographi, quàm ciuilium rerum scriptores, satis innuunt*. Id ex Remigio, *lib. de officio missæ*: ex Isydoro *libro de officiis, cap. 15*. Ex Hugone *de sancto* Victore, *libris de sacramē-*

tis:ex cæterisque recentioribus, exploratiβimum & compertiβimũ eſt. Ob id prudens omitto concilium Braccarẽſe primũ, ferme à mille annis celebratũ, in quo multoties miſſæ nomen expreſſum eſt: & de ea rite celebranda, decreta ſunt condita. Item quoddam Agathenſe: in quo miſſas die dominico totas audire præcipitur. Cætera ſcripta noſtram ſententiam roborantia, breuitati ſtudens omittam: niſi quòd ex ciuilibus vnum proferam, ante ſeptingentos quinquaginta annos euulgatum. Carolus enim magnus, vt patet libro præcipuarum conſtitutionũ eius de rebus eccleſiaſticis et ciuilibus, ab eius nepote Lothario collectarum, dicit alloquẽs epiſcopos: Auditũ eſt aliquos presbyteros miſſas celebrare, & non communicare: quod in canonibus apoſtolorum interdictũ eſſe legitur. hæc ibi. En vt is gallorum rex & imperator magnificus, ſatis innuit miſſarũ celebrationem & nomen in vſu fuiſſe temporibus

poribus

poribus suis. His igitur & aliis testimoniis, cuiuis christiano vereq́; catholico persuasum sit, id sacrificium, & eam oblationem de Christi corpore & sanguine passioneq́ue, deo factam, tam in re quã in nomine iam ab apostolorum tempore ad hos vsque dies, in ecclesia christiana semper in vsu fuisse. Huius nimirum rei, nominisq́ue apostolorum discipuli iam illorum aliquorum tempore in suis scriptis meminerunt. Nec illi tantum: sed & qui continua successione iis substituti sũt. hactenus. Proinde qui rem missæ, per nominis sepelitionẽ ac negationem, vel prorsum abrogare, vel parui ducere cum vuicleph & sequacibus eius contendit, qui eam à Christi institutione negauerunt, attendant iam in Constantiensi concilio, sessione octaua, damnatum hunc, qui ex. 45. est quintus, vuicleph errorem: quo asserebat, non esse fundatũ in Euangelio, quo Christus missam ordinauerit. Quod intelligendum venit, quan-

tum

tum ad essentialia. Siquidem ceremonias eius, & accidentalia multa, non continuò Christus: sed quædam beatus Petrus, *& beatus Iacobus frater domini*, Telesphorus, *& alij nonnulli patres afflati spiritu sancto, ad ampliorem venerationē tanti sacramenti, tamq; suspiciēdi sacrificij addiderunt, vt docent* Hugo de *sancto* Victore, *Isydorus lib. de officiis, cap.*15. Remigius *lib. de officio missæ*, Platina *lib. de vitis pontificum, vbi agit de* Sixto *papa huius nominis primo, omnium autem septimo: plurimi quoq; alij tam vetustiores quam recentiores*. Nullus *in dubium reuocet christianus, missam quantū ad essentialia, à* Christo *institutam, dum in cœna iam instituto eucharistiæ sacramento, mox apostolis et eorum in sacerdotio successoribus, loquēs, subiunxit:* Hoc *facite in meā commemorationem.* Lucæ.22. Eusebius Cæsariensis. *lib. primo de demonstratione* Euangelica, *cap. decimo, in fine libri ipsius*

primi,

primi, vbi loquutus est de magno illo sacrificio quod Christus in cruce patri obtulit, his testimonium perhibet dicens. Igitur sacrificamus & incendimus, aliàs quidẽ memoriã magni illius sacrificij secũdum ea quæ ab ipso Christo tradita sunt mysteria celebrantes, & gratias deo pro salute agentes, religiososq; hymnos, & orationes sanctas illi offerentes. Et Paulo *ante vbi docet quæ mysteria sũt à Christo nobis tradita ad sacrificium illud peragendum, dicit.* Huius *sacrificij memoriam signis quibusdam in mensa celebrandã, corporisq; illius, salutarisq; sanguinis (vt noui testamẽti institutum habet) accepimus.* En *vt dicit nos celebrare mysteria (quæ mysteria nos cũ maioribus nostris, modo missam, modo mysterium nominamus) vt à Christo nobis tradita sunt: idq; in memoriã illius sacrificij quod à Christo in cruce peractum est: nempe (vt in secunda eius sententia scribitur) corpus & sanguinem*

eius.

cius. modum ſub quo ſacrificium id Chriſtò tradente peragimus, exprimit dicens. Quibuſdam ſignis. Siquidem ſub ſignis ſeu ſub ſacramēto ſpecierum panis & vini, Chriſti corpus & ſanguinem, & non ſub propria forma à nobis ſic ſenſibili, deo gratias agentes, & hymnos ac orationes illi offerentes. Quæ omnia in miſſa peragi compertiſſimum eſt. Chryſoſtomus in miſſa ſua, quam latinitate donauit Eraſ*mus, vbi prenotatur. Oratio Cherubici, alloquens* Chriſtum*,dicit. Sacrificiorum ritum inſtituiſti: ac ſolennis & immaculati ſacrificij celebrationem nobis tradidiſti tanquam dominus omnium.* En *quam apertè* Chryſoſtomus *teſtatur ritū ac celebrationem ſolennis* & *immaculati ſacrificij quod in miſſa peragitur, à* Chriſto *tanquam ab omnium domino manaſſe.*
Dionyſius Areopagita,*lib. eccle.*Hierar*chiæ,cap.3.id idem docet. Vbi enim latiſſimè venuſtiſſimeque ſuo iam & apoſtolorum*

lorum tempore ritum obſeruatum in eo miſſæ ſacrificio, fructumq́; promanentem inde, ſubdit id fieri ex Chriſti doctrina in memoriam beneficij dei. vt pote paſſionis Chriſti. Quo circa, quum Chriſtus mißæ ſacrificium ac myſterium inſtituerit: apoſtoli, eorumq́ue ſucceßores ad hæc vſq; tēpora, in eccleſia catholica ſemper celebrarint ac frequentarint, & omnibus modis quibus potuerunt venerati ſint, impium prorſus & blaſphemum fuerit, aſſerere mißam ex hominum auaritia dudum excogitatam. Tam ſtupendo, tamq́; ſuſpiciendo ſacrificio ſacerdotum abutentium in ſuam perniciem, auaritia, ſocordia, negligentiaq́ue culpenda fuit: non autem res tam admiranda fructuoſaq́ue blaſphemanda vel contemnenda.

Nona

ctorum astra, thronum in quo sit sedendũ & quiescendum exaltandã sublimandãq; velint. deo quoq; similes euadere cupiunt: vtpote cuius in throno sedentis, sit noua tandem facere omnia: hi in elatissimo superbiæ throno sedentes, noua facere volũt omnia. Proinde *religionem vnicam, eamq; christianis omnibus communem esse volũt, non attendentes in illa religione christiana, omnibusq; communi, consilia quædam esse* Euangelica: *quorum obseruatio non omnes (saltem regulariter) astringit: sed eos tantum, qui sponte votoq; se seruandis iis submittũt: iisq;, quò facilius & integrius obseruentur, à sanctis piisq; patribus instituta quædam non pœnitenda, nec contemnenda accesserunt. neq; à trecentis, aut quingentis, aut mille annis id primum fieri cœpit: sed ab apostolorũ tẽporibus sub euãgelica lege fieri potuisse, & factũ esse à viris sanè quã arcanæ doctrinæ,* Ioãne *Chryso. ante mille centum qua-*

 draginta

draginta annos, in libris quos edidit aduersus vituperatores monasticæ vitæ: à beato Thoma *aquinate: ab* Alberto *magno, & aliquot aliis ante ducētos annos: hac quoque nostra ætate,* Ioānes Eckius: Iodocus Clithoneus: Ioannes *à* Gandauo: Ioannes Roffensis, R*obertus arboricensis* Episcopus *doctißimus tam ex sacris quā ex patrum apostolis coëtaneorum, ac aliorū vetustißimorū sententiis ita copiosè clareq; docuerunt, vt nulli iure sit oblatrādi locus relictus.* T*antū igitur id nobis paulò diffusius tractādū, quod illi summis tātū labiis attigisse videntur: aduersum quod tamen à multis oblatrari, paßimq; scribi cōperio.* A*iunt enim.* Q*uū sanctiorem vestitus hominē nō reddat: cur sæculariū sacerdotum, à cæteris est varius habitus?* Q*uid intereſt ad pietatē, quis militari, an ecclesiastico: pullo, an albo: rubeo, an cinereo: lōgo, an curto vtatur vestimēto?* Q*uibus responsum sit.* Q*uid ex se pietatis adfert velamen*

Vestimētorú differentia cur in varijs statibus & pfessionibus obseruetur

lamen in capite muliebri? Num ex se sanctiorem reddit mulierem: aut ex se diuiniorem ac deo gratiorem facit orationẽ? Nequaquam, vt compertißimum est. Cur igitur apostolus prioris ad Corinthi. cap. 11. iubet virum orantem aut prophetantem esse nõ velato capite: mulierem verò inter orandum & in sacro, velato esse capite? naturale iudicium interpellat: communem ecclesiasticamque consuetudinem profert. Ita nos quoq; naturalem sequimur rationem: communem ecclesiasticamq; producimus consuetudinem: Christum Iesum, beatum quoq; Ioannem Baptistam, Euangelicis instructi literis, in hoc imitãtur catholici. Sacerdotes, ecclesiasticisq; mulieribus, ac diuino cultui peculiariter destinatos, à militie sæcularis, aut rusticanarũ artium proffessoribus, dũ in publicũ prodeũdum fuerit, vestimenti genere regulariter differre debere, ipsa quoq; ratio docet, vt vnusquisq; cuius sit instituti discernatur;

Vestimẽtorũ differentiæ rationes

exinde quæ sui fuerint instituti ab eo exigantur: & quem sola charitas ab offensa diuina non probiberet aliquando, per id vestimentum peculiare, sui monitum instituti, saltem pudor arceat. Basilius *in quæstionibus diffuse explicatis, in responsione ad vicesimã secũdã quæstionem, post multa, que à se & à pietatis exercitatoribus obseruabantur, memorata, nostram rationem ita confirmat.* Ex *hoc fit inter nos, vt habitu communicemus.* V*tilis est autem & vestitus proprietas, seu particularitas, prædicans vnumquemq;, & præcontestãs (seu exterius & palam ostendens) professionem vitæ secundum deum: vt etiam consequenter ab iis qui nobis obueniunt, seu obuij sunt, exigatur.* Non *enim similiter indecorum & turpido in vulgaribus, & in his qui magna profitentur apparet.* Ple*beium enim, aut è vulgo quempiam dantem plagas aut accipientem publicè, & voces indecoras emittentem, & in taber-*

nis

nis versantem, & alia his similia facientẽ, nemo facilè obseruauerit. At eum qui in professionis sinceritate positus est, etiam si forte aliquid officiorum neglexerit, oẽs obseruant, et opprobrij loco obiiciunt, facientes id quod dictum est: conuersi rumpent vos. Quare velut institutio quædam est infirmioribus, ad hoc, etiam inuiti, à vitiis arceantur, ipsa per habitum professio. Quemadmodum igitur, proprium est militis in vestitu: & alius est senatoris: alius alterius, ex quibus vt plurimum dignitates ipsorum coniectamus: sic etiam quandam esse christiani proprietatem in vestitu, decorum & consentaneum est, quæ ornatus honestatem ab apostolo traditam conseruet. Hic enĩ *episcopũ ornatũ esse decernit: nunc mulieres in vestitu esse ornato præcipit, ita nimirum vt ornatus vox, iuxta proprium christiani scopum accipiatur. hæc ille. Quibus rationes profert cur ipse, & omnes qui sui forent instituti cõuenientes*

 in

in vestitu, à cæteris in hoc differentes essent. Prima, vt ex vestimenti genere noscatur vnusquisq; cuius sit professionis secũda: vt ab obuenientibus exigatur & expectetur quòd ad id institutum spectat, quũ quædã maximè dedeceãt monachos, q deo magna spopõderunt, quæ plebeios ita nõ dedecent qui sic professi non sunt, quæ si facere tentarint monachi, mox opprobrio & irrisui cæteris hominibus essent: proinde sic saltem, vel inuiti cohibeantur à malis. Paulus quoque .1. ad cor. 11. colligit ex naturali doctrina, mulierum velãda capita: idq; (vt volunt Tertulianus lib. de velandis virginibus: Hieronymus, Sedulius, Oecumenius in eundem Pauli locum) in professionem suæ subiectionis ad virũ. Sic colligere possumus, in professionem emissorum votorum, seu instituti ac status sui ab aliis secreti, aliis atque aliis vestimentorũ modis ac differẽtibus ab iis qui fuerint

Vestis sacerdotalis aut monachalis est protestatio sui instituti.

rint alterius instituti, rationi maxime cõsentaneũ esse. Vnde Theophylactus enarrans ipsum Pauli locum, dicit. Est honorabilis cuique suæ conditionis obseruatio. Quæret (ait) aliquis, quid necessarium est linteum capiti velandi gratia superinducere, si pro velamine coma data est? Nimirũ vt non solum per fidem, sed voluntate etiã mulier suam profiteatur seruitutem. hæc ille. Ita licet illa consilia Euangelica, cæterasque pias actiones, citra differẽs à vulgo vestimentum, exercere quis valeat, vt tamen exterius etiam, protestetur promissam illam consiliorum obseruationem, cõuenit eum id et externo vestimento prodere, propter memoratas & alias causas: vt sic quoq; sponte profiteatur sponsionẽ, votáque, deo palam emissa.

Epiphanius libro.2. sui panarij, in hæresim. 64. vbi Procli & Methodij verba refert, his concinit, asserens quòd licet

ſine pelliceis tunicis prothoparentes poſt peccatum admiſſum tam mortales fuiſſent quam cum veſtibus aliunde ſtructis, imò et ſi prorſum nudi perſeueraſſent, eos tamen deus pelliceis tunicis, ex mortuorum animalium pellibus factis, aut ex ſimilibus iis quæ à mortuis detrahi ſolent, texit & circundedit: vt propter admiſſum peccatum, mortales effecti, & moriendi neceſsitatẽ incurriſſe ſignificarentur. Proinde *quos ſolam naturam ducem habuiſſe conſtat, id quoq; ſeruaſſe vt eorũ ſacerdotes*, & *deorum ſuorum cultui ſingulariter adſcripti, peculiari ab aliiſq; diuerſo veſtimenti genere vterentur, ex vetuſtiſſimorum hyſtoriographorũ ſcriptis liquet*. Herodotus, *qui & antiquiſsimus, & ob inſignitatem, excellentiam, hyſtoriæ parens eſt appellatus, libro ſecũdo, qui* Euterpe *inſcribitur*, Aegyptiorum *mores & ritus depingens: ſacerdotes (ait) quoq; die totũ corpus radunt, ne quid eis inter deorum cultum, aut pediculi,*

Sacerdotes in lege naturætam apud infideles quã apud fideles veſtimento ab aliis differebant.

pediculi, aut alterius ſordis creetur. Iidem veſtem tantummodo lineam, calceos papiraceos geſtant. Alios calceos, aut aliã veſtem induere, eis fas non eſt. hæc ille ante Chriſti *aduentum, de iis qui ſolam naturam ducem habebant.* Flamines *nimirum apud* Romanos *(ſi Seruio & cæteris antiquis credimus) galero, filíſve à cæteris diſcreti fuerunt: quorum maximus albo galero ſolus vtebatur: quem creatum,* Numa *(vt vult* Liuius *lib. primo ab vrbe condita) inſigni veſte, & curruli regia ſella adornauit.* Idem *quoque, eodem lib. tradit* Salios *duodecim ab eodem* Numa*, dũ eos* Marti *ſacrauit, depictæ tunicæ inſigni decoratos: et ſuper tunicam, æneum in pectore tegumẽ accepiſſe.* En *vt ij qui nec ſcriptam legem, nec ſpecialem à deo reuelationem acceperant: ſed ea duntaxat duce quæ cordibus hominum inſcripta eſt, quos ſuis diis ſacrificos, aut in peculiaribus eorũ obſequiis addictos deſtinarũt, eos certis*

tis & peculiaribus vestimentis, à cæteris discreuerunt. Porrò ij *qui sub lege natu ræ, veri dei cognitione fuerunt illustrati, primogenitos suos ob officium sacerdota le quo insigniebantur, peculiari veste distinguebant à cæteris.* Eucherius Lugdu *nensis, li.* 2. *in* Genesim, *his ita testimoniũ perhibet.* T*radunt hebræi primogenitos functos officio sacerdotali antequã* Aa*ron in sacerdotiũ eligeretur : & habuisse vestimentũ sacerdotale, quo induti victimas offerebant deo: & hæc esse primogenita, id est, vestimenta* E*sau quæ vendidit fratri suo* I*acob, sequitur.* P*rimogenita, vestis erat sacerdotalis, quam maiores natu cũ benedictione patris induti, victimas deo velut pontifices offerebant. hæc ille.* Q*uid eos permouerit ad donandum ac insignien dum singulari veste eos quorum intererat diuina pro cæteris etiam peragere, non video quid proferam, nisi naturæ dictamen: nempe, vt quis diuinissimis & præstantis-*

Primogenita vestis erat sacerdotalis.

ſimis actionibus ſingulariter deſtinatus eſt; ita exteriori quodam cultu, id modo quodam inſinuante, ſingulariter à cæteris non ita deſtinatis, differre debeat: vt huius inſtituti cognitus eſſe, quæ ſuo debentur inſtituto recipiat: & quæ ab eo inſtituto debẽtur, impẽdere, præſtareq́; moueatur. Quãta cura deus hebræis leges præſtituẽs ſummũ ſacerdotem differentibus ab aliis, iisq́; precioſiſsimis ſingulariter adornari iuſſerit indumentis, Exodi. 28. *&* 29. *ſatis conſpicuum eſt. Quã appoſitè cæteros quoq; ſuo ſingulariter deputatos cultui peculiaribus inſigniri veſtibus iubeat, patet* Exodi. 29. *&* Leuitici. 8. *Diuino cultui peculiariter deſtinatos, ſeu euangelicorũ conſiliorum obſeruationẽ palam, & ſingulariter profeſſos ſecundum præſcriptam aliquam formam vnam multis cõmunem, veſtimentorũ modo vel forma à cæteris, etiã propter eccleſiæ catholicæ conſuetudinem diſtingui debere, ſic docemus.*

Eccleſiæ

Consuetudinem ecclesiæ vim legis habere probatur

Ecclesiæ catholicæ cõsuetudo, maximè quæ continua succeßione ab apostolorum temporibus, ad nos vsq; pertigit, legis vim habet: Euangelicorum consiliorum obseruationem prædicto modo profitentes, vestimentorum modo vel forma à cæteris distingui, fuit ecclesiæ catholicæ consuetudo iam ab apostolorum temporibus ad hæc vsq; tempora: huic igitur consuetudini, sic profitentes deuinciuntur. Primam seu maiorem hanc enunciationem probo. Paulus prioris ad Corint. capite. 11. multis suasiũculis docens mulierem inter orandum velari debere, demũ pro summa postremaq; ratione subdit. Si quis autem videtur contentiosus esse, nos talem consuetudinẽ non habemus, sed neq; ecclesia dei. In quẽ locũ Hieronymus, & Sedulius Hibernicus dicũt. Præuenit illos, ne quis diceret: vbi scriptum est, vel aliis argumẽtis resisteret huic rationi. nos (ait) talem consuetudinem nõ habemus: sed neq; ecclesia dei. Sedulius addit,

addit, hanc ita Pauli capiendam ſententiã, ac ſi diceret. Nos diximus quæ nobis honeſta videbantur & iuſta. Si quis autem volens acquieſcere veritati, quærit quid reſpondeat: ſciat ſe reſponſione indignum, qui magis contendere paratus eſt quam doceri. Quibus verbis Hieronymus *et* Sedulius *autores vetuſti (vt qui ante mille centum annos ſcripſerunt) innuunt ad quid in moribus firmandum, non neceſſario proferendas ſcripturas: nec aliis argumentis inſtitutum colligendum eſſe: ſed ad docendum quid vel agendum vel obmittendum, eccleſiæ catholicæ conſuetudinẽ ſufficere: qua non contentus, rationem aliam exigens, reſponſione dignus nõ eſt. Theophylactus locum eundem enarrans.* Si *quis videtur eſſe contentioſus, & cætera, inquit.* Con*tentioſus, ait* Paulus, *videtur dictis iſtis reniti: quòd vtique nec bonæ mentis, nec ſapientiæ indiciũ eſt. Quum enim* Corinthij *fucare hæc (nempe, quod vir aperto capi-*

te

te orare debet: & mulier, operto) forte ar gumentis nonnullis vellent, enitebantur ſyllogiſmis & captiunculis, id indifferēs arguere. Inquit itaq; Paulus. Conſuetudi nem ipſi, talem nullam habemus, vel cōten dendi, vel virilem nutriendi comam, dum muli er careat velamento. Quo vt non mo do nobis obſiſtere videamini, ſed ipſi eccle ſiæ. hæc ille. Quibus ſentit, ex Pauli mente eſſe, vt qui eccleſiæ catholicæ conſuetudi-nem aſpernatur aut reprobat, nec bonæ mentis ſit, nec ſapiens. Imò Corinthiis con tendentibus oſtendere per ſyllogiſmos & fallaces argumentatiunculas indifferens eſſe, an mulier in ſacro prophetet aut oret velato, an aperto capite, propoſita conſue tudine eccleſiæ dei, non modo Paulo obſi-ſtebant, ſed & eccleſiæ dei: Et ita, à totius eccleſiæ conſuetudine declinare eſt eccle-ſiæ reluctari, ſeu reſiſtere quod nimirum à neochriſtianis noſtris ſit, qui reiectis ec-

clesiæ

clesiæ catholicæ consuetudinibus ab apostolorum temporibus, hactenus obseruatis omnia moliuntur innouare. Quum igitur Paulus ad instituti sui probationē, postremam hanc rationē, Nos talem consuetudinem non habemus, sed neq; ecclesia dei, tāquam sufficientißimam ac stabilißimam, perinde ac si cæteris depulsis, illa suscipienda sit, cuiuis catholico ad agendorū aut cauendorum probationem satis esse debet ecclesiæ catholicæ consuetudo. Tertulianus expreßis verbis paulò post mille hinc quadringentos annos, hanc sententiam nostram docuit, li. de corona militis: vbi quærentibus quibusdam, cur christiani coronari prohiberentur, quum id in sacris non habeatur: responsione data ex parte, subdit. Omnes ita obseruant à cathecuminis vsque ad confessores & martyres. Viderint vnde autoritas moris, de qua quum maxime quæritur.

Porrò

Porrò quũ quæritur cur quid obſeruetur, obſeruari interim conſtat. Ergo nec nullũ: nec incertum videri poteſt delictum quòd cõmittitur in obſeruationem ſuo nomine iã vindicandam, & ſatis autoratam conſenſus patrocinio. Planè ſic tamen vt ratio quærenda ſit: ſed ſalua obſeruatione: nec in deſtructionẽ eius, ſed in ædificationem potius, vt magis obſerues, quum fueris de ratione ſecurus. hæc ille. Spectes vt ad obiectam quæſtionem, cur quid in ſcripturis non expreſſum obſeruetur, reſpondẽs, hãc profert ſolam rationem: quia ab omnibus ita obſeruatur. Et propter hanc rationem conſuetudinis: nempe, ab eccleſia catholica ſic obſeruari, nullus ipſius conſuetudinis tranſgreſſor, à peccato poterit excuſari, ex quo contra conſuetudinem ex obſeruantium conformi conſenſu ſatis autoratam, agit. Nec de iis quæ ab eccleſia catholica conſueuerunt obſeruari, quærendum eſt (tanquam dubium ſit an debeant obſeruari)

uari) cur seruentur: sed tantum cur seruentur quærere licet in hunc finem, vt agnita ratione, propensiore seruẽtur animo. Idem ibi dicit. *Quãdiu per hanc lineã serram reciprocabimus, habentes obseruationem inueteratam, quæ præueniẽdo statum fecit? quasi diceret.* An *tam diu aut toties vexari debeamus per huiusmodi quæstiones de obseruatione eorũ quæ in sacris non exprimuntur, quum iam habeamus consuetudinem in ecclesia inueteratam?* Hanc *(ait) si nulla scriptura determinauit, certe consuetudo corroborauit, que sine dubio, de traditione manauit. Quomodo enim vsurpari quid potest, si traditum prius non est?* Etiam*(inquis) in traditionis obtentu, exigẽda est autoritas scripturæ.* Ergo *quæramus an & traditio non scripta non debeat recipi.* Planè *negabimus recipiendam, si nulla exempla præiudicent aliarum obseruationũ, quas sine vllius scripturæ instrumento, solius*

 traditionis

traditionis titulo, exinde conſuetudinis patrocinio vindicabimus. Denique, vt à baptiſmate ingrediar, aquam adituri, aliquanto prius ſub Antiſtitis manu conteſtamur nos renuntiare diabolo, pompæ, & angelis eius: oblationes pro defunctis, pro nataliciis annua die facimus: die dominico ieiunium nefas ducimus, & cætera. ſequitur. Harum & aliarum eiuſmodi diſciplinarum ſi legem expoſtules ſcripturarum, nullam inuenies. Traditio tibi prætendetur autrix: conſuetudo, cõfirmatrix: fides, obſeruatrix. Rationem traditioni, conſuetudini, fidei patrocinaturam, aut ipſe perſpicies: aut ab aliquo qui perſpexerit, diſces. Tandem poſt aliquot exempla ſubdit: Si legem nuſquam reperio, ſequitur vt traditio conſuetudini morem hunc dederit. His igitur exemplis renuntiatum erit poſſe etiam non ſcriptam traditionem, in obſeruatione defendi, confir-

ma

matam consuetudine, idonea teste probatæ tunc traditionis ex perseuerantia obseruationis. Consuetudo autem etiam in ciuilibus rebus pro lege suscipitur quum deficit lex. Nec differt scriptura an ratione consistat, quando & legem ratio commendet. sequitur: Nec autorem respicias, sed autoritatem, & in primis, conseutudinis ipsius: quæ propterea colenda est, ne non sit rationis interpres: vt & si hanc deus dederit, tunc discas cur nam obseruanda tibi sit consuetudo. hæc ille. Quibus asserit, amplissimeque docet traditiones ecclesiæ non scriptas, per consuetudinem corroborari: eamque consuetudinem esse idoneam testem quòd probata rationique consona sit traditio, ex perseuerantia obseruationis. In ciuilibus quoque rebus, vbi deficit lex, consuetudo pro lege suscipitur.

Gregorius item Nan*zianzenus, lib.* 2. *de theologia, dicit. Consuetudo tempore roborata, pro lege habetur. hæc ille.* Ergo *ea differentium indumētorum consuetudo, tot sæculis perseuerans, tempore roborata, vim legis habet: & hanc qui contemnit, legem quoq; contemnit.* Ex Pauli *igitur,* T*ertuliani,* Gregor*ij,* N*anziāzeni,* H*ieronymi, Sedulij,* T*heophylacti, cæterorumq; patrum sententia, ecclesiæ catholicæ consuetudo, maxime quæ ab illius* exordio *cœpit, & continua obseruatione inueterauit, vbi deest scriptura, vim legis habet. Statim ab apostolorū tēporibus cōsuetudinem hanc in ecclesia catholica inualuisse, vt monachale profitentes institutum, à cæteris vestimēti genere differrēt, docemus.* Dionysius Areopa. *apostolis cōtēporaneus, lib. ecclesiasticæ* Hierar. *cap.* 6. *vbi præscribitur. mysterium: docens vt monachatus suo iā tempore susciperetur, dicit. Sacerdos stat in cōspectu altaris monachicam*

Vestimēti genre iam apostolorum tēpore, monachi ab aliis differebant, probatur.

nachicam inuocationem psalleus. Cõsummandus (seu qui monachatum vult profiteri) retro sacerdotẽ stat. sequitur. Sacerdos ad perficiendum veniens, interrogat primum hoc. Si abrenuntiat diuisis. i. vitiis & omnibus malis actionibus à deo diuidẽtibus. Deinde *narrat ei perfectissimã vitã, testimonium ei perhibens, quia oportet eũ super media adstare. i.* excellere *iis q in sæculo viuentes, sunt tãtum in medio gradu perficiẽdorũ.* Hæc *oĩa perficiẽte, & cõfitẽte, seu ꝑmittẽte, cruciformi similitudine signãs eum sacerdos tõdet: trinãq; diuinæ beatitudinis, id est, trinitatis inuocans substantiã: & vestẽ omnẽ exuẽs, alterã induit.* En *vt narrãs quæ in monachatus professione gerebãtur, profitens vestimentis, quibus prius vtebatur, depositis, aliis (nẽpe ad eum monachatum spectantibus) induebatur.* His *adstipulatur, quòd de beato* Matthæo *apostolo &* Euangelista, *sancta legit ecclesia. Siquidem dum* Aethiopũ

regem eiusq; populum magna ex parte ad Christi fidem adduxisset, filiam eius Eugeniam, *vel secundum alios*, Ephigeniam *baptizatam, virginem deo sacrauit, pariter & sacro velamine texit. Quod est argumento morem hunc iam tunc in ecclesia christiana viguisse, vt virgines quæ se deo dedebant, peculiari quodam velamine seu vestimento, à cæteris discernerentur. Sanctum quoq;* Martialem *Christi discipulũ,* Valeriam *virginem apud* Lemonicas *consimili modo velasse legimus.* Idipsum *clarißimè colligitur ex concilio* Gangrensi, *quod celebratum est anno domini trecentesimo tricesimo tertio: & ita iam ante mille ducentos duodecim annos. vbi dicitur (ob quosdam qui votum continentiæ professi & vestimento speciali ad hoc conuenientе vtebantur: cæteros autem non simili veste vtentes, superbia elati contemnebant, quasi votum sine vestis mutatione, deo gratum nõ esset) Si quis virorum putauerit*

tauerit sancto proposito, id est cõtinentiæ conuenire, vt pallio vtatur tanquam et eo iustitiam habiturus: & reprehendat vel iudicet alios qui cũ reuerentia birris vtuntur, & alia veste communi quæ in vsu est, anathema sit. Sequitur: hæc autẽ scripsimus non abscindentes eos qui in ecclesia dei secundum scripturas sanctum propositum continentiæ eligunt: sed eos qui habitum eius suscipiunt, & in superbiam efferuntur aduersus eos qui simplicius viuũt. En vt ibi iam ante 1212. annos recẽsetur, vt quidam susciperent habitum sancti propositi continentiæ, & exinde superbiebãt spernentes cæteros simplicius viuentes. Quos concilium arguit ex eo quod ob habitum sancti instituti, quo moneri ad animi submißionem amplexandam debuerãt, ansam inde superbiendi desumebant. Eorum quoque iudicium taxat, qui putabant habitum illum peculiarem, ex se iustitiam & sanctitatem conferre,

quasi habitus ipse iustum & sanctum reddat hominem, qualiscunque, & quantumuis impius & impurus fuerit animus. Quod nullus vnquã sanæ mẽtis asseruit. Voluntas tamen se investitu conformandi cæteris sui instituti, aut vtendi eo in venerationem sanctorum qui piam vitã agentes, eo sunt vsi, maximè vbi accedit pium propositum eis se in vita cõformandi quãtum dabitur & licebit, bona est & sancta, modo propter deum cũ cæteris debitis circũstãtiis fiat. Sic vnguenti effusio in Christi caput aut pedes, sola et sine voluntatis accessione, bona quidem meritorie vel moraliter non esset, & ita ex se et sola, bona non diceretur: quia tamen à voluntate bona, rectaq;, & debitis ornata circunstantiis manauit, bonum opus à Christo in Euangelio nominatur. Sic in nostro proposito de vsu huius vel istius generis vestis secundum consuetudinem sui instituti.

Ambrosius

Ambrosius id quoq; suo tempore vulgarissimum fuisse, satis indicat. libro siquidē de virginibus. 3. sic ait. An fortè patres ꝓ filiarum coniunctione soliciti, moleste ferunt virgines consecrari? Aiunt plæriq; maturioris ætatis virgines esse velandas. Neq; ego abnuo sacerdotalis esse cautionis debere, vt non temere puella veletur. Spectet sacerdos ætatem fidei vel pudoris. Libro etiam de institutione virginis, cap. 17. describit verba & orationes, quibus virgines velare consueuerat. Libro pariter ad virginem lapsam, cap. 5. Nō es (ait) memorata diei sanctæ dominicæ resurrectionis: in quo diuino altari te obtulisti velandam? In tanto itaq; solenni conuentu ecclesiæ dei, inter lumina illa splendida: inter candidatos regni cælestis, quasi regina regi nuptura processeras. Non es memorata qualis alloquutio facta est ad te in illa die. sequitur. Aspice quantus ad sponsi tui, & domini nuptias conuenerit

populus

populus ,his tunc in illo die consecratio-nis tuæ dictis, & multis supra castitatem præconiis sacro velamine tecta es : vbi omnis populus dotem tuam subscribens, nõ atramento sed spiritu, pariter clamauit. amen. sequitur. Dicit aliquis : Melius est *nubere quàm vri. hoc dictum ,ad non pollicitã pertinet: ad nondum velatam.* Cæte*rum quæ se spopondit* Christo, & *sanctũ velamen accepit, iam nupsit: iam immortali coniuncta est viro.* Et *si voluerit nubere communi lege coniugii , adulterium perpetrat: ancilla mortis efficitur: habitu virgo, facto non virgo.* Hæc ille. Specta *quã appositè ceremonias insignes in virginum consecratione, seu in monachatus professione describit : velaminis quoq; seu peculiaris vestimenti toties meminit, quo solebant sic profitentes indui.* Et *ne putetur velamen id seu habitus is ,tantum die professionis in vsu fuisse, tandem addit, quòd*

si post ita solenniter emissum votum, aliquando viro nubere voluerit, iam tantum est habitu virgo, & non facto. Quod est manifestissimum indicium quòd post sic emissum votum, à cæteris quæ sic non vouerent, habitu distingueretur. Is quoque cum beato Dionysio Areopagita, maledicis & ceremoniarum, quæ in votorum emissione fiunt, oblatratoribus os occludere deberet, quum hic iam apostolorum tempore, ille fermè à mille ducentis annis eas descripserit, asserens peractum & celebratum id in hominum cœtu percelebri in templo, splendentibus luminibus: verbis monitoriis ad vouentem factis & in commendationem ipsius instituti: postremò veste illa peculiari velatur cum promissione mercedis æternæ, respondente populo. Amen. Quid horum in monasticæ vitæ assumptione vel professione

hiscè

hiscc nostris diebus ab ecclesia nõ obserua tur? Cur igitur obseruationes huiusmodi tanquam neniæ ridiculæque res, & recen ter confictæ à neochristianis habentur lu. dibrio, quum iam in ecclesia ante mille du centos annos receptæ essent, & apostolo-rum tempore magna ex parte obseruaren tur? Nimirum quia carnalem percũctan-tes & sectantes libertatem, crucem suam cum Christo baiulare respuunt, tam euan gelica consilia contemnunt, quam quæ cir ca illa geruntur. Basilius magnus sub idem tempus, to. 4. epistola prima, quæ est ad Gregoriũ theologum, describit quis esse debeat vestitus hominis sæculum relin quẽtis, ac solitariam vitam ducere cupien tis, his verbis. Sequitur ad humilem ac de-iectum animum, visus tristis & ad terram pronus: habitus neglectus: vestis sordida, vt ea quæ de industria, lugentes faciunt, in nobis sponte appareant: tunica per cin gulum ad corpus adstricta: cinctura ta-

men

men neque ſupra ilia ſit (muliebre enim id eſt) neq; laxa vt diffluat tunica. hoc enim ſtultorum eſt. Scopus veſtitus vnus ſit, vt tegumentum carnis ſit aduerſus hyemem & æſtatem ſufficiens. At verò *neq; in colore floriditatem perſequi oportet: neque in ſtructura tenuitatem ac molliciem.* Nã *in veſtitu colorum pulchritudinem ſpecta re, ſimile eſt muliebri ornatui, cuius illæ ſunt ſtudioſæ alieno flore genas, & capillos ſuos tingentes. Sed eam craßitudinem veſtis habere debet, vt non ſit ipſi opus ſocio ad fouendum ea indutum.* Calceus *vi lis ſit precii, qui vſum ſui citra defectum ſupleat. hæc ibi. Simile ſe obſeruaſſe dum cœnobitas anachoritasq́ue tam* Aegypti *quàm* Palestinæ, *Siriæ &* Meſopotamiæ *imitari ſtuderet, teſtatur epiſtola.79. quæ eſt ad* Euſtachium Sebaſte *epiſcopum, dicens. Quoniam incerta & incognita ſunt quæ in occulto ſeu in corde vniuſcuiuſque noſtrum ſunt, opinabar humilitatem indumenti*

menti sufficiens signum humilitatis esse: et sufficiebat mihi ad certitudinem crassa vestis, & cingulum, & de corio impolito calceamenta. Et *ne quis dicat eius sententiam esse, quod omnes quidem in eo conueniebant quòd eorum indumenta vilia rudiaq́; essent: sed non quòd omnes communicarent in modo vestimentorũ quomodo distinguerentur à cæteris q̃ nõ esset illius instituti: responsione ad 22. quæstionẽ, in quæstionibus diffusè explicatis, post multa tollit dubitationẽ hanc.* Ex *hoc fit (inquit) vt habitu communicemus.* V*tilis est autem & vestitus proprietas, seu particularitas, prædicans vnumquẽque & præcontestans, seu palã & exterius ostendens ꝓfeßionẽ vitæ secũdũ deũ. sequitur tãdẽ.* I*nstitutio quædã est infirmioribus ad hoc, etiam inuiti à vitiis arceantur, ipsa perhabitũ profeßio.* E*n vt in habitu cõmunicabant: & in eo habitu erat ꝓprietas seu particularitas, palàm & publicè præcõtestans*

ſtans, ſeu palàm teſtimonium perhibens cuius vitæ ſecundum profeßionem eſſent.

Hieronymus, *to. primo, in epitaphio* Paulæ, *loquens de monaſteriis quæ* Paula *inſtituerat, dicit:* Virgines *plures quas è diuerſis prouinciis congregarat tã nobiles quã medii ac infimi generis, in tres turmas monaſteriaq; diuiſit: ita vt duntaxat in opere & in cibo ſeparatæ, pſalmodiis & orationibus iungerentur.* Vnumquodq; *agmen, matrem propriã ſequebatur.* Vnus *omniũ habitus,* Linteamine *ſolum ad tergendas manus vtebantur. hæc ille.* En *vt virginũ illarum, quæ idem vitæ profitebantur inſtitutum, vnus omnium habitus:* Non *quidem vnus numero, ſed vnus ſecundum formam & modum.* Item *docet vt linteaminibus non vterentur, niſi ad manus tergendas.* Et *ita quoſdam monaſticum inſtitutum profeſſos non vti ſubuculis, non eſt nouum quid: ſed ante*

mille

mille centum quadraginta annos, narrat Hieronymus id obseruatum: ita vt nõ tantum subuculis non vterentur: sed nec linteaminibus aut aliis eiusmodi, nisi ad tergendas manus. Idem to. *primo, epistola ad* Rusticum *gallum, de vitæ monasticæ forma, cuius initium est.* Nihil *christiano felicius nostrum institutum ita roborat.* Vidi *quosdam, qui postquàm renuntiauere sæculo, vestimentis duntaxat & vocis professione, non rebus, nihil de pristina conuersatione mutarunt, hæc ille.* Ergo *si tunc monachi quidam in monachatus professione renuntiantes sæculo, solum vestimento & vocis professione à pristina conuersatione mutati fuerant, rectè colligitur, vt in ea professione, alio vestimenti genere vterentur, & in illius assumptione instituti, mutarentur in vestimenti modo, ab eo quo vtebantur qui in sæculo aliàs.* Hieronymus *tantum dixisset, quod ij de quibus agit, nil mutassent de pristina conuersatione,*

uersatione, nisi per vocis professionem: nõ autem addidisset, quod duntaxat vestimentis, & cætera. Chrysostomus, *to.5.libello de comparatione regis & monachi, docet à monachis suo tempore seruatum ita fuisse, dum ait:* Monachus *vt conspectus fuerit statim tam diuitibus quàm pauperibus donum aliquod afferens, vtrisq; æquè se munificum præstat, vno tantum amictu ad vitæ suæ institutum conformi vtens.* Idẽ *lib.2.aduersus vituperatores vitæ monasticæ, vbi patrem infidelem quærentem de filio monachatum professo compellat, docens eũ ex monastica professione illustriorem effectum, quàm quauis sæculari fuisset insignitus dignitate.* Certè *nõ tantum iis qui in regia versantur, sed ipso quoq; rege erit illustrior.* Idq; *assequetur ob indumenta illa vilißima. nunquam ita stupori miraculoq; fuisset, si vestibus operiretur auratis. sequitur. hic ex ipsis etiam indumentis plurimas occasiones habet admi-*

rationis & laudis. sequitur tandem. Ex *illo, regem nemo admiratur (nempe ex aurato) ex hoc ita indutum omnes & venerationi & stupori habent. hæc ille.* Quibus *constat illo tempore etiam commune fuisse, monachos vti amictu conformi seu conueniente ad institutum suæ vitæ:* Mona*chumque ex vestimentis suis, modo vita consonet, illustriorem fieri rege: proinde vestimentum id maximè venerationi apud homines suo tempore fuisse.* Nunc *autem non item: imo à quantumuis sancto & diuinis insignito donis gestetur, à plærisque consiliorum euangelicorum osoribus contemnitur.* Bernardus *epistola* 198. *quæ est ad* Innocentium *papam.* O*lim scripsi vobis de homine illo quòd esset sui propositi præuaricator & monasterij dißipator: & nunc flens dico, inimicum crucis* Christi: *monachum habitu mentiens, re exhibet vnum de prædonibus. hæc ille.* Non *dixisset quempiam habitu*

mona-

monachum mẽtiri, nisi monachorum fuisset habitus à cæteris differens. De clericis autem, in quarto concilio carthaginensi, in quo ducẽti quatuordecim episcopi, celebrato anno domini 436. & ita iam ante mille centum quadraginta duos annos. (In quo Aurelius Augustinus) cõstitutionem 45. dicitur. Clericus professionem suam in habitu probet: ideo nec vestibus, nec calceamentis decorem quærat. hæc ibi. Si clerico, quiuis & cuiuscunque modi habitus foret conueniens: esśétque indifferens an huius, an istiusmodi habitu vteretur, eo quoque tempore, non instituisset concilium: nec moneret vnumquenque clericum, vt suam professionem habitu probaret, & ne quæreret decorẽ in vestibus. Cæterorũ minus vetustorũ patrũ testimonia, quarti cõcilij toletani, nõnullorũq; aliorũ decreta, volẽs prætereo: quæ tamen nobis suffragãtur. Quum assequendæ beatitudinis omnium

prima tutißimaque via sit Christi, sanctorumque vitam, quam sacræ scripturæ commendant, imitari, in qua superstitiosum, vanum aut inutile nihil: imò per quàm vtilia cuncta, diuino cultui peculiariter deputatos vestimentorum modo à cæteris non nihil differentium, regulariter vti solitos ostendere, iam à Christo, *iisq; de quibus in sacris agitur, auspicabor.* Deus *qui* Israëlitas *populum sibi peculiarem delegerat: à quo & descensurus singularem se colendi ritum & à cæteris differentem eis tradidit: hos nimirum carne per circuncisionem, & colendi ritu discretos à cæteris vestimenti quoque modo differre voluit.*

Christus vestimenti differētiā cū alijs iudæis seruauit.

Proinde Numerorum. 15. *cap. iußit eos in quatuor angulis palliorum fimbrias habere.* Quod *& ipsum* Christum *obseruasse, sacrum docet euangelium.* Siquidē Matthæi *nono capite, dicitur:* Surgens Iesus *sequebatur.* Et *ecce mulier quæ sanguinis fluxum patiebatur duodecim annis, accessit*

ſit retro, & tetigit fimbriam veſtimenti eius. Item Marci.6. *Deprecabantur eum, vt vel fimbriam veſtimenti eius tangerent.* Si *ſuperſtitioſum aut vanum foret diuino cultui peculiariter deputatos à cæteris in veſtimento diſcerni*, Chriſtus *ob hoc quod de* Iudaïca *gente diuino cultui ſingulariter addicta eſſet: qui & quatenus homo deum verè in ſpiritu adorabat, id non obſeruaſſet*. Abſit *enim à chriſtiano dicere, Chriſtum quidpiam ſuperſtitioſum egiſſe: hoc igitur exemplo docuit* Chriſtus, *non quidem vt iis vtamur fimbriis, quum* Legi *finem impoſuerit: ſed diuino cultui, maximè per publicam profeßionem ſingulariter addictos, à cæteris habitu quodammodo diſcerni, tanquam rationi conſonum approbare ſe*. Matthæi.3.*&* Marci.1.*de* Ioanne *baptiſta legimus:* Ioannes *habebat veſtimentum de pillis camelorum: & zonam pelliccam circa lumbos ſuos: eſca autem eius erat locuſtæ & mel ſilueſtre*. En

Ioannes bapt. à cæteris indumẽto differens.

vt inter encomia Ioannis *euangelium memorat quòd pilis camelorum extructum vestimentum ei esset in vsu.* Item*que quòd pellicea circa lumbos zona cingeretur.* Id*que nimirum vt cæteris austeriora vel asperiora corporis indumenta, vitam eius ac vitæ professionem aut obseruationem longe cæteris austeriorem præcontestarentur & indicarent.* Quod Hieronymus *comment. in tertium cap.* Matthæi *innuit dicens.* Ioannis *vestimentum, ex pilis, non de lana fuit: quoniam aliud austeræ vitæ indicium, aliud luxuriæ mollioris.* Et Theoph. *in id* Matth. 11. *hominem mollibus vestitũ? dicit.* V*estis de pilis, ostendit à deliciis alienum. Sic olim* Helias *piloso vestitus indumento, singulóque pelliceo cinctus,* 4. Reg. *primo cap. multíque alij (de quibus* Paulus *ad* Heb. 11. *Circuierunt in melotis & in pellibus caprinis, quibus dignus non erat mundus) austeris indumentis austeri-*

tatem

tatem vitæ cui se consecrauerant, prodebant.

Mox *nobis obiectum iri video, quòd ætatis nostræ monachi austeriorem cæteris vitam vel perpauci, vel ferme nulli ducant : ob quod cæteris asperiore, durioré væ non opus sit indumento, vitæ duritiem contestãte: esset enim falsum signũ.* Ad *quod nos ita respondemus.* Tãetsi *non omnes, imò pauci admodum illam suæ professionis integritatem & syncceram austeritatem obseruent : non minus tamen in aliquem aliorum in principio memoratorum finem, qui eiusdem monachalis instituti fuerint, suo conueniẽtibus instituto vestimentis vti debent : nempe vt ipsi sui moneantur instituti, proindéque reminiscantur emissorum votorum & austeritatis, quæ suam decet professionem .* Deinde *vt ab iis quibus fiunt obuij, cuius sint instituti noscantur.*

Ob hos quoque duos fines, eſt veſtis parti cularitas. Et ita *veſtis quæ docet eos eſſe illius inſtituti, in quo debet illa vitæ auſte ritas obſeruari: ad quod & eos hortatur & ipſa, ſignum falſum non eſt.* Non *enim ea indicat dũtaxat, eos illius inſtituti, cui ſunt conſecrati, ſinceram auſteritatem ob-ſeruare: ſed aut id, aut quod addicti ſint ei profeßioni in qua debeat ea teneri auſte-ritas vitæ. Conſimili modo licet pontifi-ces plurimi, neq; nouum, neq; vetus norint teſtamentum, mitra tamen vtriuſq; teſta-menti ſcientiam in eis eſſe deſignans, iis in ſuo munere obeundo deeſſe non debet.*

Sic nobilitatis inſignibus, mentis ingenui-tatem ſignantibus multi decorantur, quo-rum mens non modò nulla ſplendet nobili tate, ſed turpitudinis & obſcœnitatis ob-ſcuritate nonnunquàm conſpurcatißima, miſeram ſpirat ſeruitutem. Quia *tamen ea deſignant adeſſe debere conditioni cui con uenіunt, & per ea à cæteris diſcernuntur*

ſtatibus

ſtatibus: aut ex eccleſiæ conſtitutione in illis officiis obeundis in vſu debent eſſe, deſerenda non ſunt. Ita *quoq; de monachis & huiuſmodi dicendum.*

DE SEPVLTVRIS, ET *exequiis, & cæteris ad hæc ſpectantibus.*

VT *de equo ligneo Troianæ Palladi quondam à Græcis abſceſſum ſimulantibus oblato canit Vergilius Aeneidos. 2. dum conſultaretur, an in vrbẽ eſſet admittendus, Scinditur incertum ſtudia in contraria vulgus: ſic noſtra tempeſtate (qua propemodum quilibet de quolibet ſibi cenſor eſſe præſumit) an ſolito more, cum temperata pompa ſepeliri: an in præſcriptis locis inhumari, & huiuſmodi cætera curare debeamus, aut morituros id fieri ſtatuentes, vel eoſdem iam mortuos non nihil iuuent, in dubiũ reuocatur, aliis*

patrum

patrum more cum temperata pompa, in statuto cum patribus loco, se sepeliri constituentibus: Aliis *etiam eximiis viris vnico præcedente sacerdote ad humũ deferri, sola lucerna serotinas tenebras depellente, terra condi iubentibus: quibusdam funebres quasuis pompas prorsum damnantibus: quibusdam patrium morem defendentibus.* V*nde fit vt simplices exemplorum varietate turbati, in vtram partem declinare debeant hæsitantes, nutent.* Proinde *quid de eiusmodi magis sentiendum colligi poßit tam ex sacris, quàm ex patrum iam ab apostolorum tempore scriptis, sententiis, & exemplis, compendio quodam scribere studebimus.* Q*uod vt decentius fiat, clariusque sit, in propositiones aliquot partiemur.*

Prima propositio.

Mortuorum corpora sepelire, bonum opus est & charitatis: sic & instituere corpus suum sepeliri, modo actus hi debitis muniantur circunstantiis, vt par est & in aliis actibus bonis. Sepelire aut sepeliri iubere.

Probatur primum ex legis naturæ patrum exemplis. Genesis vltimo. Ioseph & cæteri patriarchæ fratres eius, dictante spiritu sancto scribuntur: & Genesis. 49. instituente, iubenteque Iacob patriarcha afflato spiritu sancto commemorantur ipsum Iacob sepeliisse. Quod afflatus diuino spiritu, actusque prophetico munere (qualis ibi docetur) non egisset, nisi bonum rationique consentaneum foret. Ergo patriarchæ illi suo exemplo docuerunt mortuorum corpora sepelienda: & Iacob exemplo suo monuit, instituere corpus suum sepeliri, esse diuini spiritus (quo agebatur) voluntati conforme. Sub lege scripta. Tobiæ secundo capite in Tobiæ senioris commendationem dicitur, quod Probatio ex lege naturæ. Prob. ex lege scripta.

quòd plus timens deum quam regem, ſepè liebat corpora occiſorum ab Aſſyriis. Si *igitur ex timore filiali (vt ſatis conſtat) hæc præſtabat:ergo* ex *charitate dei fiebat vt mortuorum corpora ſepeliret.*Proinde *cap.*12.*inter memorandum pias & ſanctas eius actiones,angelus id etiam ei referebat:* Quando *ſepeliebas mortuos, & cætera.* Auguſtinus *tomo.* 4.*lib. de cura pro mortuis agenda, cap.*9.*memorans quod habetur* .2.Regum *cap.*2. Laudan-*tur(ait) illi,& à rege* Dauid *benedicuntur,qui* Saulis *&* Ionathæ *oſſibus aridis ſepulturæ miſericordiam præſtiterunt.*

Epiphanius *in panario aduerſus octoginta hæreſes :in nouam hæreſin , quæ eſt in* Samaritas,*dicit.*Sepelierunt *angeli(velut traditio quæ ad nos deuenit habet) corpus* Moſis *ſancti . hæc ille .* En *vt in ſacris,et ab angelo,à ſancto propheta* Da*uide laudantur qui mortuis ſepulturæ miſericordiam præſtiterunt:eandem quoque*

miſericordiam

misericordiam ab angelis, mortuo sancto Mosi *exhibitam.* Non *autem ab illis opus ipsum sepeliendi commendaretur, nec ab istis defuncto* Mosi *impenderetur, nisi bonum opus esset, diuinæq; voluntati consonum.* Si *forsan dixerit quis, ea tempore legis naturæ, & legis scriptæ dum illis omnia contingerent in figuram, obseruata, non tamē tempore* Legis *gratiæ & veritatis: licet responsio prorsum non valeat quum prædicta semper probent opus ipsū bonum, rationiq; conforme, probamus tamen & id tempore* Legis *gratiæ seruatū,* A*ctuum octauo cap. de sancto Stephano postquam obiisset pro* Christo, *dicitur:* Curauerunt Stephanum *viri timorati: aut (secundum beatum* Chrysostomum *&* Oecumenium *et cæteros fermè omnes* Græcos) *viri religiosi: & fecerunt planctum magnum super eum.* Cura *illa, qua viri religiosi dicuntur eum curasse, fuit sepultura, vt testatur ecclesia in eius memo-*

Probatio ex lege euangelica.

riam

riam canens id: Sepelierunt Stephanum viri timorati, & cætera. Sic & id interpretantur Chrysostomus. to. 3. homil. 18. in acta apostolorũ, & Oecumenius in octauũ ca. act. Constat igitur etiã cõmendari in nouo testamento, eos qui sepelierũt Stephanũ, propter opus sepeliẽdi. Non enim simul memorarentur viri timorati religiosivé, cum hoc quod est Stephanũ sepeliisse, nisi religiosum ac piũ esset Stephanum sepeliisse. Ioannis quoq; cap. 19. in perpetuã rei factiq; memoriã, Ioseph ab Arimathia & Nicodemus Christũ sepeliisse memorantur. Augustinus proinde lib. 1. de ciuitate dei, cap. 13. ait. Laudabiliter cõmemorantur in euangelio, qui Christi corpus acceptum, diligenter atq; honorificè tegendũ sepeliendũq; curarunt. Ob id, factum id Lucas cap. 23. descripturus, præmittit quod is Decurio, vir bonus et iustus esset: qui nec consilio eorum, nec actibus consensisset, qui Christi mortem petierãt

quodque

quodque dei regnum expectaret: mox autem subnectit quanta diligentia Christũ sepeliisset: quæ omnia ad facti commendationem faciunt. Alia ad id testimonia prætereo.

Secunda propositio.

Mortuorum corpora, vel etiam cum vitæ discrimine sepelire, nonnunquàm bonum est: imò vel heroicum, vel propemodum heroicum. Vt dum sæuiente peste, ob mortis periculum corpora relinquerentur insepulta: aut ob quid consimile.

Probatur. Tobiæ primo capite dicitur. Denique dum reuersus esset Sennacherib fugiens à Iudæa plagam quam circa eum fecerat deus propter blasphemiam suam, & iratus multos occideret ex filiis Israël, Tobias sepeliebat, corpora eorum. At vbi nuntiatum est regi, iussit eum occidi: & tulit omnem substantiam eius.

Qui

Qui cum ſuis fugiens, nudus latuit. Occi- *ſo tandem* Sennacherib, *totam ſubſtãtiam ſuam recepit.* Deinde *capite* 2. *dicitur.* *Quum nuntiatum ei eſſet vnum ex filiis* Iſ*raël iugulatum iacere in platea, ſtatim is exiliens de accubitu ſuo, relicto prandio, ieiunus peruenit ad corpus: tollensq́; illud, portauit in domum ſuam occultè: vt dum ſol occubuiſſet, cautè ſepeliret eum.* Dum *autem ſol occubuiſſet, ſepeliuit eum.* Ar*guebant autem eũ omnes proximi eius dicentes.* Iam *huius rei cauſa interfici iuſſus es, & vix effugiſti mortis imperium, & iterum ſepelis mortuos.* Sed Tobias *plus timens deum, quàm regem rapiebat corpora occiſorum, & occultabat in domo ſua, & mediis noctibus ſepeliebat ea.* En *vt commendatur* Tobias *ex ſepelitione mortuorum corporum: quæ cum vitæ ſuæ diſcrimine, clàm rapta, clàm quoque ſepeliebat, ſciens nempe iam ob huiuſmodi ſe necari iuſſum fuiſſe totáque ſubſtantia*

priuatum

priuatum. At *ex timore filiali* Dei, *spreto mortis periculo, ab iis officiis impendendis non desistebat. Quod autem ex sacrarum literarum testimonio laudetur ob inhumationem etiam cum suæ vitæ discrimine factam, planè docet id quod capite duodecimo eiusdem libri habetur. Siquidem angelus* Raphael *ei seipsum manifestãs, eiúsque singulariter laudabilia memorans opera, dixit: Quando orabas cum lachrymis: & sepeliebas mortuos: & eos abscondebas per diem in domo tua, & nocte sepeliebas eos, ego obtuli orationem tuam domino: & acceptus eras domino &c.* Ex *primo & secundo capitibus apertißimum est non citra vitæ suæ discrimen ipsum* Tobiam *occisa corpora rapuisse, raptáque domi abdidisse, & tandem nocte sepeliisse, quum ob id occidi iussus & facultatibus orbatus aliquando fugisset, & tunc eadem peragens, à suis ob imminens periculum desistere moneretur. At plus*

 timens

timens Deum quàm regem seu pœnas aut supplicium à rege sibi paratū si in iis deprehenderetur, ab eiusmodi sepelitione nō abstrahebatur, ita vt die quodam ex illis sepelitionibus plurimum fatigatus sedens sopori indulgeret, dilapso in oculos eius hirundinis stercore sit obcæcatus. Tobiæ *2.cap.* Si *autem cum vitæ periculo mortuorum corpora sepelire bonum singulariter non esset, ob id ab angelo, imo à spiritu sancto nō laudaretur vt eum laudari videre est capite duodecimo. Quod autem bonum id opus vel heroicum, vel ferme heroicum sit*, *ex eo* Pauli *ad* Roma*nos capite quinto colligi potest vbi dicitur.* Vix, *seu difficulter pro iusto quis moritur.* Proinde *quum opus id tam difficile debitis cirunstantiis munitum non nisi à magna tam* Dei *quàm proximi dilectione proficisci valeat, secundum id* Io*annis capite decimoquinto.* Maiorem *hac dilectionem nemo habet, vt animam suam ponat*

Sepelire cum periculo vitæ hęroicū prob.

ponat pro amicis suis, consequens est opus ipsum sepeliendi mortuorum corpora cum vitæ propriæ discrimine, esse vel hæroicum, vel propemodum hæroicum.

Nimirum vero persimile est Ioseph *ab Arimathia prudentem scientémque, se, résque suas exposuisse periculo, dum Christi corpus petitum, sibique datum, palàm, honorificéque sepeliret: vtpote qui principum, summorumque sacerdotum* Iudæorum *consilio non consenserat, imò actibus eorum obueniebat, Christi corpus honorificè sepeliens, vt docet* Lucas *capite vigesimotertio: quum eum prorsus contercre eiusque nomen & honorem delere, euacuare, viliter ignominioséque tractando radicitus ab hominum memoria tollere statuerant & contendebant.* Demum *si* Ni*codemo in euangelio suo credere volumus,* Ioseph *ab* Arimathia *ob id opus* Ioseph ab Arimath. cũ vitę peri culo chri sti corp⁹ sepeliuit.

insigne quo Christum sepeliuit honorificè, in carcerem à Iudæis coniectus est, morte damnandus, nisi à Christo liberatus esset. Ex ea tamen honorifica Christi sepelitione cum vitæ periculo, constat eum ab euangelio commẽdari, vt superius docuimus: & Augustini testimonio monstrauimus. Marci, 15. cap. satis innuitur, scienter cum vitæ suæ, rerumq́ue suarum periculo, Christi corpus petitum, honorificè sepeliisse: dicitur enim, Venit Ioseph ab Arimathia nobilis decurio, qui & erat expectans regnum Dei, & audacter introiuit ad Pilatum, & petiit corpus Iesu. Sequitur, Ioseph mercatus sindonem, & deponens eum inuoluit sindone, & posuit eum in monumento quod erat excisum in petra. Per id, audacter, (loco cuius apud Theophylactum & secundum Erasmum & alios quosdam ponitur, sumpta audacia: quo significatur malum arduum ei imminuisse (non sumitur au-

dacia

dacia laudabiliter & à viro probato, nisi conformiter ad rationem contra malum quoddam penè imminens. Proinde si Ioseph *audaciam in* Christi *corpore petendo & honorificè sepeliendo sumpsit, ergo malum quoddam pœnæ illi instabat*. Non *autem malũ arduum pœnæ videtur aliud institisse, nisi mors aut dignitatis rerúmque expoliatio*: Sicque petendo, & *honorificè sepeliendo sanctum* Christi *corpus, sese periculo scienter exponebat*. Et *licet ex lege*(vt patet Deuterono.xxi.)*in cruce mortui sepeliri iuberentur eodem die quo mortui essent, tamen ob honorificentiam illius sepulturæ* Christo *exhibitæ (quem prorsum vilem & contemptibilem* Iud*æi reddere contendebant) ansam & argumentum occidendi vel alias mulctãdi* Ioseph *sumebant*. His *forsan obiicitur quòd* Theoph.*enarrans prædictum* Mar*ci decimoquinto capite locum, videatur asserere* Iosephum *non cogitasse de vllo*

periculo dum honorificè Christum sepeliret. ait enim: Beatus Ioseph *laudatũ audet facinus. neque cogitabat diues sum, & diuitias amittere possum. Si postulauero corpus eius qui propter tyrannidem affectatam condemnatus, accusabor à* Iu*dæis.* Nihil *tale secum dicebat: sed omnia secus cogitans petiuit vt sepeliret condẽnatũ corpus.* Ad *quæ dicimus* Theophy*lacti mentem non esse quòd* Ioseph *nihil eorum absolutè iudicaret aut apprehenderet: sed egit secundum eam loquendi cõsuetudinem, quæ est: vt dum quis facit quidquam, perinde ac si quædam ex hoc vel propter hoc quod facit commodare vel incommodare valentia, non spectaret, dicitur tunc is illa commodare vel incommodare valentia, non spectare, quanuis actu spectet aut contempletur illa. Sic qui perditè viuit quanuis mortis meminerit, dicitur tamen non meminisse mortis, quia perinde agit ac si mortis nõ meminisset:*

minisset: ita Ioseph dicitur non cogitasse se propter Christi sepelitionem honorificam, suásve facultates exponendas periculo: non quin ei illa interdum in mentem venirent, sed quia ita agebat ac si nil eorum in mētem sibi venisset: videlicet quia nil tale timebat, paratus mortem potius subire, & rerum suarum expoliationem, quàm debitam corpori Christi non exhibere sepulturam: sícque dicitur audaciam sumpsisse. Ambrosius *libro decimo comment. in* Lucam, *cap. de sepultura corporis* Christi, *his suffragatur dicēs.* Ioseph *occultus venit ad* Pilatum *propter metum* Iudæorum. *Quo modo iustus latebram periculi timore quæsiuit? Ego autem puto quòd ideo occultè petierit vt corpus impetraret, non vt periculum caueret. hæc ille. quibus sentit* Ambrosius Ioseph *ideo* Christi *corpus occultè petiisse, vt à* Iudæis *non impediretur ab impetratione ipsius corporis, non vt*

cauèret periculum. Non enim fit aliquid peculiari quodam modo vt vitetur periculum non impetrandi quid, non curando seu non timendo aliud imminens periculum laudabiliter, nisi putetur imminere vel adesse illud periculum cui laudabiliter se exponit quis. Porrò *sanctos propemodum innumeros legimus occisorum pro* Christo *martyrum corpora iussa carere sepultura, contra tyrannorum sententias terræ condidisse: idque nonnunquam (dum licuit) honorificè.* Compertissimum *est id citra vitæ suæ, facultatumq; suarũ periculũ eos præstare nõ valuisse: quod tamẽ prudẽtes, scientesque faciebãt, quũ dictatas & proclamatas iudicũ sentẽtias nõ ignorarẽt.* Eiusmodi *tamẽ eorum gesta vt heroica, celebrat ecclesia.* Proĩde *sanctũ* Fœlicẽ *seniorẽ presbyterũ et martyrẽ insepultũ iacere indicatũ, pios* Christianos *cõmendat ecclesia, q eũ, licet cõtra tyrãni sententiã, cum sui discrimine humi*

humi condiderunt. Sic sanctus Ioannes *presbyter, sancti marius,* Martha *eius v-xor,* Audifax & Abacuc *eorum filii, quod ducentorum sexaginta duorum martyrũ corpora cremari iussa, magna iam ex parte flammis absumpta, quantum sibi per o-cium & labores non modicos datum est, sepelierunt, oppidoquàm probantur.* Ita *quoque qui beati* Anastasii *martyris corpus contra iudicis sententiam à lupis & canibus ereptum, terræ honorificè commendauerunt.* Proinde Chrysost.*to.* 5.*sermone in* Inuentium & Maximum *martyres: de eorum post martyrium corporibus dicit.* Post *cædem quidam cum salutis periculo illos rapuerunt, vt eorum reliquias curarent decenter: optabantq́ue potius mori, quàm illa corpora relinquere inhumata.*

Tertia propoſitio.

Sanctorum, veréque chriſtianorum hominum vita defunctorum corpora honorificè ſepelire, à ſuperſtitione vanitateque tantum abeſt, vt etiam (modo citra ſuperfluitatem ac cum debitis circũſtantiis fiat) bonum ſit, deo gratum, ſacris ſcripturis, eccleſiæ antiquiſſima conſuetudine, ac vetuſtiſſimorum patrum & doctorum ſententiis cõmendatum & laudatum. Probamus.

Sepelire honorifice. *Deo gratum & bonum eſſe quod tam ſacris quàm ſanctorum patrum ſcriptis cõmendatur, & eccleſiæ catholicæ, iam ſtatim vbi per pacem datum eſt, antiqua cõſuetudo recepit cuiuis Chriſtiano perſuaſiſſimum eſt. Sanctorum autẽ corpora, honorificè ſepelire, tam ſacra quàm patrũ ſcripta laudant, & eccleſiæ cõſuetudo recepit ſtatim vbi pace donata eſt. igitur id bonum & deo gratum.* Ex *ſcripturis*

Prob. ex lege naturæ. *ſacris doceo.* Primùm *ex lege naturæ*, Ge*neſis. 50. ca.* Ioſeph *& cæteri vndecim patriarchæ ſepulturi ſancti patriarchæ* Iacob *patris ſui corpus, memorantur tanto cum*

cum apparatu patrem ad ſepeliendum deferentes, profecti, vt in comitatu ſeniores omnes domus Pharaonis, currus, equites & turba non modica funus celebrarent & admodum honorificum redderent.

Sub lege ſcripta: Tobiæ.14.*cap. de ipſo* Tobia *dicitur:* Completis *itaque annis centum duobus, ſepultus eſt honorificè in* Niniue. Proinde *dicitur* Eccleſiaſtici.38. *cap.* Fili *in mortuum produc lachrymas:* & *ſecundum iudicium tege corpus eius: & non deſpicias ſepulturam illius: id eſt, ſecundum* Lyranum, *diſcretè & honeſtè ſecundum morem patriæ & merita defuncti, corpus illius ſepeli.* Ex lege E*uangelica.* Ioannis *capite decimonono,* Ioſeph *ab* Arimathia, *vir nobilis* & *iuſtus (vt teſtantur cæteri euangeliſtæ) &* Nicodemus *memorãtur* Chriſti *corpus aromatibus conditum ſicut mos eſt* Iudæis, *ſepeliiſſe. quod quia honorificè ſepelierint, ab ipſo euãgelio celebrãtur vt ante mille*

Ex lege ſcrip.

Ex lege euang.

centum

centum aut mille ducentos vel trecentos annos sancti patres testati sunt. Vnde Eusebius Caesariensis lib. 3. de demonstratione euangelica, cap. 6. loquens de Christo ait: Deinde *quum corpus ipsius familiares accepissent atq; honestè sepulturæ cõmendassent, & cætera. Chrysost. apertius id docet homilia. 84. in* Ioannem, *dicẽs:* Io*seph &* Nicodemum *magnificè sepeliisse Christi corpus. paulò post subnectit:* Ie*sum sepelierunt, non vt reum, sed magnificè secundum* Iudæorum *consuetudinem tanquam magnum aliquem & admirabilem.* Eandem *sententiam habent* Augu*stinus lib. 1. de ciuit cap. 13. et* Cyrill*us cõment. in* Ioannem *lib. 12. cap. 40. & 41. &* Theoph *in* Ioannem. Item *act. 8. cap. dum Stephanum pro Christo occisum curasse memorantur viri religiosi, indicãtur eum sepeliendum seu honestè inhumandum curasse, vt iam prius docuimus primã propositionem probantes.*

Vetustißimi

Vetustißimi patres nostræ suffragantur sententiæ, vt ex ecclesiæ consuetudine antiquißima id obseruari probantes, copiosè docebimus: si prius vnam & alterã produxerimus. Ambrosius lib. primo de patriarcha Abraham, cap. 9. *ait*. Locus *hic habet mortem vxoris, fletũ mariti, officium sepulturæ: Surrexit (inquit) Abraham à mortuo*. Docemur vt non *diutius inhæreamus mortuis: sed quantum satis est officii deferamus. festinauit autẽ pro loco sepulchri precium soluere, quum gratis daretur, vt non in alienis locis, sed in nostris potius ædificemus tumulos parentum vel proximorum*. Hoc *ideò Abrahã fecit, quia nondum erant huiusmodi dei templa, in quibus fidelium in domino reliquiæ conderentur. hæc ille. Quibus docet nos ex sacris doceri quantum satis est officii mortuorum fidelium corporibus sepeliendis impendere. Satis autem officii iis impendemus, dum ecclesiæ catholicæ con*

suetudinẽ

ſuetudinem, etiam antiquiſsimam, ſequemur. de qua poſt agemus. Auguſtinus de ciuitate dei lib. primo, cap. 13. dicit non abiicienda, nec contemnenda mortuorum maximè iuſtorum ac fideliũ corpora: quibus tanquam organis & vaſis ad omnia bona opera vſus eſt ſpiritus ſanctus. Proinde antiquorum iuſtorum funera, officioſa pietate curata eſſe, exequias celebratas: ſepulturam quoq; prouiſam, eos etiã ſuperſtites de ſepeliendis aut transferendis corporibus ſuis filiis mandaſſe. Quod nunquàm egiſſent ſancti patres afflati ſpiritu ſancto, & ſpiritum cõtinuò poſt exhalaturi, ſi officioſa pietate curare, exequias emortuorum corporum celebrari, ſepulturam prouidere, & huiuſmodi cætera Deo grata non noſſent. Imò ita futurum ſub euangelica lege, à prophetis prænuntiatum fuiſſe, dum in capite noſtro Chriſto præcinebant, ita complẽdum docuit Chryſoſtomus tomo quinto, lib.

aduerſus

aduersus Gentiles,*loquens de iis quæ per prophetas in scripturis de* Christo *tradita sunt. ait enim:* Funeris *pompam non transierunt silentio, nempe quòd mulieres attulerunt myrrham, guttam, & casiam. psalm. quadragesimo quarto.*

Chryso-sto. sententia de sepulturis.

Q*uod autem is* Chrysostomus.*ho.* 84. *in* Ioannem *& alibi videtur sentire prorsum contemnendas sepulturas, easque magnificas damnare, eius verba mentemque ad amussim perpendenti constat eum id intendere, quòd non sic curandæ sint sepulturæ, vt postpositis sanctis actionibus, sic per eas magnificas sepulturas beemur vt citra has miseri simus.* Docet*que potius eas magnificas sepulturas esse contemnendas, quàm ad eas assequẽdas declinare martyrium pro* Christo *& veritate: vel supererogationis præstantissima quæque opera omittere.* Item*que innuit superfluitatem à quibusdam obseruatam, nihil tamen pietatis habentem reiiciendam esse.*

Proinde

Proinde ibi dicit. Quod non vt sepulturā tollam dico, absit: sed vt luxuriam & superfluam ambitionem. Et paulò post. Non tamen (ait) sepulturam probibeo: sed modus seruetur, vt tegatur corpus: non nudum mandetur terræ. hæc ille. Quod ait aduersus eos qui aureis vestibus aut monilibus ornata corpora inhumabant.*

Ecclesiæ nascentis consuetudo de sepulturis.

Consuetudinem hanc mox à principio nascentis ecclesiæ fuisse, vt dum per facultatem liceret sanctorum fideliumq; corpora honorificè sepelirentur, iis qui sanctorum patrum scripta, continuò post cœptā apostolorum per vniuersum mundum prædicationem, in lucem edita perlustrarunt, exploratißimum est. Dionysius *enim libro* Ecclesiasticæ Hierarchiæ, *cap. septimo, post multa de defūcto cuius vita pia vereq;* Christiana *fuit, subdit de propinquis ipsius:* Accipientes *eum, ad summum sacerdotem ducunt tanquam sacris coronis donandum.* Ipse *autem (nempe sacerdos)*

dos) cantans suscipit, & ea peragit quæ diuino instituto super sanctè quiescentibus fiunt. Congregans sacerdos sacrum chorum, si sacerdotalis ordinis fuerit qui dormiuit, ante sanctum altare inclinans eum, orationem ad Deum inchoat, & gratiarum actionem. Si sanctis monachis, aut sanctæ plebi insertus erat, ad venerandum sacrarium, ipsum ante sacerdotum ingressum inclinat: deinde precem cũ gratiarum actione præsul peragit: deinde verò ministri inserta diuinis eloquiis verissima de nostra resurrectione promissa legentes, sacrè cantant confitentes hoc, & valentia Psalmorum cantica. Et post alia multa, dicit: Oratione facta, honesto in loco ponit corpus cum æqualibus aliis corporibus sanctis. Deinde in theoria eiusdẽ capitis ait. Sed hæc immũdi, id est infideles, si viderint aut audierint à nobis agi, in sepulturis videlicet, latè ridebũt: nõ oportet autẽ mirari ad hoc: si enim nõ credide-

rint(vt eloquia aiunt)non intelligent. En *vt* Pauli *discipulus memorat defuncti sancti corpus iam suo tẽpore solere deferri à propinquis ad præsulem seu pastorẽ:qui agebat in ipsum defunctũ quæ ex diuino instituto in sepeliẽdo fidelis hominis corpore fieri solebãt (& ita in cõsuetudinem iam trãsierat)vtpote quòd sanctus cõgregabatur chorus:quòd corpus in sacrũ locũ pferebatur:quòd ministri ecclesiæ quædã (saltẽ ex parte) à sacris de resurrectione desumpta legebãt, & psalmos cãtabãt* & *cætera:quæ solẽnitatis plurimum habẽt.* Hæretici *verò & cæteri ĩfideles hæc(ait) habẽt ludibrio,quia nõ credunt, & ita nec intelligunt.* In Oecumenio *in tractulo quem quis edidit de locis prædicationum,* & *de morte apostolorũ iam à mille centum octoginta annis,sic habetur de* Eunucho Candaces *reginæ* Aethiopũ, *qui* A*ctuum octauo recensetur à* Philippo *baptizatus,* ꝙ *in* Arabia Fœlici *prædicarit: fertúrque*

Eunuchus cãdaces reginæ, honorificè sep.

fertúrq; martyrio vitã ibi finiuiſſe, & glorioſè ſepultus eſſe. Id *nimirum teſtimonio eſt quòd illo iam tẽpore apoſtolorũ, quibus erat cõtemporaneus is* Eunuchus, *obſeruaretur glorioſa ſeu honorifica ſepultura.* Gregorius Nãzian. *à mille ducẽtis annis, oratione ſecunda in* Iulianũ *imperatorẽ, loquens de* Cõſtantij *imperatoris pii & fidelis ſepultura, dicit:* Cõſtantius *cõmunibus omniũ elatus eſt manibus ac põpis, iisq; venerãdis, ac noſtris nec nõ cãtibus tota nocte reſonãtibus, ac luminaribus accenſis: quibus* Chriſtiani *trãſitum pium honorare cẽſemus: panegirisq; poſt interitum dictus eſt: & corporis facta deportatio.* Notus *præterea ſermo fidelis, et qui ad multorum peruenit auditum, quòd poſtquam corpus taurum mõtem ſuperauit, vt in paterna eius conderetur ciuitate, nempe in magna hac & cognominis eiuſdem, vox quædam ex alto eſt audita tãquam canentium & præmittentium* Constantij imperat. ſepultura q.

angelicarum puto virtutum, ob honorem pietatis eius ac retributionem ſepulturæ. Poſtquam *corpus magnæ & regiæ appro pinquauit ciuitati, quid referre opus eſt vniuerſi exercitus cōcomitationem, ordinéſq; armatos nō ſecus ac imperatori viuēti obuiā factos, aut ciuitatis illuſtris effuſionē memorabiliorē quàm vnquā facta fuit, ſiue poſthac erit. hæc ille.* Moxq; *ſubdit corpus ſic in templum apoſtolorum ad ſepulchrū perlatum eſſe.* En *quāta pōpa, quamq́ue ſolenni* Conſtantij *imperatoris corpus eſt conditū: qui licet magnatū ſuorum ſibiq; adſtātium pſuaſione, ſententiæ minus catholicæ acquieuerit aliquādo, id tamē quia literarū peritus non eſſet, magis ex opinione quā ex pertinaci mēte feciſſe putādus eſt: vt ibi vult* Greg. Nāziā. Solēnem *pompā exprimit in his, quòd cleri cantu reſonante circum funus, nō tantum die, ſed & nocte, accenſis luminaribus (quibus pium Chriſtiani tranſitum*

iam

iam honorari catholici censebant) ipsa celebraretur sepultura. Nec tantum ab hominibus, sed à supernis quoq; ciuibus, nempe ab angelis cantantibus præcedẽdo funus. Prætereà quod nobiliũ, armatorũ quoque militum copiæ funus honorarint, & in ædem apostolorum, vbi iam paratũ erat sepulchrum, delatum sit. Damasce- Iosaphat & Barlaam sepulti honorificè. *nus pariter in historia Barlaam & Iosaphat, descripta morte Iosaphat, qui deiectis regiis insignibus, abnegatóque regni iure, Christi fidem, imò verè Christianam & euangelicam perfectionem profitens, hæremiticam duxerat vitam in hæremo, dicit eum à quodam alio viro sancto, non procul ab eo degente (qui & diuina reuelatione præmonitus ipsa dormitionis hora adfuerat illi) sacris laudibus honoratum, cunctisque peractis quæ Christianis legitima sunt, in sepulchro probatissimi quondam patris Barlaam (à quo veritatem primò fuerat edoctus) positũ.*

En vt Deus seruo suo prospexit de sepultura: vt qui mundanos honores nihil prorsum fecerat propter Christū, quātula posset in eremo (quam nulli præter Anachoretas incolebāt) impēdi legitimo Christianorum more non orbaretur: & vbi frequens deerat clerus ac populus, & vbi cerei nulli, saltem (quod supererat) sacris laudibus & cæteris quæ illic præstari valebāt honoraretur. Sequitur tandem: Mirādo quoq; præcepto per visionem cōstrictus qui ei sepulturæ beneficiū impēderat eremita ad Indorum regnum profectus Barrachiæ regi cūcta hæc recēset. Qui copiosa multitudine mox accita, virtute multa stipatus, monimenti locum adit: ablato operculo in vberrimas cōtinuò prorumpit lachrimas Barlaam & Iosaphat corpora cernēs à priore colore nullatenus immutata: sincera verò & oīno integra cū suis indumentis. Tunc illa sanctarum animarū tabernacula multam suauitatem odoris spirabāt, fœditatis nihil prorsus reti-

nentia, quæ rex in thecis preciosis recondita, in suam reportauit patriam. Vt autem ad aures populi peruenit, innumerabilis multitudo ex omnibus ciuitatibus & adiacentibus locis, ad adoranda & videnda beatorum virorum illorum corpora cõfluebat honorificè cum hymnis & canticis & lampadibus ac cereis ardentibus. Splendidè verò & magnificè in ecclesia, quam Iosaphat à fundamentis erexerat, deposita sunt corpora. Plurima ergo miracula in translatione, & depositione, & deinceps per sanctos famulos suos operatus est Christus. En quanta pompa, quanta multitudine magnatum & populi, quantis sumptibus, canticis, lampadibus, accensisq; luminaribus honorificè celebrata est sanctorum virorum secunda sepultura: qui tãetsi vitã adeò duxissent austeram, adeò Christianã & euangelicam vt non dubitarentur mox ad beatitudinem admißi, nullius omnino pœnæ de-

bitores, tam honorifica tamen ſepultura debuerant celebrari ad Dei, *ipſorumque ſanctorũ honorem, & id obeuntium ſalutem.*Et *ſi ſanctis iis nihil inde beatitudinis eſſentialis accedebat,*Deo *tamen ſanctisq; debitus præſtabatur honos: accidẽtalisq; beatitudinis his nonnihil accedebat: iis fungentibus officiis, commoditatis plurimum vt miracula tũc diuinitus ædita, & infidelium conuerſio mox ſequuta docueruut.* Hieron*ymus, tomo primo, in epitaphio* Paul*æ, cuius initium eſt.* S*i cuncta corporis mei membra, loquens de ipſius* Paul*æ ſepultura, ait.* Ex *hinc, non vlulatus, non planctus vt inter ſæculi homines fieri ſolet: ſed pſalmorum linguis diuerſis examina concrepabant.* T*ranſlataque* Epi*ſcoporum manibus, & ceruicem feretro ſubiiciẽtibus, quum alij pontifices lampadas cereosq; perferrent, alij pſallẽtiũ choros ducerẽt, in media eccleſia ſpelũcæ ſaluatoris eſt poſita.* T*ota ad*

Paulæ ſepultura magnificentiſsima.

funus

funus eius palæstinarum vrbium turba cõuenit. Quem monachorum in hæremo latentium, cellula sua tenuit? Quam virginum cubiculorum secreta texerunt? Sacrilegium putabat qui non tali fœminæ vltimum reddidisset officium. Viduæ & pauperes in exemplum Dorcadis, vestes ab ea præbitas ostendebant. Omnis inopum multitudo matrem & nutritiam se perdidisse clamabat. Quodq́; mirum est, nihil pallor mutauerat faciem: sed ita dignitas quædam & grauitas ora compleuerat, vt eam putares non mortuam sed dormientem. Hebræo, Græco, Latino, Syroq́; sermone psalmi in ordine personabant: non solum triduo donec subter ecclesiam, et iuxta specum domini conderetur: sed per totam ebdomadam, cunctis qui venerant suum funus & proprias credentibus lachrymas. Venerabilis virgo filia eius Eustochium quasi ablactata super matrem suam, abstrahi à parente non poterat: deosculari

oculos,

oculos, hærere vultui, totum corpus amplexari, & se cum matre velle sepeliri. hæc illæ. Specta qua solennitate ad sepulchrum delatum est sanctum illud corpus, quum ab episcopis portaretur, aliis episcopis præcedentibus cum cereis & luminaribus, aliis choros monachorum & cæterorum clericorum ducentibus, concomitantibus non modo Bethleëmiticis, *sed & palæstinis turbis propemodum innumeris.* Funebres *psalmorum & eorum quæ iam tunc in iis exequiis decantari solebãt, cantus quàm varii longóque tempore ducti fuerint expende: quum aliquot diebus etiam postquàm sepulchro in ecclesia conditum est, perseuerarent.* Non *ergo noua nec recenter hæc excogitata sunt.*

Proinde *idem* Hiero.*to*.1.*in* vita Pau*li primi eremitæ, recensens* vt *hunc defunctum sanctus* Antonius *qui solus ad defunctum à* Deo *missus aduenerat, sepelierit*

lierit, ita habet, Obuoluto & foras prolato corpore, hymnos quoque & psalmos de christiana traditione decantans, contristabatur Antonius quod sarculum non haberet: fluctuansque vario mentis æstu & secum multa reputans, dicebat: Si ad monasterium reuertor, tridui iter est: si hic maneam, nihil vltra proficiam. Moriar ergo vt dignum est: iuxta bellatorem tuum, Christe, ruens extremum halitum fundam. Eo talia animo voluente, ecce duo leones ex interioris eremi parte currentes volantibus per colla iubis ferebantur: qui directo cursu ad cadauer beati senis substiterunt: adulantibusq; caudis circa pedes eius accubuere fremitu ingenti rugientes, prorsus vt eos intelligeres plangere quomodo poterãt. Deinde haud procul cœperunt humum pedibus scalpere arenãq; certatim egerẽtes vnius hominis capacẽ locũ effoderũt. Quũq; recessissent

deposito

depoſito eo in foſſam, humum deſuper congregans, tumulum ex more compoſuit. Adnota ex iis Hieronymũ *memorare beatum* Antonium *qui tum ſolus erat, ita quoque remotus à fratribus vt inde tridui iter eſſet, quod potuit exoluiſſe ſecundum traditionem chriſtianam.* Et *cui ibi luminaria deerant omnino: cõcomitantia quoq; agmina, ſaltem quod valuit, præſtitit.* N*am corpus obuoluit, foras protulit: hymnos circum corpus, pſalmosq́; decantauit.* E*t quod ab hominibus neſcientibus eum obiiſſe non eſt exhibitum,* Deus *per leones, animantium ferociſsima, ſuppleuit, dum cadaueris pedibus accubantes ingenti fremitu rugiendo, defunctum ſanctum quodammodo planxerunt, inhumandoq́; corpori foſſam parauerunt.* Qui*bus etſi non egeret ſanctiſsimi* Pauli *anima, tamẽ corpori quod piis operibus obeundis fuerat animæ vſui, id à ſuperſtitibus officium deberi, ſibiq́; autori naturæ*

gratum

gratum esse, Deus hoc iudicio declarauit.

Chrysostomus homilia sexagesima in Ioannem culpans insanos quorundam sui temporis fletus, vt pote quòd defunctos lugentes, ancillas aut seruos cedebant quasi defunctos sic honorarent, dicit. Honor mortuo non est fletus, nõ eiulatus: sed hymni & psalmi. Quo innuit hymnos & psalmos suo tempore in defunctorũ luctu decantari solere. Idem Chrysost. to. 5. ad populum Antiochenum homil. septuagesima, quæ inscribitur. quod pro defunctis lugendum non est sed orandum, vbi criminatur & arguit eos qui tantis eiulatibus & vociferationibus coràm Iudæis et Gentilibus defunctos plangebant, vt eos nunquam resurrecturos viderentur censere, & non expendere quod Paulus dicit nos per Christum liberandos, qui metu mortis per omnem vitam eramus obnoxii seruituti: vt ex his quæ in defunctorum funere exhibentur, moueamur, non ita lugere, dicit:

Chrysosto. sententiæ de ritibus sepulturæ.

dicit. Sed vos iſta (nempe quòd per Chriſtum poſt hanc mortem ſumus à ſeruitute & ſubiectione malorum liberandi) credi ab infidelibus non ſinitis, operibus pugnantes aduerſus ea: licet Deus *multa fieri anteà ſtruxerit, vt hanc tolleret improbam conſuetudinem. Quid enim ardentes (quæſo) lampades ſibi* volunt? *N*onne *eos tanquàm athletas comitamur? Quid autem hymni? nonne glorificamus* Deum, *& illi gratias agimus, quia iam defunctũ coronauit, abſoluit à laboribus, & ab incertitudine ſublatum penes ſe retinet? N*onne *hymni propterea? nõne propterea pſalmodiæ? P*oſtmodum *iis obiurgatis ob inſanum morem quo mulieres quaſdam ad deflendum mortuum conductas ita ſtultis* verbis *& geſtis defunctum lugebant* vt *gentes conſueuerant: tandem addit. Qua de cauſa (quæſo) preſbyteros vocas & pſallentes? N*onne *vt te conſolentur? nonne vt defunctum honorent? C*ur

igitur

igitur ipsum afficis contumelia? Tu, fœminas nostra destruentes, quantum in ipsis est, producis. Quid hoc risu peius? En vt in funebribus defunctorum christianorum exequiis docet non tantum hymnorũ & psalmorum decantationem, presbyterorum accersionem: sed etiam luminaria tunc iam in vsu fuisse. Addubitabitur *meritò, quænam honorifica sit illa sepultura, qua sanctorum vereq; christianorum corpora sepeliri, pium & bonum est: & in quibus consistit quod ab* Ambrosio *superius edocemur ex sacris, defunctis quantũ satis est officii deferendum.* Id *nimirum euangelica subinnuit lectio dum* Ioannis *cap.* 19. *de* Ioseph *ab* Arimathia *&* Nico*demo (quos* Augustinus, Chrysostomus, Theophylactus, *et* Beda, *vt superius protulimus, Christum honorificè sepeliisse testantur) dicitur.* Acceperunt *autem corpus* Iesu: *& ligauerunt illud linteis cum aromatibus sicut mos est* Iudæis *sepelire.*

Honorifica sepultura in quibus est.

Christus honorificè sepultus.

In

In quem locum August. tracta. centesimo vicesimo in Ioannem, in to. 9. & Beda pariter in eundem Ioannis locum dicunt: Non frustra euangelista dixit: Sicut mos est Iudæis sepelire. Ita quippe iis in officiis quæ mortuis exhibentur, morẽ cuiusq; gentis esse seruandum admonuit.

Comitatio corporis sepeliendi

Primum igitur ad honorificam spectat Christianorum sepulturam, id quod in ecclesia catholica seu vniuersali in iis obeũdis officiis obseruatum dignoscitur: cuiusmodi sunt propinquorum consanguineorum ac affinium, & vicinorum, aliorũ vé amicorum dum sepeliendum defertur corpus, concomitatio dum commodè fieri potest. Quod in omni lege exhibitum cõstat: Siquidem in lege naturæ Ioseph patriarcha et fratres eius (vt iam declarauimus) dum patriarchæ Iacob patris sui corpus sepeliendum detulerunt, dicuntur habuisse in comitatu maiores natu domus Pharaonis, currus, equites, turbamq; non modicam.

dicam. Sub lege ſcripta, ſecundi Regũ capite tertio. dum Abner occiſi ad ſepeliendum corpus portaretur, Dauid ſequebatur feretrum. Et vt toti ſepulturæ doceatur adſtitiſſe, dicitur quòd dum ſepultus eſt Abner Dauid fleuit multum. Idq́ue ex cõſuetudine tunc fuiſſe ſatis colligi poteſt ex hoc, Lucæ ſeptimo capite. Venit Ieſus in Naïm. Et vt appropinquauit, ecce deferebatur vnicus matri ſuæ: & hæc erat vidua: & turba multa ciuitatis cum illa. Pariter eiuſdem Lucæ 23. cap. dicitur, quod mulieres quæ ſequutæ fuerant Chriſtum à Galilæa, dum corpus eius in ſepulchrũ portaretur, ſubſequebantur: & viderunt monimentum vt poſitum erat corpus eius. Sub lege euangelica, idem obſeruatum cõſtat. Siquidem vel Chriſto euangelium prædicante, vel moriente, vel euangelio per apoſtolos euulgato, lex cucurrit euangelica. Chriſto legem ſuam euulgante, vel iam mortuo, id obſeruatum laudabili-

ter, sacrum Lucæ (vt superius patet) refert euangelium: Apostolorum autem iam diffusa per orbem prædicatione, mox id obseruatum constat.

Dionysius siquidem Areopagita ecclesiasticæ Hierar.*cap* .*septimo*: Gregorius *Nāzianzenus de Constantio imperatore vt patet superius*: Damascenus *in historia* Barlaam *&* Iosaphat: Hieronymus *in epitaphio* Paulæ: *nunc quoque vniuersæ orthodoxæ ecclesiæ consuetudo huic rei fidem facit.* Ob *id ab hac semper obseruata consuetudine, vbi commodè obseruari potest, citra necessitatem recedere, nouitas est.* Et *si nouitas omnis, antiquitati aduersa, suspecta est, aut non facile admittenda, iubere sine comitatu vllo, clámque corpus suum (quod organum vasque spiritus sancti & sacri corporis Christi fuit) sine ceremonia vlla ecclesiástica, quæ omnia commodè præstari valent, suspectum erit, aut non facile admittendum.*

Sepeliri se clam iubere, nouitas est non admittē da.

Nec

Nec prætexendum est, cadauer putre corpus & vermium escam esse: & ita ab hominibus nullo honore dignandum esse. neque id, quod nempe anima eorum quæ vita comite gessit in corpore, siue bonorum siue malorum sit mercedem adeptura. Sed animaduertant ipsum quoque corpus post iudicium glorificandum atque beandum. accuratius etiam expendant patriarchæ Iacob, Abner, *defuncti iuuenis, de quo* Lucæ *septimo, cæterorum quoque de quibus* Dionysius *agit, qui apostolorum tempore vel continuò pòst moriebantur: pariter* Constantii, Paulæ, Barlaam & Iosaphat *corpora: non minus cadauera fuisse, quàm piorum nunc vereque* Christianorum *qui nunc quoque morti succumbunt: horumque animas non minus diuinæ legi subesse quàm illorum.* Quamobrem *quum illorum sepulturæ comitatum, temperatamque solenni-*

Corpus cur dignandũ sepultura.

tatem, vel sacra scriptura: vel vetustißimorum patrum narratio celebret, cur hodie sapientes plus quam oportet sapere, suo singulari hærentes sensui, hæc vt superstitiosa prorsumq́ue vana despiciunt? Et si non sunt hæc curiose quærenda, nec in fastum optanda vel iubenda: nec ita æstimanda, quasi sine his non sit, aut nequeat homo esse beatus: propter tamen bona tam spiritibus defunctorum, si totam pœnam à se debitam non exoluerint, aduenientia propter hæc, quàm iis qui ex charitate cũ fide resurrectionis funus comitantur: propterq́ue consuetudinem ecclesiæ catholicæ: vtq́ue sanctis ac verè christianis maioribus nostris conformemur, vbi commode fieri possunt, nec prohibenda, nec contemnenda, nec à Christianis omittenda.

Sũptuosa fastuosaq; nimis sepultura culpatur à patribus

Sumptuosas autem fastuosasq́ue magis quàm christianas, suas sepulturas fieri iubere, Basilius concione ad diuites: Chrysostomus

ſoſtomus quoque homilia ſexageſima ſexta in Geneſim, cæteriq́ue patres culpant, & ratio diſſuadet: & eum ſuperbum faſtum quo ſuperſtites ſunt vſi quidam, nec poſt mortem deponere volentes, & quaſi quo ſumptuoſior & magnificentior ſepultura fuerit, eo beatiores apud Deum ſint futuri: quaſi etiam citra pompam magnificam, miſeri apud Deum eſſent futuri: aut quominus magnifica, eo minus & ipſi forent beati, variis in locis arguunt ſancti patres. Nonnullos etiam videre eſt interdum, tota vita cumulandis diuitiis ſic inhiaſſe, vt vix in eleemoſinarum erogationem, aut diuino cultui conſecratorum exornationem, ſcuta centum inſumpſerint: qui etiamſi à vitiis non reſipuerint, nec vitam, nec affectionem in melius commutarint, in ſuperbas faſtuoſasq́ue ſepulturas, non Dei cultum, nec proximorum ædificationem, nec pauperum ſubleuatio-

nem intendentes, ſed magis humanam lau dem aucupantes, plura quàm bis mille ſcutata ſtatuant expendi in faſtuoſis oſten tationibus, quaſi ſolis iis pompis apud ho mines honoratos ſe, apud Deum *quoque beatitudine dignandos cenſeant, aut bea-titudinem nullam poſt mortem, præter hu manos honores aucupari velle videan-tur.* Hos *nimirum errare culpandoſq́ue, patres ſancti conclamant.* V*eruntamen à perdita deplorandáque vita ſi pedem referant, eoſq́ue verè pœniteat, & vitam in melius commutare efficaciter ſtatuant, & factis eleemoſynis, erogaríve iuſsis propter* Deum *& in peccatorum ſatiſfa-ctionem, ſecundum conditionem ſuam, ſua rumq́ue facultatum temperatam propor-tionem ſtatuerint in ſuis corporibus ſepe-liendis ſolitam honeſtamq́ue ſeruari ſolen nitatem, quum iam nuptiali charitatis ve-ſte propter pœnitentiam amicti ſint, ob*

piam

piam illam affectionem (vt ob alias pias affectiones) gloriam apud Deum sunt excepturi. Et quomodo hæc quæ in funebribus exequiis exhibentur, defunctis ad satisfactionem directè vel indirectè valere possunt, illis quoque valebunt.

Sanctorum patrum scripta, prolatáq; ab eis exempla, viuos defunctorũ consanguineos, propinquos aut amicos, id solennitatis curare, soliciteque impendere, magis quàm morituros id exposcere debere significant. Quæ tamen bona quum sint Deoq́ue grata, vt ex Augustini sententia *cum sacris docuimus: modoq́ue tanta sit hæredum sæpius auaritia, vt non tantum supra ea quæ testamentum exprimit non impendant: imò vix expressa compulsi obeant, fas erit, imò bonum & vtile ea quæ in piorum vereq́ue christianorum exequiis obseruat, ecclesiæ*

Viuorũ amicorũ est magis curare sepeliendi tẽperatã solennitatẽ, quã ipsorum testãtiũ. Testamẽto iubere se secũdum ecclesiæ morẽ sepeliri, bonũ est.

catholicæ consuetudo: & suæ patriæ mos etiam à sanctis obseruatus, & ab ecclesia non culpatus, tenuit, impendi sibi præstarique testamento iubere ac instituere, cuiusmodi sunt, & quod prædocuimus, & quæ posthac recensebimus.

Sacerdotes & monachos sepeliendum corpus comitari, antiquus est ecclesiæ mos.

In ipso autem comitatu, intelligimus hanc etiam propositionem. Euangelica le*ge diuulgata in eaque fundata ecclesia, mos is inualuit, à sanctisque patribus seruatus & commendatus, vt sacerdotum, cæterorumque* Ecclesiasticorum *ordinum quidam, & plærunque multi, nempe dum facultas & commoditas adesset, nonnunquàm & monachatum professi, sepeliendum corpus concomitarentur: tuncque, vel saltem dum terræ commendabatur, aut sepulchro recondebatur, hymnos vel psalmos, aut alia quædam de resurrectione, de nostræ mortalitatis conditione, diuinæ pietatis & clementiæ largitionem implorantes concinerent.* Q*uum autem*

ad

ad illud vſque tempus ſacrarum ſcripturarum progreßio nõ extendatur, ſatis eſt id ex ſanctorum patrum (qui tunc floruerunt) ſcriptis cũ vniuerſalis eccleſiæ conſuetudine, probare. Dionyſius Areopagita *lib. eccleſi. hierar. cap. ſeptimo, vt ſuperius recitauimus, docet vt ſacerdos cõgregans chorum clericorum, obſeruatis quibuſdam ceremoniis (quas ex inſtituto diuino dicit compleri) circa funus precem aſtans corpori fundit.* Interea *verò miniſtri quædam verißima de reſurrectione promiſſa diuinis eloquiis incerta, ſeu de ſacris ſcripturis deſumpta, & pſalmos quoſdam legunt vel cantant.* Proinde *lib. de diuinis nominibus cap. tertio memorat ſe & beatum* Hierotheum, *& plæroſque ex ſanctis fratribus apud diuino ſpiritu plenos pontifices noſtros, id eſt, apoſtolos conueniſſe, ad contuendum ſeu ſuſpiciendũ corpus illud, quod autorẽ vitæ deumque ſuſceperat, nempe corpus beatißimæ virginis*

Beatißimæ virginis Mariæ ſepultura magnifica.

virginis Mariæ, vbi aderāt Petrus & Iacobus frater domini: vbi post contuitū, nimirum & venerationem illius sanctissimi corporis, placuit vt pōtifices quisque pro suo captu infinitam Dei potentiam, immensámque bonitatem laudarent omnes. Quibus docemur eo iam quorundam apostolorum tempore, maximéque tempore eorum qui ab ipsis apostolis edocti sunt, id in ecclesia obseruatum, vt ecclesiasticis viris tam hymnos & psalmos, quàm alia quædam ad rem attinentia sacris è scripturis decerpta recitantibus aut cantantibus, defuncti Christiani funebres exequias, sepulturásque celebratas fuisse: diuinæque prouidentiæ consilio sic prospectum esse, vt omnium merè creaturarum beatissima, nempe virgo Maria, vita defuncta, præstantissimi post Christum sacerdotes, nempe apostoli tunc superstites, cæteráque fulgentissima totius

ecclesiæ

ecclesiæ lumina funeri illi comitando celebrandóque non deessent. Gregorius Nanziãzenus *oratione secunda in* Iulia-*num imperatorem, vt suprà, loquens de solenni* Constantij *imperatoris sepultura, satis indicat morem hunc ante mille ducentos annos (quo ferme tempore floruit) iam inoleuisse, memorans vt dum ad paternam ciuitatem deferretur* Constantij *corpus sepeliendum, non modò die, verùm etiam nocte tota, vbi etiam stationes fiebant,* Christiani, *ecclesiasticíque cantus resonabant, imò* T*auro monte superato, quò iter erat, concinentium ac veluti præeuntium angelorum (vt nũc fit à sacerdotibus) voces auditæ sunt.*

Damascenus *in historia* Barlaam & Iosaphat*, narrat vt mortuum* Iosaphat *in abditissima eremo, eremita quidam alius diuina iussione missus sacris laudibus honoratum, cunctisque quæ*

Christianis legitima sunt peractis, sepeliuit. Quibus cõstat diuinas laudes circum funus ipsum saltem recitari, vbi propter solitudinem ex more decantari non poterant, iam Christianis consuetum fuisse, aliáque nõnulla iisdem in iis exequiis obeundis legitima fuisse. Hieronymus in epitaphio Paulæ diffusissimè id docet, memorans vt in eius exequiis, dum ad ecclesiam corpus deferretur, affuerint episcopi multi, presbyteri, monachi propemodum innumeri, quorum plærique cantabãt: & non modo dum est delatum, ac in ecclesia depositum, & in specu reconditum: verum etiam tota illa ebdomada, variis linguis conuenientes psalmos & alia quædã decantarunt. Chrysostomus ho. septuagesima, ad populum Antiochenum, vt etiam iam citauimus, dicit hymnis & psalmodiis quæ circũ funus, & in sepultura concinuntur Deum honorari, eíque gratias agi. Presbyteros quoque & alios psallentes,

tes, ab amicis defuncti euocari & accersiri ad id, vt etiam defunctum iis honorẽt: non autem accersiendas mulieres quasdã conductitias ad stultum quendam luctum exhibendum, quo contumelia magis quàm honore defunctus afficitur. Exinde patẽter innuit presbyteros, aliósque sacris initiatos ad funus diuinis laudibus & psalmis prosequendum: &, vt iis fieri potest, ad defuncti spiritum subleuãdum, iam suo tempore accersiri solitos fuisse. Compertissimum est igitur, tã ex testimonio beati Dionysii, Pauli quondam discipuli, & cæteris apostolis cõtemporanei, quàm sanctorum doctorum qui iam à mille ducẽtis annis, aut circiter, floruerunt psalmorum, aliarumque rerum sacrarum è scripturis sanctis exceptarum, funebres, cantus ab accersitis sacerdotibus, ecclesiasticísve ordinibus aliis apud Christianos in vsu fuisse. Secundum quod honorifica Christianorum admittit sepultura, est accensorum

Luminarium accẽsorum vsus ĩ sepulturis.

ſorum luminariũ impenſio: quam licet nõnulli pauperum ſubleuationem prætexẽtes: & vanam, ſuperſtitioſamq́ue rerũ earum inſumptionẽ aſſerentes incuſent: tamen eo iam tempore quo potiſsimum ſanctiſsimis, ſacrarumq́ue literarũ doctiſsimis floruit eccleſia, eũ vſum habuit: quem eruditiſsimi ac Chriſtianiſsimi quique patres illius ætatis magni fecerũt. Huic *fidẽ faciũt quæ* Gregorius Nãzian. *oratione illa* 2. *in* Iulianũ *de* Cõſtantij *imperatoris ſepultura ſcripſit, vt memorauimus, vbi dicit in huius funere accẽſa fuiſſe luminaria: quibus ipſe cũ cæteris* Chriſtianis *cẽſebat piũ chriſticolæ trãſitum honorari.*

Sic Damaſcenus *(vt ſuprà) in hiſtoria* Barlaam, *narrat vt* Barrachia *rege cum comitatu non modico deferente corpora illa ſancta, populus copioſiſsimus obuiam prodiit cum hymnis & canticis, ac lampadibus & cereis ardentibus.* Hieronymus *pariter in epitaphio* Paulæ *(vt*

priùs

priùs videre est) meminit lampadarum cereorúmque quos pontifices corpus sepeliendum præcedentes, in funere præferebãt. *Chrysostomus quoque in illa homilia septuagesima ad populum Antiochenum, culpatis quibusdam ineptiis quæ ab Antiochenis in funeribus fiebant, memorans pias celebrésque ceremonias quas verè Christianus ritus habebat in vsu, cur ibi ardentes lampadas, vel alia quæuis accensa luminaria, Christianus ritus admittat, quærens, responsionem hanc mox subdit per interrogationem: Nónne eos tanquam athletas comitamur? perinde ac si dicat: Tametsi animæ quarum corpora sepelienda luminaribus accensis comitamur, forsan mox ad beatitudinem conuolarint, & ita pœnæ nullius debitrices nostris non egeant suffragiis: corpora tamen (quibus vt organis ad pias operationes, per quas debellatis hostibus triumphum assequutæ sunt) his*

Luminarium acceforum cur ritus in funere fecundũ Chrysosto.

his prosequimur honoribus. Porrò in vniuersa quocunque distendatur ecclesia, ritum hunc inoleuisse, tam scriptæ quàm ab annis plurimis depictæ historiæ testãtur. Quocirca quum illo tam sanctorum, diuináque sciẽtia cumulatorum doctorum ac patrum tempore, nempe Gregorij Nanzianzeni, Chrysostomi, Damasceni, Hieronymi, quo nimirum euangelica Christianáque tam doctrinæ quàm morum veritas fulgebat: & martyrum sanguis adhuc feruebat aut saltem tepebat, mos is inualuerit, & à sanctis illis patribus celebratus fuerit, imò & à Christianis vbilibet postmodum obseruatus, eum contemnere, superstitiosum vanumque prædicare, neque euangelicum, neque satis Christianum sonat hominem: vtpote qui sensum suum antiquissimorum illorũ patrum in sacrarum scripturarum lectione quàm exercitatissimorum sententiis, & ecclesiæ catholicæ cõsuetudini iam ante mille ducentos

centos annos obseruatè præfert, quum tamen Paulus prioris ad Corinthios vndecimo capite, pro ratione postremáque confirmatione suæ suasionis de mulieribus in sacro velandis, ecclesiæ consuetudinem citet: & Tertullianus libro de corona militis doceat ecclesiæ catholicæ consuetudinem, vim legis habere: & Gregorius Nanzianzenus libro secundo de theologia, dicat consuetudinem tempore roboratam pro lege habendam. Proinde commonet Athanasius ita sermone quem in eos qui obdormierunt conscripsit, citatúrque in sermone illo, de iis qui in fide decesserunt, qui & Damasceno ascribitur, siue sit eius, siue cuiusuis alterius sancti patris. Si quis diem obierit, licet in aërem deponatur inhumatus, ne omiseris oleum & ceram (inuocato Christo Deo) ad sepulchrum accendere. Accepta enim Deo sunt: plurimamque secum referunt retributionem.

Lumina ria accẽsa in funere qd significent, & cur fiãt.

Si quid conferant luminaria eiusmodi, quibus secundum Chrysost. (vt prædocuimus) & alios, pium christiani trãsitum honoramus, rogarit quispiam: huic respõdemus, nos iis latriæ cultũ Christo præstare, dum per hæc Christũ verum esse Deũ, nos credere: et eum cuius corpus defertur aut humatur, aut iã sepulti peraguntur exequiæ, credidisse profitemur. Et ita quẽadmodum cætera bona opera agẽtibus prodesse quæunt ad gratiã & gloriã: defunctis verò, quibus applicantur, ad satisfactionem si egeant: sic tædarum, cereorum, ac cæterorum luminarium oblatorum accẽsorumq; in fidei diuinitatisque Christi protestationem, credere debemus, faciẽtibus quidem ad gratiæ gloriæq; cõsequutionem (modo ex charitate dei promanẽt, vt est de cæteris operibus bonis) cõducere: defunctis verò, ad satisfactionẽ dũ ea egent. Cui testimonium perhibet Damascenus, aut cuius est ille sermo de iis qui

Luminariũ in funere qs fructus.

in

in fide decesserunt. ait enim. Oleum & cera, holocaustum est: incruentæ autem hostiæ (id est, eucharistiæ) oblatio, propitiatio est: quod verò in pauperes collocatur beneficium, omnis bonæ retributionis augmẽtum. Itaq; *pro defuncto oblaturus, eundem seruat scopum, quem qui pro paruo filio adhuc imbecillo & infante.* Interim *enim dũ puer ægrotat, affert ceram, oleum, & thymiama in tẽplum domini magna fide, & accendit pueri noĩe.* Neq; *enim puer hoc faceret vel posset, quũ ignoret diuinæ regeneratiõis cõstitutiones.* Sic *cogitet eum q in domino mortẽ obiit,* & *posse & afferre cerã, oleũ & cætera quæ in redemptionẽ offerri solẽt.* Quod *si hac fide obtulerit, eius gratia nõ vndiquaque diuina gratia priuabitur.* Apostoli *enim dei prædicatores* & *magistri sacrificiorũ curatores, aliiq; patres sacro afflati numine, & participes virtutis animũ excedere faciẽtis secũdũ q fas erat & acceptũ deo,*

 diuino

diuino ore annũciauerunt, operationes ſacras, & preces, & pſal. anniuerſariasque defunctorũ memorias, & quæcũq; in hodiernũ vſq; diẽ gratia benignißimi dei augẽtur ab ortu ſolis vſq; ad occaſum, & à ſeptentrione, & meridie in gloriã & laudẽ dei. hæc ibi. Perpende vt antiquus ille doctor, ſiue Damaſce. ſiue Græcus quiuis alius ſit, in eo ſermone, quẽ Latinitate nobis donauit Oecolampadius, teſtetur oleũ & cerã quæ in luminaribus adhibẽtur in exequiis funeralibus defunctorũ, eſſe holocauſtũ, quod eſſe ſacrificij ſpeciẽ nullus ignorat, qui vel ſacras legit ſcripturas, vel theologicã doctrinã à limine ſalutauit: & adducto exẽplo ſcitè docet, ꝙ licet defunctus ipſe pro ſe nequeat tũc offerre, ad eũ tamen ſubleuãdũ ſi ægrotat, videlicet patiẽs in purgatorio, à Deo acceptantur. Id quoque ab apoſtolorũ traditione manaſſe, & per vniuerſum orbem à chriſtianis obſeruari teſtatur. Quamobrem, ritũ hũc

aſpernari

aſpernari damnaréve, periculoſum eſt admodum. Tertium quod ab iam extructis per orbem ſub euangelica lege templis, ad honorificam pij Chriſtiani ſepulturam obſeruatum eſſe dignoſcitur, eſt defuncti corpus vel in tēplo, vel in cimiterio (vt vocant) ſepeliri: non autem in quouis etiam prophano loco. Doceo. Dionyſius libro eccleſ. hierar. cap. 7. refert vt oratione fuſa, cæteríſque peractis in funeralibus exequiis (quēadmodū prius ſcripſi) ſacerdos in loco honeſto ponit corpus cum æqualibus aliis corporibus ſanctis. Quo patet ſanctorū chriſtianorū corpora iam tūc in eodem loco reponi ſolitū fuiſſe. Ambroſius lib. 1. de patriarcha Abraham, cap. 9. memorans vt ad ſepeliendū vxoris defunctæ corpus, locum emit Abrahā, dicit. Feſtimauit pro loco ſepulchri preciū ſoluere, quum gratis ei daretur: vt nō in alienis locis, ſed noſtris potius ædificemus tumulos parentum vel proximorū. Hoc autem

Sepeliri in tēplo vel in cimiterio antiquus mos eccleſiæ.

ideo Abrahã fecit, quia nõdum erãt eiuſmodi tẽpla, ĩ quibus fideliũ in domino reliquiæ cõderẽtur. hæc ille. Quũ ergo dicat *ideo Abrahã ĩ empto agro vxoris corpus ſepeliiſſe, quia nõdum erant templa dei, in quibus fidelium reliquiæ conderentur, aptiſsimè docet ſuo tẽpore, quo iã erãt dei tẽpla, fidelium reliquias, ſeu corpora in templis aut ſacris locis recõdi cõſuetũ fuiſſe. Alias enim fruſtra rationalem ſuperinduxiſſet.* Grego. Nãzian. *oratione 2. in* Iu*lianum, vt ſuperius, refert poſt celeberrimas exequias* Conſtantij *corpus in ſepulchro, quod in tẽplo apoſtolorũ extructum erat, poſitum fuiſſe.* Apud Oecumenium *in tractatulo duodecim apoſtolorũ nominum: quẽ quis ſcripſit (vt illic patet) anno domini trecenteſimo nonageſimo nono: de beato* Marco *euangeliſta dicitur quòd* Alexandriæ *ſit ſepultus in* Bucolis *cum* Ictare *qui primus in* Licia *martyr fuit: quam* Alexãder *tranſtulit: poſuitque vbi*

omnes

omnes positi sunt episcopi. quod est nobis argumento à mille ducentis annis ritum eum esse seruatum, vt non paßim & vbiq; sepelirentur episcopi: sed in statuto peculiarique loco. Damascenus *in historia* Barlaam *&* Iosaphat, *narrat vt rex* Barrachias *cum populo suo, ipsorum sanctorum corpora ab eremo translata, & solennibus exequiis honorata, deposuit in templo quod* Iosaphat *erexerat.* Hierony. *in citato* Paulæ *epitaphio scribit ipsius corpus, post perquā honorificas exequias, in templo seu specu templi dominicæ natiuitatis esse cōditum.* Chrysost. to. 5. *homilia sexagesima sexta ad populum* Antiochenum, *dicit.* Constantini *magni filium pro magno honore censuisse haberi, si patris defuncti, nempe* Cōstātini *magni, corpus pro foribus seu iuxta fores piscatoris (apostoli nempe: quia ibi agit de sepulchris & templis apostolorum) collocaret: & quod in regiis ianitores*

ſunt regibus,hoc reges piſcatoribus ſunt in monimento: & illi(nempe apoſtoli) qui prius erãt piſcatores,vt domini,tenẽt loca interiora: hi(nẽpe reges)tanquã inquilini et vicini,aulæ ianuã ſibi gratũ habuere deputari. En vt imperatoris corpus maximè honorari viſum eſt,ex adeptione ſepulchri prope fores apoſtolici tẽpli: & ita iam tũc nõ habebatur indifferens vbiuis ſepeliri:ſed & vtilitati & honori cedere iudicabatur,in templis aut iuxta,aut ſtatutis & conſecratis ad id locis ſepeliri.

Auguſt.to.4. lib. de cura pro mortuis agẽda,cap. 4. docẽs quid cõferat in tẽplo ſepeliri magis quã aliubi,dicit. Prouiſus ſepeliẽdis corporibus apud memoriã ſanctorũ locus,bonæ affectionis humanæ erga funera ſuorũ: quoniã ſi nõnulla religio eſt,vt ſepeliãtur,nõ poteſt nulla eſſe,quãdo vbi ſepeliãtur,attenditur. Sed dũ talia viuorũ ſolatia requruntur,quibus eorũ pius in ſuos animus appareat, non video quæ

ſint

ſint adiumenta mortuorum, niſi ad hoc vt dum recolunt, vbi poſita ſunt eorum corpora quos diligunt, eiſdem ſanctis illos tanquàm patronis ſuſceptos apud dominum iuuandos orando cōmendent. Ob id enim memoriæ vel monimenta dicuntur, quæ inſignita fiunt ſepulchra mortuorum, quia eos qui viuentium oculis morte ſunt ſubtracti, ne obliuione etiam cordibus ſubtrahantur, in memoriam reuocant, & admonendo faciũt cogitari. hæc ille. En poſt quàm dixerat Auguſtinus, *ſanctum et laudatum tam ex veteri teſtamento quam ex euangelio, defunctorum corpora ſepelire, ſubdit quod ſi qua religio eſt* (*quam eſſe iam aſſeuerarat*) *non poteſt eſſe nulla, ſeu neceſſario eſt aliqua religio attendere vbi ſepeliantur.* Et id *maximę ex parte eorum qui ſic fieri ſepulturam curant. Si enim moriturus, ſuum corpus in ſacro poſt piã vereq́ue chriſtianam vitam peractam humari poſcit, pium eſt: vtq; de piis aliis operibus*

Sepulchra vel monimenta quare fiant, & quid iuuent.

ribus mercedem accipiet, ita de illa pia voluntate qua vult ibi sepeliri, præmium est suscepturus, modo affuerint cætera ad merendum necessaria. Si verò defuncti sancti hominis corpori id non postulatum ab eo, præstetur ab amicis, pium quoque censendum est & religiosum, & bonis operibus est annumerandum: Quid autem animam iuuet defuncti, quod corpus quod informauit, in templo vel alio statuto loco, vtpote in cimiterio, sepeliatur, si quæsieris, attende Augustinum docentem vt id saltem indirectè iuuet: quia videlicet mentes videntium excitet ad Deum & sanctos peculiariter, quorum sunt templa, rogandos pro defunctis ipsis, vtq; singulariter pro iis apud Deum patrocinentur sancti, quorum in templis sunt sepulti. Gregorius papa, lib. 4. dialogorum capite quinquagesimo his ita concinit. Dum grauia peccata non deprimunt, hoc prodest mortuis, si in ecclesia sepeliantur, quod eorum proximi

quoties

quoties ad ea loca sacra conueniunt, suorum quorum sepulchra respiciunt, recordentur. Isidorus Hispalensis æthymologiarum lib. 15. capite vndecimo, iis subscribit ita. Monimentum ideò nuncupatur, eo quo mentem moueat ad defuncti memoriam: quum enim non videris monimentū, obliuisceris mortuum secundum id. Excidi tanquam mortuus à corde: quum autē videris, mouet mentem & ad memoriam te reducit, vt mortuum recorderis. hæc ille.

Item statutum locum sibi in sepulturam deligere, nec superstitiosum, nec vanū est. Siquidem si superstitiosum aut vanum esset in certo loco, magis quam in quouis alio sepulturam sibi deligere, patriarcha Iacob afflatus spiritu sancto non adiurasset filium suum Ioseph vt non sepeliretur in Aegypto, sed vt reconderetur in sepulchro maiorum suorum, Genesis quadragesimo septimo cap. Nec singulis benedictionibus, in prophetiæ spiritu, singulis filiis

Eligere statutum locum in sepulturam non est vanum.

collatis

collatis, iis mandatum dedisset Genesis 49.cap. Sepelite me cum patribus meis in spelunca duplici vbi sepultus est Abrahã & Sara vxor eius, Isaac cum Rebecca vxore eius, vbi & Lia. Porrò nec Ioseph ipse patriarcha, Genes. quinquagesimo cap. fratres adiurasset & posteros, vt Aegyptum egredientes, in terram promissionis sua secum asportarent ossa. Si enim superstitiosa vanáve forent hæc, ea tam studiose mandantibus spiritus sanctus non astitisset: neq; mandatum ipsum obire, sedulitate tanta patriarchæ sancti curassẽt, vt Ioseph intercessione maiorum Aegypti facultatem à rege Pharaone consequutus iisdem maioribus ipse & fratres eius comitati, tanto apparatu, mortui Iacob corpus in postulatum locum deferrent: nec iã arida Ioseph, imo & cæterorum patriarcharum ossa Aegypto egressi, secum in Sichem asportassent, vt factum esse docuit beatus Stephanus quemadmodũ legimus actuum

actuum septimo cap. Si beati Chrysostomi, homilia sexagesima sexta in Genesim, & quorundam aliorum sanctorum patrũ sententia nobis obiiciatur, qua sentiunt ob id in sepulturam corpus suum illuc deferri Iacob mandasse, vt liberis, posterisque suis, eam secundum diuinũ promissum terram tradendam intelligere: eosq; tandem introducẽdos illuc, prophetico spiritu cernere subindicaret: Vel secundum quosdã, quia diuino afflatus spiritu, redemptionis humanæ mysterium illic complendum præuidebat. At tamen rem magno studio dignam non esse, vt ab aliena terra in suã patriam mortuorum reliquiæ reducerentur: & merito quis reprehenderit eũ cui talia curæ sunt: hæ Chrysostomi cæterorũque sententiæ, nostram non infirmant, neque ei aduersantur si mentem, autorem, et intẽtionẽ accuratius expẽdamus. Siquidẽ prophetica visio, eiusq; ad posteros declaratio, sanctũ patriarchã ad rẽ superstitiosam

ſam aut vanã iubendã perpellere nõ potu it. Si verò quia redemptorẽ in ea terra ver ſaturũ, & diuina myſteria noſſet expletu rũ: eadẽ ratione bonũ & piũ fuerit ſepul turã deligere in locis, vbi diuina myſteria quotidie peragũtur, vbi quoq; preces cre bræ fundũtur, & animæ, quarũ ibi corpo ra quieſcunt, deò ſingulariter cõmendan tur: vbi pariter ſctõrum reliquiæ iacẽt, eo rũ quoq; merita ꝑ poſtulatorũ beneficiorũ aſſequutionem ſentiuntur. His *adſtipula tur* Auguſtinus *tomo* 4. *lib. de cura pro mortuis agenda, cap. primo, dicẽs ad* Pau *linũ epiſcopũ. Scripſiſti per homines filiæ noſtræ religioſiſsimè* Floræ, *quærẽs vtrum proſit cuiquã poſt mortem, vt corpus eius apud alicuius ſancti memoriã ſepeliatur.* Hæc *ſcripſiſti ad me interim, non tacens quid ipſe ſentias.* Nã *dicis videri tibi non eſſe inanes motus aĩorũ religioſorũ, atque fideliũ pro ſuis iſta curantium.* Adiungis *etiã vacare nõ poſſe, quod vniuerſa pro de*

functis

functis ecclesia supplicare cõsueuit, vt hĩc & illud cõiici possit hoĩ prodesse post mortẽ, si fide suorũ humando eius corpori talis prouideatur locus in quo appareat opitulatio etiã isto modo quæsita sãctorũ. Sed hæc quũ ita sint, quomodo huic opinioni cõtrariũ nõ sit, quod dicit apostolus posterioris ad Corinth. ca. 5. Oẽs astabimus ante tribunal Christi, vt ferat vnusquisq; secundũ ea quæ per corpus gessit, non te satis videre, significas. Hæc quidẽ apostolica sentẽtia ante mortẽ admonet fieri quod possit prodesse post mortẽ: nõ tũc quãdo recipiẽdũ est, quod quisq; gessit ante mortẽ. Verũ hæc ita soluitur quæstio. Quoniam quodã vitæ genere acquiritur dũ in hoc corpore viuitur, vt aliquid adiuuent ista defunctos: ac per hoc secundũ ea quæ per corpus gesserunt, eis quæ post corpus (seu post mortẽ) religiosè ꝑ eis facta fuerĩt, adiuuẽtur: hæc ille. Expendas, obsecro, vt ita rẽ se habere post Paulinũ episcopũ, nempe

nec

nec inanes, nec vanos esse motus animorũ fidelium pro suis curantium, vt defunctorum corpora apud sancti cuiusquàm memoriam, vel alium sacrum locum recõdantur. Et *si non sunt inanes ii motus animi, ergo nec exteriores actus ab ipsis motibus piis imperati, nempe, in eiusmodi basilicis et sacris locis sepelire, aut sepeliri curare, & ita parare ad sic sepeliendum necessaria.* Rursus *eodem lib. capite quarto, idem* Augustinus *ait.* Prouisus *sepeliendis corporibus apud memoriam sanctorum locus est bonæ affectionis humanæ erga funera suorum, & cætera vt supra: quibus apertè docet quandam esse pietatem ac religionem attendere vbi fidelium verè christianorum corpora sepeliantur.*

Vult *itaque* Chrysostomus *in obiecta sententia (vt homiliã eam expendenti clarum est) depellendam esse mentis abiectionem, qua ne in aliena terra pro tuenda veritate morientes, aut aliis piis operibus*

intendentes

intendentes, à patriis ſepulchris, honorificáve ſepultura prohibeantur: proindeq́; ſe miſeros fore, et ita magis à virilibus et ſtrennuis operibus pro fide gerendis, & ab inſignibus aliis actionibus ceſſandum, quàm patrio ſepulchro, vel honorifica ſepultura priuari velle, putet. Quos his taxat ibi. Ne dicat quis miſerum, in alieno ſolo vitam finientem: neq; eum qui in ſolitudine ex hac vita decedit. Non enim ille (ob id videlicet) miſer vt dicatur, dignus eſt: ſed qui in peccatis mortuus eſt, etiam ſi ſuper lectum, etiam ſi præſentibus amicis omnibus ſpiritũ exhalet. Et ne illa inſipiẽtiæ pleniſſima verb adicat quis, ꝙ ille cane vilius mortuus eſt nullo familiariũ præſente: neq; ſepulturæ & funus ei cõtigerunt, ſed collectitia ſtipe iuſta facta ſunt. Non eſt hoc, ô homo, cane ignominioſius eſſe mortuũ. Quid enim damni ſenſit ille? Nã ꝙ hoc nõ offendat iuſtũ virtute prædi tũ, diſce: quia plæriq; iuſtorũ(ꝓphetas di

co & apostolos) vbi siti sint, paucis exceptis, ignoramus. Et *alii quidem capite trũcati sunt, alii lapidati, variisq́; sese pœnis exposuerunt propter pietatem: & nullus audet de iis dicere, quod ignominiosa sit eorum mors: sed sequetur scripturã dicentem.* Pr*æciosa in conspectu domini mors sanctorum eius.* Nũ Ioãnes Baptista *decollatus est, & Stephanus lapidatus?* Nũ Petrus *modo cõtrario quàm dominus crucifixus, &* Paulus *cap. trũcatus? &c.* H*æc cogitantes oĩa, neq; eos qui in aliena terra moriuntur miseros dicamus: neq; domi suæ moriẽtes beatos prædicemus.* Ideò *oportet hæc cogitantes habere curã virtutũ.* V*ide igitur vt eo reducat, nẽpe, sic curã virtutũ amplexandã, vt si vel ꝑpter* Chri*stũ, eiusq́; fidẽ strẽnue tuẽdã, honorifica sepultura, patrioq́; sepulchro carendum foret: aut propter honorificam sepulturam, patriumq́; sepulchrum, ab insignibus & christianissimis gestis, aut piis operibus cessandum esset: tam honorificam sepultu*

ram quàm patrium ſepulchrum, imò quã quantumuis humilem ſepulturam, contem nere, nihiliq́; facere par eſſet. Atqui ſi for tia Chriſti fideiq́; opera: & aliæ ſanctio- res non omittantur actiones, honorificè ſe pelire ſepelirive, in patriis peculiaribusq́; recondi ſepulchris, aut locis deligere, nec vanum eſt, nec ſuperſtitioſum. Auguſtinũ velim expendamus lib. de cura pro mor- tuis agenda, cap. 2. dicentem. lib. 1. de ciui tate, ſatis ſum loquutus vt eorum dentẽ re tunderem, qui Barbaricã vaſtitatem, præ cipuè quam Roma perpeſſa eſt, chriſtia- nis temporibus imputando id obiiciunt, quod ſuis Chriſtus non ſubuenerit illic. Quibus quum reſponſum fuerit animas fidelium pro fidei ſuæ meritis ab illo fuiſ- ſe ſuſceptas, inſultant de cadaueribus inſepultis. At (inquam) in tanta ſtra- ge cadauerum, nec ſepeliri potuerunt. Neque iſtud pia fides reformidat, ſciens abſumentes beſtias reſurrecturis corpori

bus non obfuturas, quorum capillus capitis non peribit. sequitur : Multa *corpora christianorum terra nõ texit: sed nullũ eorum quisquã à cœlo & à terra separauit, quã totã implet sui præsẽtia, qui nouit vnde resuscitet ꝙ creauit .* Dicitur, *psal.* 78. *Posuerũt mortalia seruorũ tuorũ escas volatilibus cœli . sed magis ad exaggerendã crudelitatẽ eorũ qui ista fecerũt, nõ ad eorũ, qui ista perpeßi sunt, ĩfœlicitatẽ.* Quã*uis enĩ in cõspectu hoĩm hæc dira videãtur & dura, sed preciosa in conspectu domini mors sctõrum eius.* Sequitur *cap.* 3. Sed *si ea quæ sustentandis corporibus sunt necessaria sicut victus & amictus, quãuis cum graui afflictione desint, non frangunt in bonis perferendi tolerãdiq; virtutem: nec eradicant ex animo pietatem, sed excitatam faciunt fœcundiorem : quantò magis quum ea desunt quæ curandis funeribus condendisq; corporibus defunctorum adhiberi solent, nõ efficiunt miseros in occultis piorum sedibus iam quietos ?* Ac per

Sepulturæ carentia, iam beatis nõ nocet.

hoc quando iſta cadaueribus chriſtianorum in illa magnæ vrbis vel aliorum oppidorum vaſtatione defuerunt, nec viuorum culpa eſt, qui non potuerunt iſta præbere: nec mortuorum pœna, qui non potuerunt iſta ſentire. hæc ille. Quibus apertiſſimè docet propter ſepulturæ priuationē fortia geſta, piasq́; actiones prætermitti non debere. Et *vt cibi veſtituſq́; neceßitas, vbi nequit haberi, æquo fortiq́; animo ferenda eſt: ſic et ſepulturæ carentia, dū qui piè ſanctéq́; vixerunt ab ea prohibentur.* T*uncq́; nec mortuis damno directè cedit: nec eorum amicis culpæ, quibus id peragere per facultatem non licuit. Vbi nimirum ſubinnuit, quod dum ſuperſtitibus licet defunctorum corpora ſepelire, decentibusq́; exequiis proſequi, prorſus ea non eſſe omittenda.* Porrò *quum à mille, à nōgentis, octingentis, & paucioribus annis tam ſcriptæ hiſtoriæ, quàm in templis & ſacratis ad id locis piorum illuſtrium, ac*

 inſi-

insignium christianorum corpora sepultà fuisse, sepulchra tumulique testentur: & hunc ritum superioribus vetustissimorũ sapientissimorumq́; patrum testimoniis, etiã eo tempore quo potissimum ecclesia tã moribus quàm doctrina clarebat, ab vniuersa ecclesia seruatum docuimus, cur quidã sibi sapientes, re vera minus iusto sapientes: alii Deum *spiritalia tantum exigere, & ingratum cinerem seu corpus iis non egere, nec spiritum vsquam iis iuuari proclamantes, postergato tam antiquo ecclesiæ catholicæ ritu, tam sanctorum virorũ neglecta doctrina, insano suo cerebro nouam excogitantes opinionem, fideliũ corpora velut fimum abiicienda, à superstitibusq́; despicienda prædicant?* Hoc *nimirũ est quod* Paulus *ꝓphetico actus spiritu posterioris ad* Timotheum, *ca.* 3. *prænunciauit sic.* In *nouissimis temporibus instabunt tempora periculosa.* Erunt *homines seipsos amantes, elati, superbi, blasphemi: speciem quidem pietatis habentes, virtu-*

tem autem eius abnegantes. Hi *ſiquidem vt* Latini, *Græci,* Hebraicive *ſermonis, vel aliquantulam peritiam aſſequuti ſunt: & ſuaſiuncula vel ratiuncula eorum mentem peruaſerit, mox ex ea quod ſenſus ſuppeditat colligentes, huic tanquam* Apollinis *oraculo credunt inhærendum, non libratis aliis, imò poſtergatis longè grauioribus & firmioribus (quas pii doctiq́; chriſtiani aut fecerunt, aut facere poſſent) rationibus.* Hiq́; *pietatẽ prætexentes, à pietate prorſũ alieni, eã euertere moliũtur & cõtendunt, quũ opinionis ſuæ cenſuram, piis eccleſiæ, patrũq́; tã vetuſtiorũ quã recentiorũ ſententiis & obſeruationibus anteponant.* Deniq́; *ſepulchrorũ etiã tempera tas ſtructuras, pauperũ ſubleuationẽ prætexentes, dãnant, culpantq́; quàm maxime, non attendentes ſanctorum patriarcharũ ſub lege naturæ: ſctõrũ regũ, ꝓphetarũ, ducũ, inſigniũmve hoĩm aliorũ ſub lege ſcripta: apoſtolorũ, martyrũ cæterorũq́; ſanctorũ, imò ipſius domini ſub euãgelica*

lege ſepulchra, vel ex ſacris, vel reliquorum doctorum ſcriptis celebrari. At verò *quaſi quod ſemel culpandum damnãdúmve cenſuerint, licet à ſacris aliiſq́; ſcriptu ris cõmendetur, ſit tamen culpandũ.* Quid *hac, quæſo, mente, vel ſuperbius, vel inſanius, vel à vera pietate diſtantius? Spectẽt iuxta* Cariatharbe *inſignium patriarcharum ſepulchra in ſpelunca duplici, nempe* Abrahæ, *vt dicitur* Gene. 25. *ca. Saræ vxoris eius,* Gene. 23. *cap.* Iſaac & Rebeccæ *vxoris eius,* Gene. 49. Iacob, *Gen.* 50. *et* Liæ *vxoris eius,* Gene. 49. *et* Adæ *primi parẽtis, vt dicitur* Ioſuæ *cap.* 14. *quod ibi ſit ſepultus magnus* Adam. *De quibus ſepulchris, de quôve (ſi vnicũ fuerit omniũ eorũ) dicitur,* Gene. *cap.* 47. ꝙ Iacob *mortis ſuæ præſcius filio ſuo* Ioſeph *dixerit:* Nõ *ſepelias me in* Aegypto, *ſed cõdas me in ſepulchro maiorum meorum.* Quod *nimirũ &* Ioſeph *impleuiſſe legitur,* Gene. 50. *cap.* Conſtat *autem ſpeluncam illã duplicem non fuiſſe ſimplex antrum, ſed ar-*

tificio quodam esse cõditam, vt nunc quoque coniicere licet iis qui vident. Sepulchrũ autem Rachelis *memoratur*, Gene. 35.*cap.sic.*Mortua *est* Rachel: & *sepulta est in via q̃ ducit* Ephratã:*erexitq́ue*Iacob *titulum super sepulchrũ eius.*Hic *est titulus monimẽti* Rachel *vsque in præsentem diem.*V*bi* Liranus *dicit titulum, id est, memoriale in futurum erectum esse, quo nũc patet sanctos patres ab antiquo fuisse diligentes de notabili sepultura, vt sic mortui nõ exciderent à viuorum memoria, sed pro illis eorum memores, orarent. hæc ille.*Hieronymus *quoq; in epitaphio* Paulæ *docet illud adhuc superfuisse suis tẽporibus, dum enarrans sanctã* Paulæ *peregrinationẽ, dicit*: Perrexit *ad* Bethleem: & *in dextra parte itineris stetit ad sepulchrum* Rachel.Ioseph *quoque narrantur ossa ab* Israelitis *ex* Aegypto *delata*, & *tandẽ cõdita iuxta* Sichem,Iosuæ 14.*cap. quæ cæterorumq́ue patriarcharum fratrum eius, beatus* Stephanus Act. 7. *me-* Duodecim patriarchæ in Sichẽ sepulti.

moratur expreßiſſe trãſlata in Sichẽ: non autem ipſius Iacob *cuius corpus refertur cõditum in ſpelũca duplici, iuxta* Hebron *quæ lõgißimè diſtat à Sichen.* In *quem lo cum* Actuũ Beda *dicit.* De Ioſeph *quidem ſolo refert ſcriptura, quòd eius oſſa de* Aegypto *ſint trãſlata & in Sichen tumulata.* At *ex iis verbis, &* Hieronymi *ſcriptis, qui locorũ illorũ incola fuit, animaduertendũ eſt, cæteros quoque patriarchas ibidem eſſe ſepultos, quãuis* Ioſeph *memoria celebrior habeatur, ex eo quo rogarat illa oſſa deferri.* Hierony. *autem epitaphio* Paulæ *ſæpius citato, memorãs vt illa ſingula terræ ſanctæ loca fidei ſtudio perluſtraſſet, dicit.* Trãſiuit Sichen: *& ex latere mõtis* Garizim *extructã circa puteũ* Iacob *intrauit eccleſiã, ſuper quo reſidẽs dominus, ſitiẽsq; et eſuriẽs,* Samaritanæ *fide ſatiatus eſt.* Atq; *inde diuertẽs, vidit 12. patriarcha. ſepulchra, &* Sebaſtẽ. Ibi *ſiti ſunt* Hæliſeus *&* Abdias *ꝓphetæ, &* Ioã. *baptiſta: vbi multis ĩtremuit, cõſter*

nata mirabilib. &c. Itē Iosuæ c. 24. *Iosuæ & Eleazar sacerdos narrātur sepulti in mōte* Ephraïn, *hic ī Gabaath, ille ī* Thaunathsare, *quorū sepulchra* Paulā *etiā vidisse ibidē recēset* Hieron. *demū & īgressam* Lazari, Mariæ Marthæq; *sepulchrū.* Cætera, *breuitati studēs, prætereo, tātū id accuratius expēdēdū pferēs: vt illo fœlicißimo* Hierony. *tēpore adhuc pseuerātia sāctorū tā veteris, quā nouæ, naturæ ve legis sepulchra, piis doctisq; christianis forēt veneratiōi: nimirū q̄ post tot sæcula asseruarētur, & cū grauibus piculis, labori bus & sumptibus nō modicis īuiserētur: q̄ neochristiani nō modo non venerātur, sed despiciūt quoq; simul ac dānāt, et si daretur, funditus euerterēt.* Si *supstitiosa vanaq; prorsum eßēt sepulchra, cur* Christ' Dauidis *sepulchrū, cuius meminit* Petrus Act. *c.* 2. *cur regū cæterorū et pphetarū, patriarcharūq; nō docuit cōterēdas sepulchrales structuras, aut oīno spernendas?* Mat. 23. *c. exprobrauit qdē ita.* Væ *vobis scribæ et pharisæi hypocritæ q ædificatis*

ſepulchra prophetarum, & ornatis monimẽta iuſtorum: & dicitis. Si fuiſſemus in diebus patrum noſtrorum, nõ eſſemus ſocij eorum in ſanguine prophetarum. Quibus verbis, vt vult Chryſoſto. *homi.* 75. *in* Matth. *Chriſtus, væ illis nõ dixit, q̃a monimenta illa ædificabant, nec quia patres ſuos accuſabant: ſed quoniã ita dicentes, patres ſuos accuſare audebãt, quum tamẽ ipſi peiora cõmitterent*. Et Origenes *to.* 3 *homi.* 26. *in* Matth. *tractãs eãdem ſententiam* Chriſti: Non *ſatis (inquit) rationabiliter videtur cõminari aduerſus eos q̃ ædificãt ſepulchra prophetarũ, & ornãt monimẽta iuſtorum. Quantũ enim ad hoc ſolũ, laudabile aliquid faciebãt, quòd ſepulchra prophetarum ædificabãt, et ornabãt monimẽta iuſtorũ:* Rei *autem erãt quia rebus ipſis & ſimilitudine facinorũ, teſtimonium ſibi reddebãt eſſe ſe filios eorum, qui occiderunt prophetas, implẽtes mẽſuram patrum ſuorum, & adhuc adiicientes quod fuerat minus, ſupplẽtes in-*

terfectionem prophetarum, & iustorum interfectione Christi filij Dei. hæc ille. Theophylactus *in eũdem locum:* Miseros *illos dicit, nõ quia sepulchra ædificabant prophetarum, hoc enim* Deo *gratũ est, sed quia ita simulabãt.* Quibus *planè docetur* Christum *sepulchrorum structuras, aut monimẽtorum sanctorum ornationes nusquã culpasse: imò res esse maximè laudabiles & deo gratas, doctores sancti,* Christi *sententiã exponẽtes declarãt.* Prætereà *quæ de legibus naturæ scripta, & euãgelica produximus testimonia, si sanctorum noui testamẽti, ex eo tẽpore ad quod vsque progressa nõ est scriptura, quo maximè florebat ecclesia, sepulchra piorum, insigniumq; christianorum celebrata fuisse declarãtia postulas: præter ea quæ iam tam ex* Origene, Hieronymo, Theophylactoq; *protulimus, alia quoque proferemus.* Apud Oecumenium *in tractatulo vbi duodecim apostolorum & quorundã aliorum nomina, & gesta nonnulla scri-*

bũtur, de Eunucho Cãdaces reginæ æthiopũ, qui martyriũ ꝓ Christo passus est, dicitur, ꝙ eius sepulchrũ in illũ vsq; diẽ extaret. Dies autẽ (vt ibi patet) erat anno domini 399. Euseb. Cæsariensis, Ecclesiastica histo. lib. 2. cap. 12. refert vt Helenæ Adiabenorum reginæ (quæ fami occurrẽs prænũciatæ ab Agabo propheta Act. cap. 11. emptum in Aegypto frumentum Hierosolymis pauperibus erogauit copiosum) adhuc sepulchrum nobile pro portis Hierosolymorum, suo tẽpore extaret. Chryso. to. 5. ho. 66. ad populũ Antiochenũ, quæ inscribitur, de cœlesti regno acquirendo, ostẽdens Christi etiã ex his q̃ apparent, excellentiã supra Alexãdrũ magnũ & cæteros, tandem ait. Et quid loquor de Christo, quum & discipulos suos post quã obierũt fulgere fecerit? Quid dico discipulos? Nam & eorum loca & sepulchra, simul & tempora perenni memoria celebrari curauit. Tu mihi sepulchrum ostendas Alexandri, & profer diem quo obiit.

Sed nihil horum insigne, sed omnia destructa sunt & exterminata. Christi verò seruorum, & sepulchra clara sunt, regiam assequuta ciuitatem. Alexandri quidem loculum sui nesciunt : seruorum autem Christi, sciunt & barbari. Seruorũ Christi sepulchra regiis aulis sunt clariora: nõ magnitudine, & ædificiorum pulchritudine: sed (quod maius est) cõuenientium seu cõfluentium studio, seu diligẽtia. Nam & ipse qui purpurã indutus est, accedit illa cõplexurus sepulchra: & fastu deposito, stat sanctis supplicaturus, vt pro se apud Deũ intercedãt. Sequitur multo regalibus sepulchris hæc monimenta sunt clariora. Nam illic quidem magna solitudo: hic autem, magnus concursus &c. En vt apostolorum, *martyrum, cæterorúmque sanctorum sepulchra (teste Chrysostomo) Christus curauerit perenni perpetuáque memoria celebrari, à reliquísque fidelibus, non tantum accolis, sed & barbaris*

etiam

etiã remotißimis nõnunquã inuisi, coliq́; faceret, adeò quoq; celebria reddebat ea, vt plærunque regias vrbes assequerẽtur. I*tem nõ modicè cedit eis gloriæ, quòd sæculi etiã reges deposito fastu, cernui sanctorum exosculentur & amplexentur sepulchra: quod nimirum magnæ venerationis est indicium.* I*is igitur quibus guttur est patens sepulchrum, quique linguis suis in ecclesiæ catholicæ ritus dolosè agunt, ora spurca debeant obstrui, quum ad sepulchrorum tẽperatorum oppugnationem, post tot tum ex sacris, tũ ex antiquißimorum doctorum scriptis testimonia, eis nõ sit relictus locus. Struendorum sepulchrorum in corpora sanctorum causas à beato* Chrys*ost. subostensas attendãt: qui to. 5. lib. aduersus* Gentiles, *in quo beati* B*abilæ vitam martyriumq́; descripsit, ita ait*: Poterat Babil*as vel exemplo* Enoch *transferri, vel* Heli*æ modo rapi, vt qui vtriusque æmulator fuit.* At *deus, qua est in humanũ genus benignitate, inter alias*

quas salutis nostræ occasiones dedit, & hãc quoq; viã à se munitã esse voluit, idoneum ad capessẽdam virtutẽ stimulum, relictis scilicet interim apud nos sanctorum reliquiis. Nã post sermonis facultatẽ, ipsa certè sanctorum sepulchra proximum locum obtinent ad animas hoĩm in ipsos sanctos intuẽtium, ad virtutum earũdẽ æmulationem excitãdas. sequitur. Capsulæ enim aspectus in animam inuadens, ipsam percellit & exuscitat, ac perinde afficit, quasi qui illic mortuus iacet, preces simul fundat, præsensque adesse cernatur. Quibus docet sanctorum, vereque christianorum hominum sepulchra nobis ea causa à Deo *seruari, vt salutis assequendæ, & euangelicæ pietatis amplexãdæ nobis ansam præberent.* At *verò qui ab ecclesiæ gremio sunt egreßi, extra quam nõ est salus, vt extra salutem abierunt, sic & has à sanctorum vereque christianorum sepulchris nascẽtes occasiones à se depellũt &*

Sepulchra cur asseruẽtur.

abiiciunt, sanctis inuidentes honorem, cuius & ipsi sunt cupidißimi. Sepulchrorum nimiã ac supra modum excellentem sumptuositatem interim hæc dicentes non probamus: cui quidam ita dãt operam, vt videantur sentire, etiam neglecto interioris hominis cultu, eo se fore beatiores, quo venustiores & opulẽtiores assequuti fuerint tumulos: pauperumq́ue contẽptores & osores, in eorum subleuationẽ, aut cultui diuino sacratorum exornationem, ĩn vita tota vix aliquid erogarũt, qui tumulis extruendis, neque pecuniæ copiosè, neque rei alteri parcunt. Hos Chryso. ho. 84. in Ioãnem, cæteriq́; patres nõ immerito criminãtur: Licet is apparatus quouis animo cõpositus nõnunquam ad corporalium voluptatũ auersationem, tẽporalium facultatũ aspernationẽ, mũdanarum dignitatum neglectionẽ iuuet. Siquidẽ dũ eiusmodi sepulchrorum opulentiã spectãtes, muneris quo superstites fungebantur sublimitatem, facultatum afluẽtiam, aut

Sepulchrorũ nimia sumptuositas culpatur.

Sepulchrorũ aspectus quid iuuet.

deliciarum, quibus vtebantur, fragilitatem, caducitatē, & breuitatē expēdimus, nec illa oīa, nec sepulchrorum sumptuosæ structuræ liberēt eos aut saluēt: sed tantū excipiāt eorū mercedē bonorū, aut malorū animaduersionē, quæ gesserūt supstites, ab illarū dignitatū cupidine, facultatū auidi tate, voluptatū ꝓsequutione facilius deterremur & abducimur. Nō *omißis debitis eleemosynis, sepulchrum sibi tēperatis sumptibus aptare pio* Christiano *licere sacra docet scriptura.* Proinde Gene. 23. ca. Sepulchrum sibi struere quo modo licet. *Abrahā memoratur emisse sibi, vxori, demū & posteritati suæ speluncā duplicē in possesionem & ius sepulchri.* Et Gen. 50. *cap.* ex *verbis* Ioseph *patriarchæ ad familiā* Pharaonis *apertè cōstat* Iacob *fodisse sibi sepulchrū in terra* Chanaā: *ita vt secundū* Lyrani *declarationē, sibi suæq́; vxori speciale habitaculum ad sepeliendum condiderit seu condi iusserit: quos quum non arguat, imò celebret scriptura, nec*

eorum imitatores etiã in hoc arguẽdi veniunt. Præterea sacrũ Mat.euang.c. 27. *memorat* Ioseph *ab* Arimath.*excidisse sibi sepulchrum in petra: quẽ* Lucas *ca.*23. *tractãs idem cum* Mat.*exprimit virũ iustũ ac bonum, quo innuit ipsum etiã in hoc iuste & bene egisse, quod ibi de eo refertur.* In *hoc autem quod ibi de eo refertur, est, quod excidit sibi sepulchrum.*

Quarta propositio.

Mortuorũ corpora vel lauare, vel aromatibus vngere, secundũ patriæ morem ab aliis etiam christianis ibi receptum & seruatũ, licet defunctis nõ prosit, nisi quatenus sic lauantes aut vngentes, huic pio officio respondentem satisfactionem illis applicant, non est superstitiosum nec inutile: imò pium & sanctum: nec est omittendum dum commodè fieri potest. sic de campanarum pulsu.

Proinde Gen. 50.*ca. patriarcha* Ioseph *memoratur præcepisse seruis suis medicis, vt defuncti patris sui* Iacob *corpus aromatibus condirent. Quod ex more patriæ fecisse credendus est ex eo quod cõtinuo sequitur. Quibus (videlicet seruis) iussa explentibus, transierunt dies quadragin-*

Mos patriæ in vngẽdis corporibus mortuorum, seruãdus est.

ta. *Iste quippe mos erat cadauerum condi torũ.* Si *mos erat hic cadauerũ cõditorum, ergo hæc fiebãt ex more.* Exinde *cap.eod. dicitur de ipso* Ioseph *quòd mortuus, conditus est aromatibus,& sic vnctus,in loculo repositus est.* Ioannis *cap.* 19. Ioseph *&* Nicodemus *memorantur acceptum Christi corpus, linteis ligasse cum aromatibus,seu vnxisse(vt exprimit* Ambrosius *lib.decimo cõment.in* Lucam,*cap. cui præscribitur* De *sepultura Christi)sicut* Iudæis *mos est sepelire. Qua sentẽtia secundũ* August.*tractatu* 120. *in* Ioãnem *&* Bedam, *in eundem* Ioannis *locum (vt iam citauimus)docemur in iis officiis quæ mortuis exhibentur,morem cuiusque gentis esse seruandum.* Item Chrysost. *ho.* 84. *in* Ioannem,*refert Christi corpus à* Ioseph & Nicodemo *lotum fuisse,prius quàm vngeretur.* Marcus *quoque capite decimoquarto euãgelij sui,dicit Christum laudantem vnctionem à* Maria *sibi præ-*

ſtitã ita loquutũ: Sinite illã, *bonum opus operata eſt in me. quod habuit (vel ſecundum alios, quod potuit) fecit.* Præuenit *vngere corpus meum in ſepulturam.* En *vt* Chriſtus *teſtatur eã bonum opus operatam: quod eſt, præueniſſe vngere corpus ſuum in ſepulturam.* Si *malum foret aut non bonum vngere corpus in ſepulturam, nõ eſſet vſqueadeò laudandum opus, ac bonum in vniuerſo orbe prædicandum illud anticipare.* Quod *enim in ſe malum eſt, vt vno tempore malum eſt, ſic & in altero: licet quod ſecundũ ſe cõſideratum, bonũ eſt, propter circunſtantiam temporis vitiari poßit.* Porrò *ſanctum euangelium, eccleſia, ſanctique patres probant & plurimũ cõmendant piam ſanctarum mulierũ affectionem in hac parte, ꝗ, dũ tranſiiſſet ſabbatum, aromata paraſſent, vt venientes vngerẽt* Ieſum. Theophylactus *autem in cap.* 15. Marci, *dicit eas id paraſſe vt ſecundum cõſuetudinem corpus vngerent.* Et *in id* Luc. *cap.* 23. Reuerſæ *parauerunt aro-*

mata & vnguenta,dicit: Mulieres *fidem habebant erga dominum,non tamen qualem oportebat, sed infirmam* & *debilem. habebant enim eum pro puro homine:vnde vnguenta portabant iuxta veterem Iudæorum cõsuetudinẽ semper obseruatam de mortuis vngendis.hæc ille.Quibus planè docet euangelium secũdum expositionem sanctorũ,eã cõsuetudinem vngendorum corporum apud* Iud*æos, & ita,vbi inoleuit, esse probandam.* At *quum apud francos mos is rarus sit,nisi diu forsan insepulta reseruanda eßent corpora:saltem is qui vulgarißimus est,nempe defunctorum corpora lauare priusquam sepeliantur,seruandus est adstante opportunitate.* Ex Ch*rysostomo ho.84. in* Ioannem *constat morẽ eum iã obseruatũ ante mille ducẽtos annos,imò iã ætate* Ch*risti,dum ibi asseuerat* Ch*risti corpus à* Ioseph *&* Nicodemo *lotum.* Quod *licet euangelium non exprimat,ex hoc ita sentit, quoniam*

Lauandi corpora defunctorum mos patriæ seruandus est.

credit eos nihil omisisse eorum quæ præstare potuerunt ad honorificam eius sepulturam. Norat *eum morẽ tunc obseruatũ, nihilq́ue obstitisse cur minus lauarẽt: ideo censendi sunt, id non omisisse, & ita lauisse.* Huic *sententiæ, nempe quòd mos is tẽpore* Christi *& tempore apostolorũ inoleuisset, sacra docent.* Siquidem A*ct.cap.9. dicitur discipulã quãdam nomine* Thabitã *(quæ &* Dorcas*) apud* Ioppen *obiisse: quã mortuã quum lauissent (nimirum pij christiani vt ex textu colligi facilè potest) posuerũt in cœnaculo.* In *quẽ locũ* Chrysostomus *ho.21. in* A*cta apostolo.* Lotam *posuerũt in cœnaculo: hoc est, omnia curarunt quæ in mortuo fieri cõsueuerunt. hæc ille.* Oecumenius *pariter in eundem locum dicit.* Quam *vbi lauissent, fecerunt cũncta quæ in mortuo fieri consueuerunt.* En *vt* Lucas *in oĩno primitiua ecclesia, & apostolorum tempore, simulq́ue sancti illi & vetusti doctores fidem nobis faciũt inter illa quæ circa mortuum fieri tunc*

ſolebant,ic quoq; à piis Chriſtianis obſer uatum,vt ipſorum defunctorum corpora lauarentur prius quàm terræ ſeu ſepultu ræ commendarentur. De *campanarũ pul ſu,quo cientur viui ꝑ mortuo,mortuíſve orare,citra quem plærũq; vel quorundam mors ignoraretur:vel mortuorum gratia preces fundere,multorũ mentes non ſubiret,ꝑrſum idẽ fuerit iudicium, quum lon ga iam & vetuſta conſuetudine, eaq́; rationi maxime cõſentanea ſit id ſeruatum.* Etenim *ſi vocibus humanis aſtantẽ populũ,vel ſcripto abſentẽ,tot ſanctos patres (vt ſunt* Tertulianus *lib.de* Monogamia: Greg.N*anziãze*.C*hryſoſt.ho.*21. *ĩ* A*ct. apoſt.*Aug*uſt.toto lib.de cura ꝑ mortuis agẽda,et alibi ſæpe:cæteriq́; patres) pre cibus,ſacrificiis,et aliis eiuſmodi defuncto rum animas iuuare monuiſſe legamus,cur hoc cãpanarũ pulſus aptiſſimo ſigno chri ſtianorum obitus monere,et ad preces defunctorum cauſa fundẽdas ciere nõ liceat cæteros quos ĩ variis agris diſpſos variis*

Campanarum pulſus ꝑ mortuis cur in vſu.

in locis rebus externis intentos, neutrius monere daretur? Qui ſemel in eã hæreſim prolapſi ſunt vt negẽt purgatoriũ, aut ſatiſfactionem: aut hoc obuoluti ſunt errore pernicioſiſsimo, vt oẽs eccleſiæ dãnent & culpent ritus & ceremonias, mox in eã quoq; ſcyllã incidunt, vt quæ tã ſcripturæ ſacræ quã patrũ teſtimoniis probauimus, negent oĩa. Irenæũ *itaq; ſanctũ epiſcopum & martyrem* Polycarpi *diſcipuli* Ioannis *euangeliſtæ auditorem audiamus lib. 5. aduerſus hæreſes* Valentini *nos ita monentẽ.* Eccleſiæ *(quæ ſecundũ* Paulum *prioris ad* Timoth. *cap. 3. eſt columna & firmamentum veritatis) prædicatio, vera eſt & firma, apud quam vna & eadem ſalutis via in vniuerſo mũdo oſtẽditur: huic enim creditum eſt lumẽ* Dei. *Qui ergo relinquunt præconiũ eccleſiæ, imperitiã ſanctorum preſbyterorum arguunt, non contemplantes quantò pluris ſit idiota religioſus, à blaſphemo ſophiſta, tales ſunt oẽs hæretici. Confugere igitur oportet ad ec*

clesiã,& in eius sinu educari. hæc ille. Ad ecclesiã igitur confugientes, & hæreticorum ineptissima sophismata declinantes non errabimus, & solitas ecclesiæ ceremonias, quas tam ex sacris quàm antiquissimorũ patrum scriptis, & ecclesiæ consuetudine seruatas hucusq; nouimus, non modò nõ cõtemnamus, sed & studiosè seruemus: nec aliquorũ argumentationes ex cõparationibus constructæ, ab ecclesiasticis, patriisq; ritibus vsquã auellant: quin potius ecclesiæ, cui creditũ est lumen Dei, *doctrinam sequamur.* Po*stremùm est, vt per-paucis doceamus qd oĩa eiusmodi officia defunctorum corporibus exhibita conferãt, quidve horũ carentia noceat. quæ planius vt elucidemus, propositiones aliquot efferemus.* Funebres exequiæ quid iuuent: & quos non.

Prima propositio.

Animis nuptiali veste, nempe Dei gratia, redimitis, à cuiuscũq; pœnæ debito prorsum absolutis, ab assequutione beatitudinis continuò post mortem sepulturæ carentia non nocet. Nec vilis obest.

Id ex sacris cõpertißimum est, quum secundum Paulum posterioris ad Cor.*cap.* 5. *tunc recepturus sit vnusquisq; prout gesserit in corpore, siue bonum, siue malum. Hunc esse veritatis sensum sancti patres docent. Proinde Prosper in sententiis, sententia 89. dicit. Sicut diuitibus pctõribus nihil prosunt exequiæ sumptuosæ, ita nihil nocet aut viles aut nullæ sanctorum pauperum sepulturæ. August. to. 4. lib. de cura pro mortuis agenda maximè cap. 2. & 3. vt prius docui sententiã hanc diffusè roborat & firmat: & ea tam manifesta est viro christiano, vt probatiõe nõ egeat, in vita tamen voluisse ex Dei charitate ea sibi præstari secundum ecclesiæ catholicæ morẽ, tunc, vt cætera bona opera, prodest etiã ad amplioris gloriæ cõsequutionem. hoc enĩ velle bonũ habuit adhuc ĩ corpe.*

Secunda propositio.

Vt damnatis nihil prosunt exequiæ sumptuosæ, sic nec pœnam essentialem auget exequiarum aut sepulturæ carentia.

Satis ex præcedentibus clara est hæc

ſententia. Siquidẽ ea eſſentialis pœna tantum reſpondet his quæ geſſerunt viui: ſepulturæ vero carentia aut exhibitio tantum conuenit poſt mortem, quando nec ſibi meretur quis gloriam, nec damnatiõis pœnam eſſentialem: nec ea pœna creſcit ꝓpter ſubtractionem aut negationem alicuius rei à viuentibus. Tunc enim quantum ad eſſentialẽ gloriam aut pœnam, recipit vnuſquiſq; prout geſſit in corpore. Atqui damnato nocet, & exinde eſſentiali pœna cruciatur, ſi viuens contempſerit & noluerit ſecundum eccleſiæ catholicæ morem ſepeliri. Ea enĩ mẽtis affectio qua viuens cõtẽpſit eccleſiæ morẽ, mala fuit, eamq́; adhuc ĩ corpe habuit: et ꝓindemor tuus ei reſpõdentẽ pœnã eſſẽtialẽ recipit.

Tertia propoſitio.

Animis cum Dei gratia & charitate migrantibus, nondum perſoluta pœna temporali venialibus debita, aut in quam per pœnitentiam commutata eſt æterna quæ mortalibus ante pœnitentiam debebatur, valere poteſt tam directè, quam indirectè, quod ſepeliantur, quod honorificè ſepeliantur ſua corpora.

Animis purgatorium ignẽ patientibus directè prodeſt ſepultura, honorificentia ſuperius deſcripta, & lotio, ex hoc ꝙ comitantes funus, expenſas debitas ſecundũ eccleſiæ morem facientes in proteſtationem ſuæ & defuncti fidei tam de Deo, *quàm de reſurrectione, corpus lauantes aut vngentes ſecundũ morem, applicãt ſatiſfactionem reſpondentem eiuſmodi operibus ſuis in ſatiſfactionẽ pœnæ debitæ iis animis defunctorum.* Item*q; preces quæ funduntur pro eis in comitatu & funere tam à clero quàm à cæteris, ad debitæ pœnæ ſolutionem eis proſunt, vt cuiuis fideli conſtat tam ex ſecundi libri* Machab.*cap.* 12.*quàm ex ſententiis patrum, vt videre eſt* ex Dionyſio *lib.*Eccleſiaſt.*hiſt.cap.* 7. ex Clemente *qui epiſt.*1.*ad* Iacobum *fratrem domini teſtatur* Petrum *apoſtolum inter mònita ſua hoc docuiſſe & monuiſſe, vt viui pro defunctis orarent.* Item ex Tertul.*lib.*de Monogamia, & *lib.* de *corona militis*, Sic ex Cypriano *epiſt.nona.*

1.libri: Ex Chrysostomo homil. 21. in Act. apost. Ex August. to. 10. sermone. 32. de verbis apostoli & alíubi sæpe. & ita de aliis. Indirectè prosunt eadem ipsis defunctis, ex eo quo cient eam sepulturam curantes, comitantes, spectantes, emolumentum aliquod inde percipientes, ad orandum pro ipsis defunctis. Eisdem animis purgatorium ignem patientibus obest aliquando carentia vel sepulturæ, vel superius scriptæ honorificentiæ sepultura, & cæterorum dictorum, ex eo quo subleuatione quam essent sine carentia illorum suscepturæ, priuantur vel ex toto, vel aliquanto, vel magna ex parte. At verò vt sepultura & cæteræ exequiæ iisdem animis non faciunt ad assequutionem amplioris beatitudinis essentialis: ita nec earum carentia minuit essentialem gloriam, quã post exactum purgatorium excepturæ sunt. Volitio tamen, qua adhuc in corpore voluerunt & statuerunt post mortem

suam

ſuam exequias illas ſecundum eccleſiæ morem propter Deum, & ex eius charitate, ſibi præſtari, vt aliæ bonæ operationes gloriam eſſentialem adauget.

Quarta propoſitio.

Porrò ſiue defunctis proſint, ſiue non, eiuſmodi officia funeris corporibus defunctorum impenſa, viuis ex Dei charitate cum debitis circunſtantiis, ea præſtãtibus proſunt, vt cætera pia, ſancta & chriſtiana opera. Siquidem diffuſè ſatis probauimus actiones eas eſſe pias, ſãctas, & deo gratas.

Petri igitur apoſtoli monita lubentes exoſculemur, & obuiis vlnis excipiamus: qui (vt refert Clemens eius diſcipulus epiſtola prima ad Iacobum fratrem domini) dum fideles doceret, eos quoq; monebat mortuos ſepelire: eorum exequias diligenter peragere: pro eiſq; orare. quod præſtantes Deo gratum impendemus obſequium, & vitam nobis comparabimus beatam, quam tandem conferat Deus dũ ſepultura & exequiis opus erit.

FINIS.

